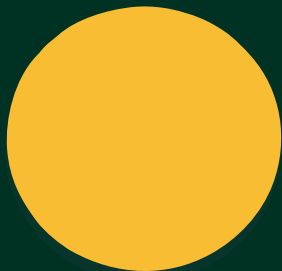

1ª parte da tradução versão final

NORÜ ÜGÜTCHİPE'E
NA TIKUNAGAWÁ NA NGEÛ

I MUGÜ I GUÛMA I MUGÜETÜWÁ NGEMAÛ I 1988ARÜ

*Tikunagawa nange, rü 1º de outubro i 2025gu duätagitaniüwa
nanangegü rü marü tana yangü.*

TRADUÇÃO PARCIAL DA
CONSTITUIÇÃO
FEDERAL DE 1988
PARA A LÍNGUA TIKUNA

Tradução validada pela comunidade em 1º de outubro de 2025.

NORÜ ÜGÜTCHIPE'E
NA TIKUNAGAWÁ NA NGEÛ
**I MUGÜ I GUÛMA I
MUGÜETÜWÁ NGEMAÛ
I 1988ARÜ**

*Rü nhaa documento rü nagu ni de'a i ngema norü
ügüitchimüü i ngema projeto i ngemaï i mugü i guïma i
mugüetüwá ngemaï 1988arü tá nagagüwá na ngeü i nhaã
tamãêpü' i natucumügü, Kaiowá, Kaingang rü nhumatchi
Tikuna, rü ya nguutchi nhumatchi i na ngẽmaï i nagagu i
Programa Língua Indígena Viva no Direito (LIVD).*

TRADUÇÃO PARCIAL DA
**CONSTITUIÇÃO
FEDERAL DE 1988**
PARA A LÍNGUA TIKUNA

*O presente documento apresenta a primeira etapa do
projeto de tradução parcial da Constituição Federal
de 1988 para as línguas Kaiowá, Kaingang e Tikuna,
realizado no âmbito do Programa Língua Indígena
Viva no Direito (LIVD).*

Parceiros:

IDGLOBAL
Instituto de Direito Global

AGU
Advocacia-Geral da União

MINISTÉRIO DA
JUSTIÇA

MINISTÉRIO DOS
POVOS INDÍGENAS

GOVERNO FEDERAL
BRASIL
UNIÃO E RECONSTRUÇÃO

Apoio:

MAKIRA-E'TA
DE DE MULHERES INDÍGENAS DO ESTADO DO AMAPÁ

INSTITUTO DE DIREITO GLOBAL (IDGLOBAL)

Diretor-Presidente

Carlos Portugal Gouvêa

Diretora Executiva

Dalila Martins Viol

Coordenadora-Geral

Amanda Teles Marques

Pesquisadora

Amirele Porto Machado

Pesquisador

Ademir Garcia

Pesquisador

Cristian Wari'u Tseremey'wa

Pesquisador

Maycon Flores do Nascimento

Pesquisadora

Jhelice Franco da Silva

ADVOCACIA-GERAL DA UNIÃO (AGU)

Ministro de Estado da

Advocacia-Geral da União

Jorge Messias

Secretário-Geral de Consultoria e Advogado-Geral da União Substituto

Flavio Roman

Assessora Especial de Diversidade e Inclusão

Claudia Trindade

Secretária-Geral de Administração

Elisa Monteiro Malafaia

Gestora da Parceria

Jéssica Zimmer Stefenon

Integrante da Comissão de Monitoramento e Controle

Gabriela Brandão

Integrante da Comissão de Monitoramento e Controle

Lara Aued

Apoio Técnico Especializado

Carolina Rodrigues

Crizantho Neto

MINISTÉRIO DOS POVOS INDÍGENAS (MPI)

Ministra de Estado dos Povos Indígenas

Sônia Guajajara

Secretário-Executivo

Eloy Terena

**Secretaria Nacional de
Articulação e Promoção de
Direitos Indígenas**

Giovana Makuxi

**Diretor do Departamento de
Línguas e Memórias Indígenas**

Eliel Benites Kaiowá

**Coordenador-Geral de
Articulação de Políticas
Educativas Indígenas-CAPEI**

Edilson Melgueiro Baniwa

**MINISTÉRIO DA JUSTIÇA
E SEGURANÇA PÚBLICA
(MJSP)****Ministro de Estado da Justiça e
Segurança Pública**

Ricardo Lewandowski

Secretário-Executivo

Manoel Carlos de Almeida Neto

**Secretária Nacional de Acesso
à Justiça**

Sheila de Carvalho

Diretor de Promoção à Justiça

Pedro Henrique Martinez

Coordenadora de Prevenção de**Conflitos no Campo e na Cidade**

Julia Zucchi Natour

**REDE DE MULHERES
INDÍGENAS DO ESTADO DO
AMAZONAS – MAKIRA E'TA****Vice Coordenadora**

Rosimere Maria Vieira Teles

Tradutor Tradicional

Atos Fermin Vasques

Bernabé Bitencourt Serra

Decüracü-Teodorino Manduca

Carvalho

PROJETO GRÁFICO**Design de capa**

Cristian Wari'u

Diagramação

Alan Costa de Brito da Rocha

Texto em Tikuna revisado por

Osias Guedes Alberto

Rü Programa Língua Indígena Viva no Direito i deaũ

Rü programa língua Indígena Viva no Direito (LIVD) rü nagu narü ñnũ na tüũ na poráẽgũũ rü nhumatchi nüũ na ngetchaũãcũ tũmagagũ ya guama ya natucumũgũ taguarũ naanewá maẽẽ, nanũũ tacua'gũũca' tũmaarũ poragũ.

Rü nawanapuracũe i wũigu i nhaagũ Advocacia Geral da União (AGU) rü namaã Ministério dos povos Indígena (MPI) rü nhumatchi Ministério da Justiça rü Segurança Pública (MJSP). Rü wũiwá na ngemagũ na nhaã tamaẽpũ i natucumũgũ Kaiowá, Kaingang, rü nhumatchi Tikuna, na nagagũwá na ngeaũca' i mugũ i guũma i muguetũwá ngemaũ, erũ (IBGE) nüũ i ugu rü nhaã tamaẽpũ i natucumũgũ ni rü mumaẽgũũ nagagũwá i deagũũ i 2010gu.

Rü nũmagũ rü nüũ na cua'gũ na wũitchigũ i natucumũgũ rü yima conũ ya nawa ya deagũcũ rü aũriãcũma rü namẽ, na ngemaãcũ naũãũca' i nguẽgũ rü cua'gũ nagu i deaũ i poragũ ya wũietchigũca' i ñũ rü nhumatchi guaneca'ĩũ na ngemaãcũ nüũ ta cuagũũca' i poragũ i woetama marũ i ngemagũũ i tũmagagũwátama, na ngemaãgũ namaã ta puracũeũ i taguarũ naanewá.

Ngema nhaã puracũ i ngemaũ (LIVD) rü norũ ügũmareniĩ na taguarũ naane nüũ na cuaũca' nanangemagũũ i muũma i natucumũgũ i nüũ ngemagũũ i nacũmagũ rü nhumatchi conũ ya nawa ya deagũcũ rü norũgũtchigũtama, na ngemaacũ na üũca' rü naũgũũca' i wũi i natchiane i taueũtama i üeũ, na ngemaãcũ guũma ya natucumũgũ nüũ na ngemaũca' i porá i taguarũ naanewá.

Rü Instituto de Direito Global (IDGlobal) rü nia yau nhaã projeto LIVD nawá wũi cá i guane ya duẽẽgũca' i ñũwá na ngemaãcũ na namaã na cuaũca', rü nanaũũca' i nhaã puracũ rü tũmaca' na cagũ ya natucumũgũ ya duãtagũarũ i ñũ rü nhumatchi nguetanũũgũ i maĩyugũ i ñgũũ i woetama naca'ngueũ i ngema puracũ rü naetũwá marũ nawá i üegũũ i ngema ngũ, na nüũ na daumatũgũũca'.

Rü nhaã puracũ rü naũ namaã i natucumũgũ i duãtagũarũ i ñgũũmaã na meã niũũca' rü ngema wũitchigũ i natucumũgũ rü tũmamaã na puracũegũ ya duãtagũ ya tamaẽpũ i natucumũgũ i nawá ngemagũe i nhaã projeto:

Rü rede de mulheres Indígenas do Estado do Amazonas – Makira E'ta, rü wüigu i Tikunagü mã na puracü; Rü Associação de Difusão Cultural de Canela – ADICUCA; rü wüigu na puracü i Kainganggü mã; Rü nhumatchi Instituto Ixiru Ete – Pai de Todos Tekoha Laranjeira Nhänderu rü wüigu namaã na puracü i Kaiowágü.

Sobre o Programa Língua Indígena Viva no Direito (LIVD)

O Programa Língua Indígena Viva no Direito (LIVD) é uma iniciativa que visa promover o reconhecimento e a valorização das línguas indígenas no âmbito jurídico brasileiro.

A ação é promovida pela Advocacia-Geral da União (AGU), com o apoio do Ministério dos Povos Indígenas (MPI) e do Ministério da Justiça e Segurança Pública (MJSP). Dentre os seus objetivos, encontra-se traduzir a Constituição Federal para as três línguas indígenas mais faladas no país — Kaiowá, Kaingang e Tikuna — conforme o Censo de 2010 do Instituto Brasileiro de Geografia e Estatística (IBGE).

O programa reconhece o papel fundamental das línguas originárias na construção de uma justiça mais plural, inclusiva e democrática, possibilitando que as comunidades indígenas tenham acesso direto, em sua língua materna, ao principal instrumento normativo do Estado brasileiro.

O LIVD representa um passo significativo na construção de um Brasil que reconhece sua diversidade cultural e linguística como pilar da democracia, ao assegurar que o direito seja efetivamente acessível a todos os povos que compõem a nação.

Por meio de chamamento público, o Instituto de Direito Global (IDGlobal) foi selecionado para executar o LIVD e para essa missão reuniu organizações da sociedade civil, pesquisadores indígenas e especialistas indígenas em linguística.

A execução do projeto é fortalecida por uma atuação em rede com organizações da sociedade civil diretamente vinculadas às comunidades partici-

pantes: a Rede de Mulheres Indígenas do Estado do Amazonas — Makira E'ta, que atua junto ao povo Tikuna; a Associação de Difusão Cultural de Canela — ADICUCA, ligada ao povo Kaingang; e o Instituto Ixiru Ete - Pai De Todos - Tekoha Laranjeira Nhänderu, vinculado ao povo Kaiowá.

Na wüitchigü i natucumügü arü naanewá na ñũ

Nagagu na nüũ na ngetchaũgüũ i nhema Convenção n169 da Organização Internacional do Trabalho ná nüũ i uũ, rü naũpa nana üaũ i ngema puracü na nagagüwá na ngeũ i ngema tamaepü i natucumü rü tûmatanüwá naĩ rü nanawe'gü na nhuacü ta nanaügüũ rü nhumatchi na marü tana yaugüũ ya duãtagü i nhaã tamaepü i natucumügü Kaingang, Kaiowá rü nhumatchi Tikuna arü.

Rü nhaã wümatü rü nanawe' i ngema norü ügüitchipee i mugü i guũma i mugüetüwá ngemañarü na Tûmatanüwá na ngeaũca' ya natucumügü ya nawa ngemagüe na tana yaugüũca' urüena tama ya duãtagü ya wüitchigü i natucumü arü. Rü ngeguma marü narü guutchigu i nhaã puracü rü tá wẽ-naarü tûmatanüwá nanangegü ya yiema nawa i ngemagüe na tumamaã ya deagüũca' rü nanawe'güũca i ngema puracü rüena na marü na tûmaaëgu-güũ ya duãtagü, rü na marü na we'guũ i ngema norü wümatü urüena tama.

Rü ngemaãcü na üaũ i ngema puracü nana mẽũca' i ngema ümatü rü nhumatchi namaã na wüiguũca' i ngema mugüwá rü ümatüũ rü nhumatchi nüũ na ngetchaũgüũ i ñnügü rü nacümagü i woetama i tûmaarü iĩgüũ ya wüitchigü natücumügü, rü nhemaãcü weguyaũũ i ngema puracü na tûmagagüwá na ngeũ i mugü i guũma i mugüetüwá ngemañ ya tamaepü i natücumü.

Consulta Prévia e Validação

Em respeito aos princípios estabelecidos pela Convenção nº 169 da Organização Internacional do Trabalho, todas as etapas que antecederam a tradução foram realizadas mediante consulta prévia, livre e informada junto aos Povos Kaiowá, Kaingang e Tikuna.

O texto ora apresentado corresponde à primeira parte da Constituição Federal a ser validada pelas comunidades envolvidas. Ao final do processo, com a tradução integral do documento, será realizada novamente uma etapa de diálogo e apresentação da tradução, a fim de validar o conteúdo completo, assegurando que todos os termos, conceitos e interpretações estejam cultural e linguisticamente adequados.

Esse processo assegura que a tradução documento constitucional preserve, simultaneamente, a precisão jurídica indispensável e o respeito à cosmovisão, aos valores e às formas próprias de expressão de cada povo indígenas participante.

Preâmbulo

Tomagü napuerugü nama'ã cua'güe i duũgü tagucaã'gü (Brasil) to'ũ unetagüe tiĩgüũ rü tangutacque'egü nagu ga taũtchiĩ ga guũma ãẽ'gacügüarü ga tagucaã'gü iĩgüũ natangutchiẽẽ wü'i natchiane i guãca' iĩ'ũ rü naca' na nangemaũca' rü iaũũca' imegüũ i guãca' iĩ rü nhu'matchi wü'ietchigüca' ta iĩũ rü nangemaũ na tama ngemaũgu tapo'cu rü ipo'ũãũ rü taãẽwa ta ngema rü ya meetchigü i guũma rü nawü'igu ya guẽẽma rü nhu'matchi nawe'guũ i guãarü ma'ũ rü nhama guẽẽtüwa üacü i wü'i natucumü nügüma'ã amücüeũ pluralista rü guẽearü iĩ'ũ rü nhu'matchi natauma togueũ inaucũ nagu niuu i mugü i no'rütama iĩ'ũ rü nhu'matchi togü natchiane rü na ngemaãcü na we'atchiãũca' i gutchaũgü i ngümüãcü rü de'ama rü ngemaãcü taya ngeetchi i porama'ã nhaã popera rü natatũũwa i Tupanaarü po'ũ i nhaã popera i mugüpane i güũma i duũũgü i tagucaã'nearügü.

TÍTULO I

NORÜ NACUANÜ

NAWANAÜGÜñ I TAGUCAARÜ MUGÜ

Art. 1º Rü natchiane i wüiwa ngemagüñ i tagucaã, naca naü natama napuãtchii nügüna i ngema natchianegü tagüñ, rü iragüñ rü nhumatchi rü iramaeü inane ngeta norü nawa ngemane napueru ñanegüeru i tagucaane . Rü naü ngema natchiane i guãma nawa tüñ ngemañ i porá rü nhumatchi megüñ itanaweñ, nhumatchi nagu niü rü nüñ nangemañ iinügü inagu nadawenü:

I – na naporaã norü naanearütawa;

II – na duñügü rü nüñ nangema naüañ rü nayaãü i guüma ngema naca iññ.;

III – Guãma ya duëgü rü ta wüigumare, ngemaca tauetatama ta pocu urüena tauacü ngema ta nawaeñ taü, rü wegugüñ nawae guaneñ yaü.

IV – na puracügü i ngemagüñ i natucumügüwa rü name rü wüet-
tchigü rü tüñ nangema natanaü i ngeürüümare i airüü;

V – nagu i inügü ya guurañ i natucumügüarü i ngemagü;

Wüitama i ñnü. Guüma i pora rü duñügüwa' nenañ, unetawa ngupetüñ taniñ tûmaca ngema puracüñ ya duãtagü, nhaã mugü nüñ i uuacü.

Art. 2º Rü poragü i taguca'arü rü wüitchigü rü nügümañ tama na cua'gü nhumatchi nügümaarü na amücügü i nügütanüwa, i ngema poragü , legislativo rü executivo nhumatchi judiciário.

Art. 3º Naügüñ ngema ñnügü i megüñ nüñ narü ngautchañgüñ na-
mañ naü i tagu arü naane:

I – Naü i wüi natucumü i memare rü weguü rü nhumatchi ngetchaü weeü;

II – Na yeerawa na daü i mēgüü rü nhumatchi duātagü arü maüügü i tagu arü naane arü taawä;

III – rü naōēü i nhema ngeärü ngemaügüä rü naōēü ngema ta'cü i'tü'ü tchie'ü nhumatchi na ya i'raatchie'ü i ngema na-cüma i tama nha'a tatucumüü wüigueü rü nhu'matchi wüitchigü natchi'cawa';

IV – naüü i megü i guāca'ma'iü rü tama nangemaacü tüü i uü na'ca' na ngeta' ne' tauü, tümaarü natucumüca', rüe'na na yatü rüe'na tá nge, rüna ta tcho' e'na tá waü, e'na tá bu, rü tüma arü taunecüca' nhumatchi ngeürümare toomatchigü i nacüma naca tüü i u'.

Art. 4° nhema taguca'a arü naane rü nügüma ínacua' ngema nawa na namaä ya ngai'ü i togü i natchiänegü nawa i nhaägü inügü:

I – nanügümaätama ínacua norü taarü natchianewa.

II – nangemaü i nhema poragü ya guama ya duuegüca' iüü.

II – nhema wüitchigü natucumügü na nügümatama na cua'gü.

IV – natauumata i toyepe'egü .

V – nawüguü i guüma i natchiüanegü;

VI – na ngetchaüca' na idaugü'ü

VII – gutchaügü rü meaäcü nanaweatchigüēü;

VIII – na i'nauaüü nhema daiwe'egü'ü rü nhu'matchi nhema tchiri' tatchiga i deagü'ü naca' i nha tatucumü;

IX – nhema wütchigü natucumügü rü nameni na nügü narü ngüẽẽgü'ü naca' na yeerawa ya utchigüü i nhema nhure i nhaa maeü i duuügü arü megü;

X – nayaugüaũ tagucaãrü naanewa i togü duũ'ũ i políticaca' rüena norü ñüca' rü nawe ãgüü nayaugüãũ;

Wuitama i ñü. Taguca'tchiane rü nacatanadau naã wuiwatama yadagüü ngema natchiaanegü ya conü ya espanholwa rü portugueswa i de'agüü nawa norü taetchiga rü nhuacü namaã icuaũ ya ñanegü (pulitica) rü duãta-gãarü megüü rü nacümagüwa ngema America latinawa ngemagüü i tagüü i natucumügü rü ya ca'itchiica' wuitama i natchiane i munatüü.

TÍTULO II

DOS DIREITOS E GARANTIAS FUNDAMENTAIS

CAPÍTULO I

PORAGÜ RÜ MUGÜ I WÜIETCHIGÜCA'İİGÜÜ RÜ GUANECA'İİGÜÜ

Art. 5º Guâma ya duëgü rü ta wüigumare i mugüpeewa rü tauca-ma wüeü i ngemaca' t|üü i taüütchi rü nüü na ngema i tagucaagü nhuma-tchi ngema togü i naanecua' i îgüü rü nagu pegüü i tagu arü naane rü tau-cürüwata tayatoyepe'e i norü maüügü, rü norü meüügü i norü wüigumare, i norü poü, i norü ngemaügü nhaã înüwaacü:

I – rü yatü rü ngecü rü nawüigumare i ngema naüüwa, rü nhaã mugüwa rü nguêema naweüna tanaügüü;

II – tau'etama ya duêê ta'cü poraãcü taü, rü e'na icunange' tama mugüwa naümatüäcü i ngemaü;

III – tauetama rü nagutaücu natacua'üü baitata tchieüitchiü nacü-ma tümama naüeü rüena nacüma i wa'tümüü rü e'na aücümaü;

IV – guâma rü tüünangema i porá natanaã i tümaarü înü rü taue-ma tümatanatchuu, notürüwai natchu'u na tama tügü ta ngo'ëü na teétiüü;

V – mugürü înanapoü rü nhumatchi i norü ngaüga ya naatchi-raütama i ngema tchieü te'e üü cuma, rü naetüwa rü cunayau-tanü naca' ngema tümaarü ngemaügü marü natchiêëgü rü e'na tümatchiga rü e'na na tümatchicüna'agü na i'dau'ü;

VI – natchu'u nayatoye iñnügü rü guâma ya duêê tüü nangema natayaô wüi ngemaügu i ngeürügümare i üüneügu rü mugüwa rü nüü nangema i norü poü nauaü i norü ngutaque'egü rü natchicagü ngeta inaügüüwa i nacümagü nagu íya ôgüaü;

VII – duüügü ngema dawetchicawa rü pocupataüwa ngemagüü rü tchuraragüpataüwa ngemagüü rü nüü nangema nanayauaü i norü yumüetanüü ngema natucumü nawa ya ôtchigüaü;

VIII – tauemarü rütapocu naca' türü ô nawa ta ngema rü e'na naca' i tümaarü inü rü e'na ngema natucumü nawataüüca notürüwai taucürawa tae'tcha natchae'cü tautama cunaü i ngema mugü nawaeü notürü tomaäcü ítaicunaütanü namaä i to' i'puracü;

IX – rü tama natchu'u nanaüü i puracügü i inügüwaneüü rü cua'agüüthiwaneüü rü ngewacaü'güü i ngu'gütanü rü e'na degüca'ígüü rü ngemagürü rü taucüwata rü âêgacü naetüwa nüü naoo' rü natautama ya nguutchiü;

X – rü aürima natchu'u i tümaüne rü tüma arü maü i'cuü rü tüma arü maüthiga, rü e'na tümatchiga nanatchieü rü napuâthieü iânegu rü yiema rü tüü nangema ipora naitanauaü rü natanayautanüü naca' tümatchiga natchieêgüü;

XI – rü îpata rü wüi natchica i porâacüma tchu'uüni'î rü ngemaca' taucürawata te'e nagu tayangaimare ngeguma tama tünauacüma i norü yora notüru êtcha ngeguma ta'cü arü aücümaü namaä iüpetü'gu rü nangema nanagu cungaiü natüü i'cuyayautchiica' nawa i aücümaü rü rü e'na ngeguma âêgacüwa nemuü i popera ümatüüma ricatamata rü naweüna ngoonecü nayî i ngema;

XII – rü natchu'u nayaga'unaü i popera rü nhataü ya wüi ya duüüearü rü tümaga i yauü cuäcü rü e'na tümaarü poperagü arü numerugü tama nüüetacua'äcü notürü nüe'tcha nüü i ngema âêgacüeru i mugümaä i cua'güü inaüaü rü tauetchanî erücü nüü nacuaüca natacüarü ngutchaü i ngemaü tümaetüwa yiema duêê;

XIII – rü tama natchu'u na ngeürümare i puracü naĩũ notürü wai nawe'i nanaatũũ na âpaneũ rü ngema mugü naweeacü;

XIV – guãma rü tüũ nangema nanũütacuatçaũ i natchiga i ngemagũũ i âëgacügüarü puracüthigagü notürüwai taucüra-ta tanango'eë nangetanenaũ norü aicuma yiema nawa puracüe ngema natchiga i duũügũũ nüũ tacuaë;

XV – ngeerüemare ya duuë rü nagutarũũ i taguarünaane ngegu-ma tama guearüwa inangemagu rü e'na nagutaücu rü e'na nawa-itaũũ namaã i tümaarü airũũ rü mugü naweũacü;

XVI – guãma rü tüũ nangema natangutaqueũ meamareacü rü ngeneacüi natchicawagü i guarü i iũwa rü tama âëgacü ya yima natchicamaã icua'cü nawe'egurica rü nhumatchi taucüwata togü i natucumügü ngematatama nananguëë i norü ngutaque'e nata-ma gutçaũ iyadauca' rü nhu'matchi' naĩpa i ngutaque'erü rü âëgacü ya prefeiturawa ngemacümaãnüũ ya uu;

XVII – rü tama natchu'u naũũ i natucumü ngema meũcarica iũ rü natchuu' i natucumü i anegũũca iũ;

XVIII – nanaũũ i natucumü ngema nacüma i nügü erü ngue-güca' i mugü naweũacü rü tama âëgacüwa nenaũ i norü ũatchi nhumatchi natchu'una âë'gacü nagu nai'dau i norü puracüarũũ;

XIX – natucumügü ngeguma aõtcha'ägu rü e'na norü puracü âë-gacü i puracü arü mugümaã cua'gũũ aoëtchaũgu naĩpa nawe'ina nawa' naüpetũũ wüi nacüma nata'cüca a'õ i ngema natucumü;

XX – tauetama tapocu nagu wüi natucumü rü e'na nawatange-ma poraacü tama itanawaeyani;

XXI – natucumügü i marü meãma âpane rü nüũ nangema i pora naatũũ nacadau nawangemagüe i tümaarü meũ na-pe'ewa i âëgacügü;

XXII – duē rü tüñ nangema ipora natüñ nangema i tümaarü ai'rüñgü rü ñpatagü rü naanegü rü tauema rü tünatayapu;

XXIII – rü ai'rügü i ngemagüñ i natchicagüwa rü duñgüarü ngüeerüñ niñgü;

XXIV – mugürü nanaü i nacüma naca' ngeguma ãē'gacü nayautchañ'gu i wüi naane tūna ya ngeerüemare ya ngemañãē rü naca i ngemañ i guaca i iñ rü nañpa rü ãēcacü rüta tüñ nanaütanü i dierumañ rü nhañ mugüwa i taguarüwa nüñ yauuäcü;

XXV – rü ngürüatchi nangupetü'gu i aücümañ namañ i duñgü rü ãēgacü rüta nanayau tümaarü ngemañ ya duē namañ naüañca i puracü tūmaca' ya duā'ta i aücümañwa ngemagüe rü notürü tüñta nanaütanü nawena rü ngürüatchi nagu natchiegu i ngema puracü;

XXVI – rü iragüñ i naanegü nawatapuracüēñ duā'tagü tümatanüegüma rü ngeguma ngürüäatchi itanangetanü'gu nüñ i dierumañ i cuagüñ rü taucüwata namaätanaütanü i ngema tümarü ngetanü i tümaarü naane erü mugüwa nü'ñ ni'u, nataucürüwa yaii, notürü ãēgacü rütü'ñ narüngüee namañ i dieru nangemaäcü nanawata puracüñca' i tümaane;

XXVII – ngema no'rü yoragü ricatama ni'ñnü'ñ ngema nama inacuañ rü e'na ya muēñ nangemaäcü guāma nü'ñ cuaēñca ngema no'rü puracü i amatügüñ, wiyaegü, rü toomatchigü inaññ rü naäcügüricata nüñ nangema i namañ napuracüēñ i nanatüarü rü e'na naēärü marü inaügüñ puracügü;

XXVIII – rü inapoññü ngemañgü i mugüwa nüñ ya uuäcü ;

a) Wuitchigü ngema naü'ü natanüwa ngema nawa' inapuracüēñ wüigu rü e'na ngema natchana rü e'na norü naga i duñ'ü naca'türü ngema nawa ipuracüēñ i ñ'äwe'gü rü e'na cügütaegü;

b) Rü nüñ nangema i mugü i nanüna daugüñ ngema norü puracü nangemaäcü nayautanüañta ngema no'rü puracügü

marü i ngemagüũ rü e'na naca' nügünaütucumü namugü
naweäcü inapoũgüaũ i norü ngemaũgü marü naügüũ;

XXIX – mugürü nüũ niĩgü ngema guũma i ngemaũgü üügüũ rü
nataũnecüa' nanama i'nacua'güũ rü inapoũgüaũ rü norüricata-
ma ya ĩgüũca' i ngema naügüũ rü nae'gagü namaã nataegüũ rü
toomatchigü nawane'ũũ icua' erü'cü du'atagü arü meca'ni'ĩ rü
natchiiane namaã meũwa ni'ütchigü rü natchiane dieruaũca';

XXX – mugüwa' nangema rü ai'rüügü rü tümaäcügüna tana'üëũ;

XXXI – ngema no'rü ngemaũgü i toinatchiãneca'ã i duũ'ũ rü ta-
guarü naãnegu naãtchiũgu no'rü ai'rüũgü rü tagucã'ärü mugüwa
naãpane naca'ngema nama' rü naäcügü itagucã'ã naya ĩgüũ naca-
tani'ĩ ngema erü marü tamana mecüraũgu nanügüũtawa nange-
magüũ i nama'ma rü mugü rü nama'waamata nangema;

XXXII – äëgacü ya tagucã'ã rü ta nanaüpane i mugüwa ya tae-
tanüë natügü namaã i'tapoũũ;

XXXIII – guamarü tüũ nangema natanayauu i äëgacügüarü pu-
racüťchicawa i deagü ngema nüũ tacua'tchaũ rü e'na guũma i
duũ'ũgüca arü cuaruũ ngema norü ngaũga tûmaca' naca ica'ũ rü
mugüwa ümatüäcü tanii yangu, notürü i natchiga ngema icu'güũ
i'tagucã'atchianearü rü taucürüwata tüũ nüũ nacua'ëë.

XXXIV – guũma nangema i pora wootchie'na tama ta-
naütanü i natanü:

a) Na naca'i'taca'ũ nüna i poramaã i cua'güũ i guãrûca-
tanüwa , i'tanapoũũca i tûmarü maũgüma rü umanü rü e'na
ngeĩrûmare i poramaã i cua'güũ tûmagu idaucüraũgu;

b) Natanayauu i tûmapane i äëgacügüarü puracüťchicawa i
duãtaca' ĩgüũ, nangemaäcü tüũ nangemaũca tûmarü maũ na-
maã itapoũca' rü tüũ nüũ nacuaëũ nacüma ngema ĩtanawa'ëũ;

XXXV – mugü marü ngemaü rü taucürüwa inanaüütchi i mugümaã cua'güna rü e'na nüü da'u i tchieü rü e'na aücümaü i üpetügu i namaã i poragü i duãtagüca iü;

XXXVI – mugü i ngewaca'ügüü rü taucürüwata mugü inucümaüügüü tanatchiêê ngema duã'taarü poragü marü ngemagüü rü megüü erü marü nawa nayupetü i mugücümagü;

XXXVII – natautama i tümaca'rica i pocutchiga ya duê rü mugü ümatüüâcü nanaüü i pocutchiga;

XXXVIII – nangema mugüwa i natucumü i pocutchiga i duü'ügüri-catumüwa ne'ü nhumatchi nüüna ngema nhaägü nacüma:

a) Nataütchima i norü po'ü

b) Rü taue tatama nüü tacua' i wüietchigü arü wotu;

c) Rü na wüi juiz nüü na ngetchauü i juradogü arü pora'.

d) Nüü nangema i pora naa ínapocuãü i ngema maetagüü rü tchieütchiü ügü'ü duêärü maügüma;

XXXIX – natauma i tchieü i tautama ümatüü i mugüwa ngêmaca' ngema mugüwa amatüürica'tamani'ï i tchieü naca'tacapocu;

XL – a lei penal não retrogrará, salvo para beneficiar o réu;

XL – mugü i pocutanüüca ii'ü i ngewacaü rü nucümaüü i mugüetüwa na pora'ã ngemaca' taucürüwa ya pocutanücü rü nge-maná pocuetcha nagagu ngema nucümaü i pocutchiga;

XLI – mugürüta nanapocu i ngeürümare ôtchiga üü rü e'na netüwa iporacüü niyagu'êãü i duã'taarü poragü namanaã ügüü i taguca'arü natchiane;

XLII – naicunaüü natüü cuooü naca' i tümatchamuü rü e'na na-

tacho, natawaü, natade'é rü tchieü ni'ï i'taü, ngemarü natauma inatanü wootchi nhure taunecü marü ngupetü rü nangemaetcha-tama rü naca' i'quita'cutchi mugüwa umatüüäcü;

XLII – mugü rü nayadeetchi i tchieitchiaäcü ngema duë tüü i òëëü natüü i'yama' rü namaä taegüü i tchiegüü äte'ü rü tooma-tchigü ïgüü , rü daieta ügüü rü aünetagüü namaä norü namegü, ngemagürü maëtaematama nawüigu nanatchieü norü nacüma rü naca'tapocu ya diema namuë rü e'na naüe, rü ngemagüca rü natauma naä'ëcacü nü'ü ngetatchau i norü tchieügü naüe;

XLIV – rü tchieü taucürüwa ütanüa nhumatchi tauguma naüpe-tü nanangemaetcha i norü tchieü ngema natucumü i anegüü woo tama tchurara ya ïgu ngeguma mugümaa narü uwanügügu rü nhu'matchi narü uwanügügu namaä i nhema pora woetama duüügüwá neüü.

XLV – natauma i pocutchigawa ta toguemare naca pocu to-guearü tchieü notürü natanüegü nüünangema nanaütanüaü i dierumaä ngema gutchinü naüü rü ngema nhure dieru tüü nge-maüëpüma, rü mugüwa umatüüäcü;

XLVI – mugü nanaümatü nanhuäcü i wüitchigü pocutchiga nhu'matchi ngau ni'ï rü toomatchigü i nacüma i nhaü:

- a) Narüäü i natchicagu rü e'na taucürüw'ata yawa
- b) naü.No'rü airüü nünanapuü;
- c) Nanaütanüta dierumaä ngema ngutchinü naüü;
- d) Napuracümare ngetanuacü nawa i natchicagü äëgacügüarü;
- e) Icuat'chääatchita nawa icupuracüüwa rü e'na na'wa taicu-ta'üchi ngema puracü nawa cungëmatchireü;

XLVII – natauma i pocu naca':

- a) Na ta pocuũ na taucürüwa yawa taũuca’.
- b) Norü airũ nūnanapuũ.
- c) Nanaütanüta dierumaã ngema gutchinü naũũ.
- d) Nacaicutaüthchiũ i nawa curünatchiane;
- e) Na tūnanayaugũ i tūma arü poragü.

XLVIII – I’nanaütanü ngema i pocuẽũ wuitchigü i natchicagu, nacūmaacüthchigü ngema tchieũ naũ’ũ rü norü taunecüepütanü-gu rü natucumügutthigügu i yatügũ rü ngeũgü;

XLIX – Rü pocutanüca’ rü mugüwa nangema norü pora rü ngēmaca’ taucürüwata taya pi’ẽ rü e’na tayama’ rü e’na toomatchigü ta’cūarü tchiẽũ namaã naüe;

L – Rü ngegücü ya pocutanücü rü nüñnagema imugüwa nange-guma inamaĩacügu rü ngineũ rü e’na ngiãcü rü ngiĩtawa nenge-ma nagu i nguneũgü nainamaĩacũũ;

LI – Taucūma ya taguca’ã rü ta ngeta i toinatchianewa na’mu’ notürü rü yima nügü i ca’itchiẽcüca’ ngegumata ngutchinü aicuma naũ’gu rü e’na namaã ĩgu naatchieũmaã inataẽũ rü e’na toomatchigü i tchiegũ rü mugüwa ũmatũũãcü rü inata’üthi;

LII – Tautama nūna nanaãta nainaũ i toinatchianewa ne’ũũ i duũ ngeguma gutchaũ naũ’gu itagarü naãnewa i nagu daũ i ãēcacüarü püracü rü e’na ngeguma namaĩnarü uwanügu i norü de’awa i ãēcacü ya tagucaarü ĩnü;

LIII – Tautama rü ingeĩrūmare i duũ rü pocu tūnatauu-tchi rü e’na pocu tūnanaã notürü nüñ ngemaũ natũñ apocuũ rü ãēcacü i mugūmaã cuaũricatama nüñ nangema i pora natũñnapocu;

LIV – Tauetama ngürümare tatapocu rü e'na tünata natchu'u rü tümaarü ngemaŭgüna tayaŭ ngeguma tama nüira nawata üpetügu naca' i ngema nacüma weguŭäcü imugüwa;

LV – Tümaca' yiema naca'daugüe nawa i mugü i tümaarü porá naca' i ngemaŭgü tümamaä üpetüŭ rü e'na ngerüarümare nangu-petü'gu i tchiegüŭ namaä taüetüŭ rü mugüwa nangema naä tügüi-tapoŭ rü e'na itanauëŭ namaä i poperagü i mugüäcü ümatügüŭ;

LVI – Rü taucürüwata naüpetü i mugüetüwa i doraäcümare ügüŭ tümatchiga ya wüe ya duëë naä ngemaäcü natapocuŭca' ;

LVII – Tauetama marü taüetüümare naŭpa rü ngeguma taütata-ma nawa naüpetü'gu i nacümagü i we'guŭ i natchiga naätapocuŭ naca' i wui ngemaŭ taü;

LVIII – Marü äpaneäcü tüŭnacua'gügu ya duëë rü taucürüwata dauru'ügü tüŭnacua'tü tchieŭca' noturü ngürüätchi nanaügü tümama ngeguma mugü nanawa'eäcü nanüna cua'tchagüŭca' meä i tümatchiga;

LIX – Nangema i porá ya ngeerüamare ya duëäŭ nanamaä taü-cuŭ mugümaa icua'eitanügu i ngeguma tchieŭ ngupetü'gu i duä'tagüma ngemarü naü'ü ngeguma tama paa nguneŭgüwa nanagüägu ngema namewatchire ngemaŭ i mugüwa nanaügüäŭ;

LX – Mugürü taucürüwa'ta nanango'ëë ngema natchiga i gutchaütchiŭ rü e'na tchu'uŭ nagudauŭ i duëenetchiga rü e'na duëëgüŭ äŭätchitümüŭ i mugüarü poratatüŭwa ngemagüŭ ngeguma tama duëgü nawe'egu;

LXI – Tauema ngürümare tapocu notürü tapocuŭta ngeguma itanaüäcüma tüŭ iyangüëigügu natchiëŭ ita'ü rü tapocuŭta ya duë ngeguma ämatüŭ i popera i äëgacüme'ëwa nemügu tümaca' notürü nacaarü i ngema tchuraragü ngeguma nagutchinügügu rü taucürüwata napocu duä'tagüarü mugücümaäcü i ngegumatama erü nüŭ nangemagü i mugü no'rü pocutchigaarü;

LXII – Ngeguma ngeerüemare tapocugu rü nangetani'ĩ tapocu nawei'naā nangelumatama rü mugūmaācua'ũ rü e'na tūmatanüema nūŭyagū natapocu rü nhumatchi' yiema natūmawae' nanūŭitacua'ũ i no'rü pocu;

LXIII – Pocucü rü nanawa'ena nūnacua'ũ i ngema norū poragū i ūmatũ i mugūwa natanüwa i ngema mugū rü nawaena nangeamareŭ notürü naetüwa rü natanüŭgū nawa'enaā nūnadaugū nhumatchi nūŭ nangemaŭ mugūwata norū poŭruŭ;

LXIV - Pocucü nü'ũ nangema nanüŭ nacua'ũ na te'e yiŭ napocuŭ nhumatchi nūnacua'ũ naata'cūca'yiŭ rü nanüŭ nacua'ũ na te'e yaŭ i tchurara tanūnataca'cū i pocupataŭwa;

LXV – Rü ngürüächimare tapocugu ya duē tauuma itaiyani rü ngegutamani i āēgacü i mugūma i cua'ēŭ tũ i'na pootchiŭ nawa i pocupataŭ;

LXVI- Rü tau'etama tapocuetcha ngeguma mugū marü tũ i muŭtchigu rü e'na marü í'tanaütanügutshire rüena tama;

LXVII- Rü natauma i pocu naca' ngeguma icunangetanügu notürü naca'ta pocuetcha ngeguma tama cunaütanü'gu i cuacüarü maēēruŭ rü e'na ngeguma marü tama cunaütanü'tchau'gu i nge-maŭ marü icuyau'u itaepataŭwagü;

LXVIII- Rü mugū rü tūna nanauāŭ i habeas curpus ya tee tūgū icua'e naā a'ūnewa tangema rü e'na aūcūmaŭwa i tūmarü maŭ i natanüwa rü e'na nawa ngema poraā'gü'ũ i rü e'na mugūma icua'ēŭ;

LXIX – Rü tū'ŭtanangema ya duē tūmarü guŭma maŭarü poŭruŭ i we'guŭ mugūācū ūmatũ rü marü mugū i habeas corpuwa rü e'na habeas-datawa yagu'arü poraā'gu naca' ni'ĩ ngema tchieŭ ūgū i āēcacüarü puracütanü'ũ tūmamaa ya ngeerüemare ya duē;

LXX – Rū ngema duāt’aarū poŭrūŭ mugūācū ūmatūŭ rū nhaāgū ni’i namaā taitchocu;

a) Ngema politicatucumū i āpūe’rugūŭ i natanūwa ngemaŭ i guŭma i aēcacūgū i tagucā’ārū mugūpataŭwa ngemaŭ;

b) Ngema natucumū i puracūeŭ, rū ngema wūitama natucumū iīgūŭ rū e’na ngeŭrūmare i natucumū marū āpaneŭ rū marū wūi tānecū i’puracūeŭ nanaā inapoŭaŭ i norūtama i inūgū;

LXXI – Rū mugūrūta nayawāna inanacatada’u ngema tauta mugūwa ngemaŭ i poratchiga nangemaacū nangemaŭca i ngema meŭgū naca’ itagucā’āgū, naca’ta inorū porā rū nhumatchi naca’ i duūgūarū meŭgū īanewa maeŭ;

LXXII – Rū tūna nana ātata i “habeas –data” naā:

a) Nanūtacua’ūca’ i natchiga yiema namaā icua’e nawa nge-ma aēca’cūgūarū poragūtchica’;

b) Naa tūŭ nanaweātchiūca i tūmapane i gutchaŭwa i nge-maŭ rū eugūŭ rū mugūwaneŭ rū e’na poragūtchigawayada;

LXXIII – Rū ngeerūmare ya duēē rū tūŭ nagema i porā nataŭŭ rū tayangueŭca’ i mugū i nūŭ tchieēŭ i naane rū natchicū’nagū i nucūmaŭguŭ rū nacūmagū ya gueŭ i dua’tagūarū marū nge-magūŭ rū yiema naŭe naca i mugū naaicuma natchieaŭ rū tautama mugūpeeawa tanaūtanū woo tama naūpetū’gu tūmarū inūca’ inaca’ ngema;

LXXIV – Rū āē’cacū tūŭtanarū ngūee nawana nguŭma i mugū-gu daŭ rū nhu’matchi ngetanūācūmare tū’ŭ nanaŭ yiema aicuma tūŭnacua’e natangearū dīēruaŭ;

LXXV – Āē’gacūrūta nanaūtanū ngeguma ngurūātchimare tau-ca’marechire’ tū’ūnapocugu ya duēē rū tūŭta yiema nangupe-tū’ūtchie i tānecū nagu i tūmarū pocu;

LXXVI – Rü nangetanümare tümaca' ya yiema ngearüma dierüaë rü mugüwa nuüyauäcü;

a) Naatayau i bupane;

b) Natayauu i yupanee;

LXXVII – Rü nangetanümare natanaüü i habeas curpus nhumatchi habeas –data nhumatchi ngema mugü nawe'iaëü iüü naca'.

LXXVIII – Rü guäc'a ni'ï rü tüünangema inacüma i mugüwa' napaaüra i'aüü tümärü ngemaü naca'tadau natanüwa ngema mugüwaneüü rü e'na puracüthigaca' i iü;

LXXIX – Mugürü nüü niu na gua'ma tüü na nhemaü na i na pouü i tümärü documentogü, nhu'matchi i tapouäü i internetwá.

§ 1° Rü mugü i nacümagü nagu yaüü naca' i gu'üma porá nhumatchi mugü i aicumaütchi i ngema rü nhumatanii marü naporaü naya ngu.

§ 2° Poragü e marü ngemagüü rü iporaäü nhaä mugüpanewa i taucürüwa rü taucürüwaa i'nanaüütchi ngema marü ngemagüü i nucümaägü'ü i mugü ingemagüü rü ngema nawa'natchueü i inügü inayaugü rü e'na ngema wea'tchigü i togü inatchianemaä naügüü i taguaarü naane natanüwa üü.

§ 3° Ngema mugü rü e'na taigürigu naügüü i dua'taarü maü i'pouü mugü rü marü nayaugü i guüma i aecacügü i mugü ügüü ingemagüüwa üpetüü rü no'rü tare i ngutaque'e naca'tama i ngema mugü rü no'rü tamaepü arü i äe'cacü natanüwa ngema wüime'pü'ega-gu nayaagu naca'rü nacümagü rü ngema rü mugüthacüümaa tama nawüigu itagucä'ägüaruwa.

§ 4° Tagucä'ä i naane nanayau i togü i natchiane arü mugü i'napouü nanapocuaü ya a'ë'cacü ngeguma tchieütchiü duä'tamaä nau'gu.

CAPÍTULO II

PORAGÜ I DUÊÊGÜ CA'IIÜ

Art. 6º Nhaagünii imegü'ũ nhu'matchi poragü itümaca' igüũ ya guama ya duã'tagü rü naatüũ nagmaũ i natacua'güũ rü nata meegüã rü nata awemü rü nata puracüã' rü nata ipataã rü nata gaua , rü ãa'wetchicaã rü nata poũgüã rü nata ngueaũ rü ya iraacügüe naã yauatüũ rü buã'tagü rü itapoũã i mugüwa rü yiemagü tauuma tüüngemagüerü ta ngüeeã nhaã mugü tagucã'ärü ümatüãcü;

Wüitama i wümatü. Guũma i tagucã'ã ngeguma gutchaũwa nangemagu i norü maũ rü nüüta nangema wüi ngüee yaguama ya naacütama nayauaũ i dieru ngema ãe'cacüwane üüma rü mugüwa ümatüãcü;

Art. 7º No'rü nhumatchi naca' niĩ ipuracütanüũgü i ianeawa maeũ nhu'matchi puracütanügü i ianearü yaũwa ngemagüũ rü toomatchigü i ngüêêgü naca' nanameũ no'rü maũgü;

I – No'rü puracü nawe'ina i'napoũã i mugüwa' natcha'wa naca' na poraãcü i'nataü'tchi rü e'na tauuma i'naüyani rü mugü i ngewaca'ügüüwa naa nanüünaütanüã ngürüãtchi inata'ütchigu rü toomatchigü i mugü nüũ i poũũ;

II – No'rü ya'metanü naca' ngeguma inatauguma rü e'na naca' inada'ugu inapuracütchaũ;

III – Nayau norü dieru ngeguma wiitchigü ya taunecüwa' nangugu;

IV – Y' ametanü i nagu memareũ mugüwa ngemaũãcü rü guã'cama ya tagucã'ã iĩgüe rü naa namaã tatacü itümarü namaa itamaũ itümaacügüma ya ipata rü ona rü tangu, tutu uu, tanaũane, tümatchi'ru , tümarü ngemaũgü namaa ta me, nagutiüe, tumarü ngu'tanü ya gu'cü ya taunecügu ünagü nangemaãcü tama inagu'utchiica' i tümarü dieru rü natchu'tana nangeta'mare tanaayauũ i tumarü dieru ingema tayau;

V – Ngema dïeru tayauñ yiema ipuracüe' rü naepüta'nii inatanü ngema puracü itañ;

VI – Taucurüwata i'narü ï ipuracütanü nguñêtcha ngeguma wüigu namecã'gu ngema natanü i puracü;

VII – Nawe'ina i nhema dïeru ta yaugüñ tagutatama narü ira'mañ ngema i marü mugü nüñ i uuacü tüñ ya yiema nawa ngemagüe i puracü i tama yiemarañe i tüñ yaugüe i gucü ya tawemücü;

VIII – Tanayau i wüipeme'pü' arü tamae'pü i puracütanü ya wüi ya taunecüwa rü e'na naep'ü ngemamarü inayaugüñ i norü ngutchigatanü tüñ ya guama ipuracüe nawagü i puracüthica e ã'e'cacügüarü rü e'na co'rigüarü;

IX – Ngema puracü i tchütacü inaügüñ i puracütanüñgü rü nüñ narü tatanümae i ngema ngoonecü inaügüñ i puracüñ;

X – Mugü rü inanapoñ i mugüacü ipuracütanüñ rü taucürüwa'ta tama nanaütanü tü'ñ ipuracü ngema co'ri rü ngeguma ngema inañ'gu rü naca' napocu inanaütanüñta mugüpe'ewa;

XI – Rü gñ'ma i natanügüe'pü' iyauutchiwa rü yiema namaa icua'e ngema puracü nayau tanayautata i irañ i dïeru naetüwa' ngema marü itayauñ rü mugü nüñ iuacü;

XII – Rü tüñta tayau ya dïeru yiema wüi ïpataacuwa' iraüthchie tüñyaue, mugüwá rü ümatüñacü;

XIII – Guñ'ma i puracü rü taucürüwa'ta 8 hora'ñ naüpetü i wüi nguncüwa' rü 44 horani'ni wüi yüüwa gueetcha inapuracü' rü e'na tama ngeraacü i horawa' ngeguma nügümaa marü inamec'agu wüigu notürü yi'camarü nanayatanü;

XIV – Naca' i ngema puracü taguma iyaguñ rü 6hora tamaniñ erü toguetchigü nawa'tiücu ngema hora nagu inapuracüñ;

XV – No’rü ngũ i yüütchate’earü gu’wa naātanü ngemaca’türü naca ya yüü;

XVI – Puracügü i naetüwa i 8hora itaũ ya puracüe rü naa-tanü rü 50 porcento arü tayau nae’tüwa’ ngema marü i’tayauũ tümarü puracütanü;

XVII – Guũguma ngeguma wüi taunecü ya ngugu nai’tapuracüũ yaa duẽ nawe’ũna wüi tawemücü tarü ngũ’ namaa inatanayauũ i tümarü dieru i witchipanü naguũ natanüwa’ ngema tamae’pü-tchipanü nae’tüwa arü ngema türü dieruma marü i’tayaũ i tümarü puracüwa;

XVIII – Püracütanüe ya ira’acüe rü tarü ngũ nawa’ tümarü puracü i 120ma i nguneũgu notürü taucürüwaa’ta ngemaca’ i’tamuũ-tchi rü e’na tama ta tüũ ta yau ya tüma arü dierü;

XIX – Puracütanücü ya ira’acüma’cü rü pãatchi narü ngũta i norü puracüwa mugüwa nawe’eäcü i nguneũ;

XX – Ngeetagüca’ iüütchi i puracü rü nangema mugüwa naüma-tücü na aegacü nanaü natümaca’rica inaüütchiãũ i natchicagü i no’rü puracüthigagüwa;

XXI – Rü trintaütchima tangu i nguneũ nameũnaa tümamaã nüũ ya ugüũ ya puracüe’ ngeguma ta’cü üpetü’gu i’tapuracüüwa rü mugüwa nüũyauäcü;

XXII – Inaũica i äucümaũgü nawa’ i puracügü nawe’inaa nange-ma’ũ i mugü i nagu iu i maũtchiga rü ngematatchiga rü üëtchiga nanhuäcü meã aũica i puracügü;

XXIII – Rü narütamaetanü ngema puracügü i yagüũ rü äücümagüũ rü auätchigü mugüwa nüũ ya uũäcü;

XXIV – Ngeguma marü ningugu ya taunecü nana puracü’ũ nawae’ü nanarüngü’;

XXV – Rü nangetanümare naca' i naacügü ibutchia'cügü rü ngema nawa'âpanegü' naügü nori nabuucürüwa' rü nhu'mata 5 arü taunecüwa nagu naa nangu nawa' ya buã'tagüca' ya iĩñe ya ngue'pataũ;

XXVI – Rü ãe'cacü i tagucã'ã mugüacü rü nüũ nacua' ngema meigü i wüigu naügüũ i puracüthiga i puracütanüũ norü corrigümaã;

XXVII – Mugü rü i'nanapoũ naa ngema puracügü i ngemagüũ rü taucürüwa'ta maquinaria nüĩca inaü erüta tüũ nangetchicaẽũ ya muẽma iya puracütchaũe;

XXVIII – Rü nangema tümarü natanü ngeguma ngürüatchi ta'cü nagu tüũ üpetü'gu nawaitapuracüũ rü ngema tümarü co'ri nüũ ta puracüũ rü taucürüwata' tama nanaütanü ngeguma naga-gu tchieũ nagu tüũ ngupetügu' i poraãcü;

XXIX – puracücü nüũ nangema namaa ya ücüũ ãe'cacütanügu i namaa icua'güũ i puracüthigaa nhaa ngueũ nagunaücüũ iu-netagu; i contrato; wuimepüüthima ya taunecü naca' inaüüthi ya puracü'cü ya ianegu atchiücü nhu'matchi' tare ya taunecüwe'na na marü ya nguũ i norü puracü namanaügüãũ; rü tare ya taunecüwe'na namarü nayangu i norü puracü naca' ya puracücü ya tama ianeguüthi atchiücü;

XXX – Natchu'u nananuicaemareũ iya'metanü i puracütanüũ-güarü rü e'na ngeürümare namaitacua' i puracüwa rü e'na naca taatangeũ rü naca' tanguerearü tauneuũ rü e'na naca' naa amatüũ rü natatcho' rü tawaü i tümatcha'mü rü e'na naca'natüica'ũ rü e'na tama;

XXXI – Natchu'u na tchiri' tüũ cu yauũ ya wüie' ya düee ya taurürü mēetchie, rü e'na tama mēa tüũ cu na ütanüũ rü e'na tama tüũ i quiücutchiũ i puracüwá;

XXXII – Natchu'u naca'i guũma i puracügü rü e'na ngema ta'memaã nawa puracüũ rü e'na ngema naca'i nguũ rü e'na nge-

ma porãacūma naca'inguŭ rŭ nanawae' nanawūigumareŭ i nge-
ma guŭma i puracūgū;

XXXIII – Natchu'u napuracūnanaŭ i tchūtacū ngema aŭcūma
rŭ taucūruwa'ta no'rŭ ngaicamana nguutchiŭ naca' i yemagū
deyuitu arū taunecū arū nhatūwaama ngemagūŭ rŭ nhumat-
chi natchu'u nangeŭrūmare puracū naŭ ngema dezesei arū
taunecū arū nhatūwawaama ngema rŭe'tcha tama natchu'u
ngeguma inaca' i'nangu'maregu i ngema puracū nūŭ ngema
cartrrzi taunecū ya ŭgu;

XXXIV – Nawūigumare ya puracūtanūcū i mugūpe'ewa rŭ
āpanecū nawa' ngemaēthacū i puracū rŭ e'na puracūgūwa'
ngēmacū i paātchitchigūmare;

Wuigutama dicuaŭ ŭnū. Mugūrūta inanapoŭ ya natucumū yima ipuracūe-
marecū i ngemamuma natchiŭwaatchiūu rŭ namaa ngema poragū i marū
āmatū i nhaa iartchiguwa'gū IV, VI, VII, VIII, X, XIII, XV, XVI, XVII,
XVIII, XIX, XXI, XXII, XXIV, XXVI, XXX, XXXI e XXXIII rŭ mugūā-
cū naŭgūaŭ ngema puracū rŭta naŭtanūgūaŭ āe'cacūaŭ i'napuracūeŭ nūŭ
tanangema ngue'ūgū i mugūwaneŭ naca' ngema puracū nanhuacū yaŭŭ rŭ
toomatchigū nacūmagū marū mugū nacuaegūŭ.

Art. 8º . Rŭ tamanatchu'u nūgūna ūtūcumūgūŭ naca' ngema nawa'
napuracūeŭ rŭ e'na nūŭ i'napoŭaŭ no'rŭ puracūgū notūrū nawe'ŭna naan-
guēēŭ i ngemagū;

I – mugū rŭ natauma no'rŭ porá na āe'cacūŭ namuŭ naa
nauaŭca' natucumū i pūracūtanūŭca' rŭ notūrūwai ngema
natucumū ngemagūŭ nawe'ŭna na wū'cutchigūŭ i naegatchi-
gū i āe'cacūgūrū puracūthicawa'gū rŭ natchu'u naa aega-
cūgūarū puracūtanūŭ nagu nadau rŭ e'na ya poyepe'eaŭ i
ātucumūgūearū puracūgū;

II – Natchu'u natare natucumū na ūŭ i nhema marū i ātucumūgūŭ,
ingema tama i natchicawa ngemagū, rŭ e'na ngema nama i
cua'gūŭ, rŭ nawa na puracūgūŭ, nhu'matchi i dīeru nūŭ ngemaŭ,

rü guüma i ngema rü nawa puracüeü ta niü nawe'atchiëëgüü,
norü rü tautama nüü narü i'ramaë i ngema município arü taaü;

III – Ngema natucümü naü naca' natüü i'napöü ya wuietchigü
rü e'na guämaarü ngutchaü nape'ewa i mugüma icua'güü;

IV – Norü tagüü i ngutaque'ewa nii nayaugüaü na nhuretanü ta-
naütanü ngema natucümü nawa' taü rü tümarü puracütanügü na-
niü nangemääcü naütanüaüca' i ngetanügü nawa' nangema' tüma-
tucümüeru rü toomatchigü natüewa ngema mugü i tagucâ'ârü;

V – Rü tauemarü tütata'cutchi naa nawatangema i natucumügü
rü e'na ngema tangemaetcha;

VI – Ngema naerugü i natucumügü i puracütanüüarü naweenaa
nangemagüü nawa' ngema i ngutaque'e i ngeta inawë'a'tchiüwa
i natchiga i'puracü;

VII – Yiema marü i ngue i tümaarü nguneü na tapuracüü rü
namë na ta wotaü rü nhu'matchi namë na tümaca' na wotagü'ü
nhema natucümü nawa ita ngemaü;

VIII – Natchu'u nai näüütchiü nawa' i norü puracü ngeguma
marü ya wücutchigu nanaca' nadaüü na namaa nacua'tchaü i
wüi natucümü i puracütanüarü rü ngürüätchi nangupetü'gu nge-
ma naca'nadau wotchi wiwe'ama ya taätchi nhu'matata wüi tau-
necü na'ta nayanguü i nama inacua' i ngema natucümü , e'na
tautchie'tcha nawa' i norü puracü ngeguma gutchaü tchieütchiü
naü'gu mugü nüüuüacü;

Wüi tchimüütama i wümatü. Ngema nhaa mugü ümatügüü rü naca'tanii i
natucumügü i ngema ñanearü yawa' ngemagüü rü natucümü i tcho'niewa
puracueü rü mugürüta nüü nanayau ngema nü'ü ngemaüacü nacüma;

Art. 9º. Rü mugüwa' naümatü naa puracütanüügü i'yatchaätchieü
ngeguma tama namegu inacümagü ngeta' inapuracüëüwa nange-
maacü nawa' nameaü ngema tchaatchi naama i norü corigü;

§ 1º Mugüta nüünacua' nangeĩrũũta i puracügü taucüruwa' iya-tchatchiũ nangemaacü duã'tagũũ tama ngemata ngemagũũca nawa ngematanaweũ;

§ 2º Rü tchu'ácümare naügüã'gu ngema tchatchiga i puracütanũũ rü norü naerugürüta inayau rü napocue naca ngutachaũ inacüma-gü inawa'güeũ;

Art. 10. Rü mugüwa naümatü naã puracütanügü rü e'na no'rü corigü i puracütanũũ naã natanüwa nangemagũũta ngema â'êcacügüarü puracüthi'ca ngeta' natchiga iyadegüũ'wa ngema natchiga nawa'itapüra-cüe'gu nangemaacü meayaũũca' i ngema puracütanüarü maũ;

Art. 11. Nge'ta duzentuarü yeererama i ngemaguũwa i puracütanũũ rü nüũ nangema i porá naa wüi naeru nayaugũũ naca' naa no'rü corimaã ya deaũca' natchiga meacü norü puracüthigagü;

CAPÍTULO III

TAGUCAAGÜCA'

Art. 12. Tagucã'ã i ĩgüũ:

I – Nümagüũtchigü:

a) Guũma ngema taguanegu buẽũ wootchi nanatü rü e'na naẽ rü togü i natchiãnecã'ã mare tiĩ, notürü ngema nanatügü tamawai norü natchianeũ í'napüracüẽũ;

b) Tagucã'ãgü i togü i natchianegu buẽũ rü nanatü rü naẽ rü tagucã'ã tiĩ notürüwai naẽ rü e'na nanatü rü tagucã'ãneũ ĩtapüracüũ ngema natchianewa;

c) Ngema togü i natchianegu buẽũ nanatürü rü e'na naẽ

rü tagucã'ã ni'igü notürawai marü depanegüü nawa i
ãêcacügü arü puracüthi'ca natchianegüwa ngemagüü rü
nuata taguarü naanegu taatchigü'ü ngeguma nanawa'egu rü
ngeirümare nguneüügü marü nawa nüü yangaugügu no'rü
yaarü taunecü naã tagucã'atchiane naüü;

II – Tagucã'ãü caiü:

a) Rü naca' ngemagü nachiaâne i portuguêswa i dea-
güüwá neü rü mugüwa nüü ya üuâcü nayaugüü i tagu-
cã'ãpane nawe'inaã wüü'tchima ya taunecü nagunaã-
tchiü i taguarü naane rü tauguma iyaüü rü nhu'matchi
meü i nacüma nüü ngemaü;

b) Ngeürüümare togü i natchianewa neü rü tagucã'ärü na-
tchianegu atchiü rü marü quizeü'tchima ya taunecü taguma
iüüü rü tauguma pocüü ngemaüca' ngeguma nanawa'egu
natagucã'ã yaü'tchaü;

§ 1° Naca' ngema portuguesgü i marü nagu atchiüügüü i taguarü-
naane rü nüü ngemaü naya naatchiraü i nacümawa nünatata na-
nauutchi i guüma i porá i tagucãü ngemaütama ngemacuetcha
ngema tama ümatüü i nhaa mugüpanewa taucürüwa' nüü ngema;

§ 2° Mugü rü taucürüwa' toye naü nügütanüwa naca' i tagucã'ät-
chi'ca rü tagucã'ãü ca'üü nguetcha ngeguma ngürüatchi nhaa mu-
güpanewa naümatüguta;

§ 3° Rü puracügü i tagucã'ã ca'ü'tchirica caiü;

I – Na ãe'gacü ya tacü ya taguarü naane arü ya üü nhu'matchi
naa no'rü tare ya ãe'cacü ya üü;

II – Na napü'üeru ya üü i mugüarü ürüügü i camaraarü;

III – Æe’cacüeru mugüarü ürũũgü i senadowa ngemagüũ;

IV – Na mugüma i cua’ũ i supremu tribunau federauwa;

V – Na togü i natchienewa’ ã’ēcacüũ i tagucã’ãũ ta puracüũ;

VI – Na guerapü’üeru tiĩũ i tchuragüarü;

VI – Na napü’üeru tiĩũ i poũruũ i tagucã’ãne;

§ 4º - Rũta nauegu tũmaca’ natama marü tagucã’ãrũ natucũmũwa tangemaũ ya yiema;

I – Naca’ ica’e tayanguẽũ i tũmarü tagucã’ãpane rü e’na mugüarü poragagu i nagagu naã ngutchinũãcũ tanaũũ i tũmarü tagucã’ãpane rü e’na namaã tarü uwanügu i mugü i marü i ngẽma’ rü e’na tagucã’ãrũ porama;

II – Rũ ngeguma tũmatama naca’ ítaca’gu ümatũũãcũ nape’ewa i ãẽgacügü i namaã icua’gũũ i mugü notürüwai taucürüwa’ta ta ngetchiane naũpa ngeguma marü naca’ítaca’gu natama tagucã’ã ti’itchaũ;

§ 5º Rũ ngeguma marü i’taüegu i tũmarü tagucã’ãne rü nhaã insiju II i nhaã insisu §4º i nhaã artigo arü ngemaũcũ rü tama tũũ niĩ poyepe’e ngeguma na’ca ítaca’gu nawe’inaarü tagucã’ãnewa tangema ngema mugüwa’ ümatũũãcũ.

Art. 13º. Conü ya nũmaũtchi i icü rü tagucã’ãnearü rü portuguêsnĩ.

§ 1º Rũ wonera rü caũgü rü natchanagü rü nhu’matchi nhataũgürüũ i tagucã’tchiane rü ngẽmagü ni>i nũũ iugũũ i no’rũ natchiane tchana.

§ 2º Estadugürü rü Distritu rü nhu’matchi municipiugü na’weũnã norũtchigü nawanũũ i cua’ũ ngẽmagü.

CAPÍTULO IV

DOS DIREITOS POLÍTICOS PULITICUTUMÜGÜ ARÜ PORAGÜ

Art. 14. Rü porá i duñ'ügüwa ngemañ naã guãma rü tumañtchita-ma tarümamegüñ na'ca natanayauñ tümarü ã'ëcacü ã'ügüwa rü guamarü tawüigümare nhu'matchi mugüwa nüñ yauuacü i nhaãwa:

I – Guñma duñ' duñ'ügü gü ni'ñ nüñ cua'ñ nanayauñ ngema nanawe'güñ.

II – Nawe'na na marü ã'ëcacügü nayaugüñ i mugüwa rü duñ'ügü taarü ni'ñ nüñcua'ñ naname rü e'na tama i ngema mugü;

III– Duñ'ügüni'ñ naügüñ i mugü nangemaãcü ã'ëcacügütanüwa nangu.

§ 1º Nacüma i votatchiga nhu'matchi te'egücata yi'ñ;

I – Rü guñma i tagucã'ã ngema marü i wü'cutchigüñ rü dezuitu ya taunecüwa naügü na'weñna nanawotagüñ guñguma;

II – Inanaüutchigü natama tawotagüñ tûmaca' ya:

a) Tama nguã'güe;

b) Rü tchetenta arü yeama ngemañ i türü taunecüwa;

c) Rü ngemagü dizesei arü yeama rüena dezuitu arü nha-tüwaãma ngemagüe i tümarü taunecüwa' rü tama tü'ñ naya-cutchigü naãta wotagüñ.

§ 2º Rü taucüwa'ta tawü'cu naatawotagüñca' ya togü natchiane-cã'ãmare nhu'matchi ngemagü ngewaca'ütchi tchurarawa tchocuñ.

§ 3° Nacüma tûmaca' yiema naca'daugüe naã ã'êcacü tiitchaũ mu-
güwa nüũ yauãcü;

I – Nawe'enaã tagucã'ãũtchi tiĩũ;

II – Nawe'naã tüũ nangemaũ nataamepaneũ nape'ewa i mugü;

III – Na'wenaã tiwücutchiũ nawa' ngema wotatchigamaã cua'güũ;

IV – Naweũ naã ätchiũ ngeta naca' inadaũwa naã'êca'cü ya itchaũũ;

V – Naweũnaã wüi natucumüwa' i puliticugüarüwa' ya wücutchiũ;

VI – Nawe'naã nüũ nangemaũra i norü taunecü naca' i;

a) Rü trinta i cinco ya taunecü nü'ũ ngemaũ yima naca'
dau'cü naã ãê'cacü ya ta'cü rü norü tare ya ãê'cacü
nhu'matchi senadu i naca' i taguarü naane;

b) Nawenaã trinta ya taunecü nüũ ngemagüũ ngema ãê'ca-
cügü i guvernadu nhumatchi norü tare i guvernadu nhumat-
chita naca' i ãê'gacü i distritu federauca' daugü;

c) Vinte arü wüi nüũ ngemaũ ya taunecü naca' ngemagü i
Deputadu Federau rü Deputadu Estaduaui rü e'na Distritu-
ca'ta daugüũ;

d) Rü dezuitu ya taunecü nüũ ngemaũ yima veriaduca' dau'cü;

§ 4° Rü taucürüwa naca'tadau yiema tamaiwücutchie' rü e'na tama
nawa ãegae rü nhu'matchi ngearü nguae;

§ 5° ãê'cacü ya tacü ya tagucaârü rü ãê'cacügü guvernadugü
rü prefeitugü rü ngürüãtchi natchicüũ iücue i natchiaãnegüwa
i tagucaã'ewa' igüũ rü tare'epücünatama niĩ naã'cacü yaĩ i
naiya taunecütchigüwa';

§ 6° Æcācācū ya tacū ya tagucā'ārū rū Æcācācūgū guvernadugū rū prefeitugū ngeguma to i puracūgū ca'nadautchaũ'gu nawee naā seis ya tawemūcū tau'gu nawana nguũ i wotatchiga naweũnaā inaũũ ngema nawa' inapuracūũ;

§ 7° Rū taucūrūwa'ta naca'nadau natanūũtama i marū Æcācācū iũ ngematama natchica'wa i tagucā'ārū rū guvernaduarū i rū prefeitu- arū natanūũgū rū e'na natanūacū tūũnayaue notūrū tama natchu'u ē'tcha nūũ ngema marū Æcācācū iũ nawenarū nhui'ca naca'dau na- naca'tawotagū;

§ 8° Tchurara rū naca'tanadau naācācācū ya iũ notūrūwai nayauā i nhāa i nacūma;

I – Rū ngeguma tauta gu'mepū ya taunecū nūũ ngemagu na'i'napu- racū natchuraranaa ya iũ nawe'naa inaũũ nawa' ngema puracū;

II – Rū ngemarū marū gumepe nūũ ingugu ya taunecū naa tchu- raranaa ya iũ rū ngūrūātchi nangupetū'gu i wotawa nawe'na nanayauā i norū aecacūpane rū ngematatama narū ngu nawa tchurara ya iũ;

§ 9° Nagema i mugū i meāma nagu i deaũ, rū ta nana we'ātchiē ngema na ngeerūegū ta taucūrūwa' tūgū i wūcutchie i pulitchicawá rū nhu'matchi nhure i nguneũgū ta narū ooũ nhema na tauacūcūrūwa' tūgū tarū wū'cutchiũ i puliticawá, na nhemaācū narū we'ātchiũ i guūma i mhema mugū nawee'ũācū na meā ta puracūũca'i wipe'ewaama rū narū we'ātchigūũ i guūma nhema puliticawá rū na tauũca' i puracū i nūũrūtamaeũ i nhema mugū nūũ i uũ.

§ 10 rū nangemagu nangutchuācū nawa nanguũ na Æcācācū ya iũ rū nangema i porá naya Æcācācūgū namaā icua'gūũ i wotatchiga rū namaā narū ūgu i ngutchācū i mugūwa ūmatūũ ni'ĩ natchu'ũ nacacutaeũ i wotugū rū nadieērugū cacungi rūena gutchinūũ i napanemaā ya ūcugu rū quize arū nguneũwena naūpetūgu naā marū ya ūcuũ na Æcācācū ya iũ;

§ 11 Ngema ta'ütchitchiga rü bema eüwa ni>ï âê'cacü inaügüaü rü yima ngutchinücü rü nanangaüga mugü ümatüäcü naaicumaya iü rü e'na tama gutchaü naü notürü ngeguma tama aicumaya iğu yiema namaâ ücue nainata'ütchiü rü na'weüna tanaütanüüta nü'ü yima i'tauaücü.

§ 12 Rü wuigutatama nanaügü ngeguma wotatchigawa nangugu i municipauwa naanügünanaca naca i duü>ügü i nangemaügü naügüthaü norü îanewa rü ngemarü nawenaâ âê'cacügü i mugüarü üruügü i camarawa' ngemagüü taigurigu nhu'matchi noventaütchima nguneü tau>gu naweü'na yamu naca i âêcacü i wotatchigamaâ icua'ü rü naüpa nanawa' nanguü naâ naï ya âêcacü nayaugüaü i municipiuwa.

§ 13 Rü ngeguma duü>ügü nawe'egu rü e'na tama nanangemaü i nhaâ nua § 12 ümatüü rü tautama nangema ngeguma naca inadaugügu nügü inaüëü naya de>agüü i radiuwa rü e'na tereviyaüwa i ngetanüäcü inaügüü notürü nangemaëtaetcha i toi nacümaäcü nügümaâ inarüutagagüü naca i ngema âê'cacü arü yautchitchigawa.

Art. 15. Rü natchu>u naguüma i no'rü porá ya nguëü wüi politicawa ngemaü i âê'cacü ngema porá nüü yanguuta ngeguma nhaâ naüguricatama rü e'na nüü nangemagu:

I – Nacaa inaca'gu natama marü tagucâ'â ya iü i âêgacügüta-nüwa yima tagucâ'â nügü i caitchiëcü;

II – Ngeguma marü natauguma i norü porá rü e'na marü tau-wa'ma namegu înüwa;

III – Ngeguma pocuwa' inangemagu rü no'rü porá i políticawa' rü natauma;

IV – Ngeguma tama nanawae'gu nanguëaü i ngema mugüwa tüü naüëaü rü e'na naïcunaütanüü ngema nhaâ mugüwa ngema-ca' ümatüü i norü artigu 5º, VIII; nü'ü iuuäcü;

V – Ngeguma marũ naca’ inapocugu naã tchirimare namai-nacua’ũ ya ãanearũ dieru rü ngema nhaã mugüwa ngemaca’ ümatũũ i norü artigu 37,

§ 4º. nü’ũ iuuãcü;

Art. 16. Mugü i ngewacaũgüũ nawe’ na nai’ natchootchiatũũ rü tau-cürata naya tomarãũcê ngegumatama i marũ ngemagüũ i mugü i wotatchigaca’ i ãgüũ notürü waita napora’ã ngeguma marũ wüi taunecüwenaãmata nagutana i i wotatchigawa nangugu;

CAPÍTULO V

NATUCUMÜGÜ I POLÍTICAWÁ NGEMAGÜÜ ARÜ

Art. 17. Tagucã’ärü naãnewa rü tama natchu’u na’cugü cuütü-cumũ naca’ i puritica rü e’na nügüguwa natchoũ rü e’na yanguẽũ ngema natucumü marũ ngemagü’ũ notürüwai ngema natucumügü puriticaca’ i ãgüũ nawainaã tautama inaueãũ i tagucã’ãne arü porá i duũũgüwa’neũ rü nüũtanacua’ i toomatchigü natucumü nanangema rü norü nacümagüwa’ iümatũũwa nawainaã duã’tagüarü mecagümaã ya utareãũ rü nhu’matchi nagutaya’ũũ nhaã nacümagü:

I – Nawenaa tagucaanearü taawa rü norü ianetchigüwa ngema wui puriticutücumü ;

II – Natchu’u nanaã ngema puriticutücumü dïeru nayaũũ naü-tawa i ãcãcãcügü i tagucã’ärü bai’ta togü natchianegüwa rü e’na togümeẽwa nangema norü natucumü;

III – Nawai’naã ngema dieru nayaugüũ rü ãcã’cacü i wotatchigamaã cua’güütawa na ngepane ngema dïeru marũ naayaũ;

IV – Nawe'inaa mugü nawe'iäcü iya'ü.

§ 1° Rü mugü nüü ni'uni i puriticutucumü naa nugümatamana-cua'güü nanhuäcü ya iä'cü'ü rü nanaüaü no'rütama mugü nanhuä-cüta nayau no'rü napü'üerutichigü rü nanhure taunecüca'ta yaitchi-gü rü e'na päatchi rü nhu'matchi nhuäcü nugü yanu rü inapuracü rü ngeürüta nayaugü nacüma naa togü i puriticutucumü naamücü naca' ngeguma wipe'ewa ügüüca' nawotagügu i äë'cacügü rü tau-cürüwat'a ngema nacümaricaetchaguta niü guü i taguca'ärü na-aneua ngeguma naca' i nawotagügu i äë'cacügü rü nawei'ta nüü nangemaü i mugü i norütama natucumüca iü rü naca' ngeguma nangutchinügu rü e'na nüma inagootchigu ngaügmare norü puriti-cutücumü rü nawe'naa napocu rü e'na nünanayaugüäü i no'rü porä.

§ 2° Puriticutucumü n'awena namarü äpane i cartoriuwa nawei'naa nawena rü norü mugü rü naümapaneäü i naëtüwa ü'ü i mugüitchi-cawa i Tribunau Tchuperiu Wotatchicagücawa.

§ 3° Rü nüicagütatama nanayaugü i dieru i natucumücatama i puri-ticutücumü iü nhumatchi nangetanü naa radiuwa rü tereviyaüwa ya uacüü i natchiga ngema:

I – Nawe'inaa ngeguma naca' na wotagügu i deputadu ngema puriticutucumü no'rü ngaira 3% i deputadugü nangupetü-tanüeü wotugümaä norü muwa ya Estadugü i tagucä'änearüwa' rü nhu'matchi 2% naguü i deputadugü wotumaä ngupetutanüü i wüitchigü puriticutucumüguwa' i tagucä'änearü Estaduwa;

II – Nanatanüwa na ngupetügüü rü 15ü rü mumaëgüü i deputa-dugü federalgü rü woeü i i'ramareü i tagu arü naanegu.

§ 4° Natchu'u wuitichigü puriticutucumü tchurararuü nügü ünegü'ü;

§ 5° Wüitchigü puriticutücumüwa' rü wotuwa nangupetügu na de-putaduwa i nhurerüü nangugügu notürü tama ngema nhaa art § 3° wa yanguuäcü ya iü rü dima ngupetücü nüü ngema nato i na-tucumüwa naüe bai'ta nacainataü'tchiü i ngema yu'gatchi notürü

woo nangema nayu'u rü natautatama naa dïeru nayau rü e'na nüü nangetanümare na radiuwa rü televiyaüwa ya de'a.

§ 6° Rü ngürüâtchimare no'rünatucumüwa itchoü taucatchima rüta i'nataüitchita nawa na äêcacüyaï, taue'tcha ngeguma napü'üeru nüü cua'gu ngema naüecagu rü e'na nüü natchie'güthaügu ngema natanüügü rü e'na marü tama nüü namegu naca' i nacümagü i no'rü natucumüwa notürü nangema naüe rü naca'rü natauma i nadieruta tanayauü bai'ta naca'ta nangetanü na radiuwa rü e'na TVwaya de'a.

§ 7° Natucumü i politicutucumü nawe'einaä no'rü ngairawa i 5% i dïeru nayaugüü naca' nanapüracüüca' rü yaïä'cüüca' rü namaä ügüäüca' naä ngeä'tagü nawa tchocuüca' rü taätchi'caüca' inatanüwa i politicutucumü rü ngema inügü marü wëa'tchigüü i nguuca' natucumügüarü aiepewa'.

§ 8° Norü muwa' ngema dïeruepü' naca' iüütchiü i wuitichigü politicutucumügü nawe'inaa norü ngairawa ya 30% wa tangüu naca' natapuracüëü rü tanatatchigaëü nawa' ya radiu rü e'na TV naäc'cacüca' i'tadaugüü ya ngëä'tagü rü naepü'tata ni'ï ngema dïeru nahnure itchoüü i ngeügü politicugütucumüwa erücü ngemaäcü naümatü no'rü mugüpanewa i wuitichigü politicutucumügü.

§ 9° Ngema dierugü i nacatama i nayaugüü i wüitchigü politicutucumügü nangemaäcü nünauutchiü na no'rü ügüäü i natchiga naä äê'cacüca' inadaugüü rü yiema i dïeru nawe'inaa norü ngaira i30 porcentowa' tangüu tûmaca'gü yadue ya waüe rü e'na irarüwa tchoorae nangemaäcü guäma nawa' nguü rü taätchicaüca' natanüwa i âtucumügüü i politicutucumügü nangemaäcü ya nguutchiüca' i norü ngutchaü i âtucumügüü.

TÍTULO III

NA MEÃ NANUÛ I ESTADO

CAPÍTULO I

NA NHUÃCÜ MEÃ NANUÛ I NGEMA IÜÛ RÜ NAMAÃ ICUA'Û

Art. 18. Ngema na nhuãcü meã nanuũ i ngema iüũ rü namaã icua'ũ na ãẽ'gacü namaã icua'ũ (república) i guũma i naane i Brasiliarü rü nũ-güwa nanangemacẽ na wüiwa nangemaũ i Estado rü distrito federal rü nhu-matchi Municipilgü rü guũma nügümaãtama nacua'gü nawa i nhaã mugü i üũ (constituição).

§ 1º Brasília rü Capital Federal ni'ĩ (namaã icua'ũ nayanuũtchiũ i ngema porá).

§ 2º I naanegü inuũtchiũ i aẽ'cacü namaã icua'ũ rü Uniãowa nangemagü rü norü ü rü Estadoãcü yanguutchiũ urüe'na wena nügüwa nangemacẽaũ i ngema Estado e nawa' nenaũ rü ngema mugü i ngue'ẽruũwa i mugüacü ta ni'ĩ.

§ 3º Rü Estadogü rü name na nügügu natchocuũ nügü tanüwa rü nügü yayauyeũ rü nügüna yaĩgatchiũ na tomaã wena nügümaã wüiwa nangemagüũca' urüe'na yanguutchiũ i ngewacaũ'ũgü i Estado urüe'na ngema naanegü inuũtchiũ i aẽ'cacü namaã icua'ũ rü ngema duũ'ũgü i ngema natchi'cagu ãtchiũgüũ nawa'eũãcü rü notacüma nayauaũ i votowa rü ngema ngutaque'e i natchiũancaruwa i pora i mugü íü'ũwa rü i mugü i ngue'ẽruũwa.

§ 4º Rü norü ü rü na nügüwa nangemagüũ rü na nameẽeaũ i natü-cumü rü municipioarü toyetchiga rü tá nanaü i mu i estadualaruwa ngema nguneũ i marü nü'ũ naunetaũ i mu i ngue'ẽruũ i Federalwaa-

cü rü naũpa ínaca'gu tûna ya duũ'átagurica tá ni'ĩ rü nawa i votot-chigaãcü rü ngema duũ'ũgü i nawa'ngemagüũ i municipioguãtchiũ-güũ nawena na nü'ũ yautchigaũ i ngu' na natautchaũ ya municipio rü nawe'güũ rü nü'ũ iutchigaũ duũ'ũgümaã i mu nawa'eĩacü.

Art. 19. Rü natchu'ú ni'ĩ naca' i União rü Estadogü rü Distrito Federal rü Municipiogü:

I - Nanaũãũ i cua'ũũgü ôgüwa urüe'na tupaucawa rü na mugü naũũ norü poramaã rü nü'ũ nagutchaecãũ na yaiãcüũũ (funcionamento) urüe'na namaã nangemaũ urüe'na yima nawe'cûgurica yauaũ i ngemaũgü urüe'na namaã namecãũ i uneta rü nügü namecẽũ i mù nü'ũ iuũãcü rü ngema ngüecẽgü i duũ'ũgü nawa'eũãcü;

II - Tama nayauãũ i ngema ô i cua' iümatüũwa ngemaũ i duũ'ũgüarü.

III - Naũãũ nayatoraũtchigüũ i tagucüa'gütanüwa urüe'na nügü tanüwatama nayauaũ nayatoraũtchigüũ.

CAPÍTULO II

UNIÃOARÜ

Art. 20. Meũgü i uniãoarü:

I - I ta'cü ngema nhamaũcüü nü'ũ ngemaũ rü ta'cü i nü'ũ ngema neĩũ rü iãgüũ tautchaãcü;

II - I naanegü i tauema nagu âtchiũũ rü taucürüwama tama ítana-poũ i norü üyeanezü rü poraeëruũ rü tchuraragüarü ü rü namagü i aẽ'cacü namaã icua'ũ na nügümaã nawa yadé'ãgüũ rü natchicana na idau'ũ rü ngema mu iunetaũwa;

III - Ya nataagü rü tatügü rü ngeũrüũmare i naane i deá nawa neya'ũ i namaã inacua'ũ rü urüe'na wü'iarü yeera i Estado i deá nawa yape'tüũ rü üyeane name namaã i to i natchiũa- ne urüe'na naane i tama nü'ũ icua'ũwa nadagü urüe'na nawa' nenaũ rü nameẽüwa rü name ta i naanegü i natchipenügü rü ya nanücügü ya de'ácüã'tama;

IV - I capaũgü i de'ágüarü rü nataagü ya to i natchiũanearü üye- anewa ngemagüne rü tatü i taĩarü nanecügü rü capaũgü i oce- anucüã' rü natchipenügü rü iyautchiũ rü nhaãgü rü i natchica i municipio nawa' ngemagüũ rü naẽtüwa ta i ngema natchi'ca i nawa' naũ i puracü i guãca' rü ngema wüitama i natchi'ca i taũ i aẽ'gacüarü (federal);

V - I ngemaũgü i tü'ũ rüngüẽẽgüũ i woetama ngemagüũ i ngema naãne i we'gu üũ i nawa ingemagüũarü rü ngema meũgü iügüũ i naca'tama iĩũ;

VI - Tatü i taũ i norü naanearü;

VII - I deátchipenüwa ngemagüũ i naanegü i nagu iüaneũ rü norü na yeerawa yadatchigüũ;

VIII - I poragü i deáarü porawa neũũ;

IX - I ngema ngemaũgü i tü'ũ rüngüẽẽgüũ i mineral rü ta ngema nhatütatüũarü;

X - I ngema waiũmütatüũwa woetama ngemagüũ i ãmaũgüũ rü i natchica i ngemaũ nawa ngemaũ i nucümaũ'ũ i duũ'ũtchigaca' nawa i nguũ rü nüĩraũ'ũ i natchigagü;

XI - I naanegü nucümacürüwa maiyugü nawa ngemagüũ.

§ 1º Nataĩngu ni'ĩ i nacüma i ngema mu rü Uniãowa rü Esta- dugüwa rü Distrito Federalwa rü Municipiogüwa rü nü'ũ nacua' nawa nangemaũ na nhuacü iyanguutchiũ na naca' nadau i petróleo

urüe'na ngema inaüü i woetama ngemaü i nhatütatüüwa (gás natural) i ngemaügü i tü'ü rüngüecüü i deáarü na naüaüca' i porá i tü'ü nhe'ü rü toomagü i ngemaügü i tü'ü rüngüecüü i mineralgü i ngema wü'itchigü i natchicawa rü ngema naâne i we'gu üü i nawa ingema-güü rü ngema naane i tatü nawa ngemaü urüe'na ngema naane i meü i ü nawa ngemaü i woetama norü i üü urüe'na nawtüigeüü na namecüü i dierutchiga na naca' idau (exploração) i ngema.

§ 2º Rü wü'itchiçee i 150 quilometro i norü toü (largura) rü ngema naanegü i waiüümüguüarü üyeaneüarü ma' rü nü'ü tauneta na norü üyetchiçee yüü rü nü'ü icua'ü na aicuma na natchiüüanearü naanearü poüruü yüü rü norü na nawa nangemaü rü ngema na naüü rü tá mu namecüüacü ni'ü.

Art. 21. União nawa'eü na yanguecü:

I - Yatorau'ü i Estadomaã ínangema rü porá nüna naãü rü nügü nawa nangemaeü i natucümü i meä ü'ü i guü i natchiüüanecüa';

II - Rü nanango'cë i ngearü rü nanaüthiga i ngümü;

III - Nanataicëaü i poüruü i duü'ügütücumuarü;

IV - Nanaã na natautchaecëaü i ngema mu i ngüecüruüwa nü'ü yauüüü rü i ngema poragü iyatorau'gü rü yauecëaü nawa i ngema naane i duü'ügütücumüarü' urüe'na nawa nangemaü paätchitama;

V - Mugüwa nangemaeü i ngema natchi'ca i nawa ingemaü ngeguma ngürüätchi aucümaü ngupetüguaü rü ngema nawa ingemaü i poüruüarü rü ngema taü i naane i aë'gacü namaã icua'ü rü namaã inacua'ü;

VI - Rü pora nüna naã rü nüna nadau i ngema ügüü rü ngema naca' natacü rü namaã natacü i ngemaügü i ngearüarü;

VII - Tü'ü naü'ü ya diëru;

VIII - Namaã inacua'ü i ngema ngetá natchiüanearü dïeru ngimaã inanguüügüüwa rü ngiü inaüthchicüügüüwa rü nûna nadauü i puracügü ngema woetama diëruarü rü naca' tûmarü nanataiügüü rü aicuma yiüü rü ngema na ngiü naüthchicüüü i dïeru rü ngema na ngiü yaaueëü i dïeru na to i ngemaü ngimaã naüü na meã i taiüguüruü rü tü'ü inapoü'ü ya duü'ã'ta rü nangemaü i tûmaarü meü ya puracütanüegü naca' tûmaarü yauatütchiga (apostentadoria);

IX - Rü nameëeaü rü naüaü i we'gu ü'ü naca' i duü'ügü i natchiüanecüã' rü natchicagü rü we'gu nanuaü i naanegü rü nhumatchi naüaü na yeerawa nadaü i ngema imegüü iügü rü i duü'ügü;

X - Rü pora nûna naãü i ngema puracü i ta'cü na imugüü rü ta'cüca' iuü rü inanguü rü nhumatchi ngema yamuü rü ínanguëü i buanecüwa ngemaü i duü'ügü i natchiüanearü;

XI - Rü naca' nadauü rü we'gumareäcü urüena te'e pora i ngüëëeruü nûna ã'üäcü rü nü'ü nü'ü tacua'eëü urü'e'na nü'ü tanatautchaëü i puracügü i ü'ü na dé'aruüwa idé'à i yaüguüwa (telecomunicação) rü ngema rü mu nü'ü iuüarü ni'ï rü ngema rü we'gu nanaü na meã naüü i puracü iüü rü nauaü i natücumü i we'guü na meã naüüca' rü toomatchigü i nacümagü i natücumü i mugümaã icua'güü;

XII - Rü naca' nadauü rü wegumareäcü urü'e'na te'é pora i ngüëëeruü nûna ã'üäcü rü nü'ü nü'ü tacua'eëü urü'e'na nü'ü tanatautchaëü;

a) I ngema puracügü i ügüü na nü'ü yautchigaü i ägaü (radiodifusão) i nagagü rü natchicünaã'güarü;

b) I ngema puracügü i ügüü na yaücutchiãü i pora i tü'ü nhe'ü rü nhu'matchi nayonieü nawa ngema pora i deáarü ya'tchiü rü nü'ü iuü na wüiwa nangemaü namaã i Estado i ngema ngetá inangemaüwa ngema poragü i de'áarü pora;

c) I buanecügu iü'ñ rü natchica i buanecüwa ngemañ rü i puracü iü'ñ duñ'ügüca' i ianewa rü aviãoarü üetchica;

d) I puracügü iü'ñ na ta'cü ingeñca' nagu i nama i feruna-ca'arü puracü rü namagü i de'áwa iññ rü türegü i tagucüã-gü'arü rü norü üyeane i natchiñane i tagucüã urüe'na nü'ñ naüpetüñ i üyeane i Estadoarü rüe'na natchiñanearü naane;

e) I puracügü iü'ñ na ta'cü ingeñca' nagu i nama i ngema botchicugüñ nagu i nhañ i nügü tanüwa i estadogü rü nügü tanüwa namañ i to i natchiñanecüã' i ngema ianetanüñgüarü;

f) I türegü i tatüanacüwa rü de'ágüwa rü nataagüwa;

XIII - Rü meã naü'ñ rü nüna idau ngema pora i mugümañ icua'ñ rü ngema tü'ñ ipoñ'ñ i mugüwa i Distrito Federalarü rü naanegüarü rü ngema poñruñ naca' i meñ i naanegüarü iñgüñ;

XIV - Rü meã nanu'ñ rü nüna idau i ngema nüna dau'ñ na tama igutchinüñ i mugüwa naca ya iane (policia civil) rü ngema nüna dau'ñ i pocutchiga rü ngema nüna dau'ñ i tchur-aragü i ngearü rü nhu'matchi ngema tüna dau'güñ ngegu-ma ta'acü tü'ñ ngupetügu (corpo de bombeiro) i tchurara i Distrito Federalarü rü ngegumarüñ ta na meã diêrutchigana nadau'ñ Distrito Federaua'ñ na ngemañcü naü'ñ i puracügü i duñ'ëgüca' iññ i no'rü ngemañgüwatama iññ (fundo próprio).

XV - Rü meã nanu'ñ rü nüna idau i ngema puracügü iü'ñ i aë'gacügüarü i naca' dau na nhure yiññ i no'rü mu i duñ'ügü rü nhama i naanearü ngu'tchiga i ngema nü'ñ idau'ñ rü norü ngu'tchiga i natchiga i ma'ñ na ngetá nenaññ rü nhuãcü íyaññ rü nangemañ i nhañ naane (geologia) rü natchicüna'ã i nhañ naane rü norü táwa i natchiñane. (âmbito nacional)

XVI - Naü'ñ i natucumüтчigü na íyanguutchiñ na naweañca' ngema ta'cü nawa nawe'güñ i guãmaca' rü we'gu üñ i radioarü rü televisãoarü;

XVII - Rü inaaãũ na tü'ũ nü'ũ nangetchaũ'ũ i gutchinü;

XVIII - Rü we'gu nameẽũ rü natautchaẽũ nayeerawa naũũ na guũguma inapoũ'ũ nüna i ngema tama meũ guaneca' rü naca'türü i ngema egüane rü nhumatchi baigüanegü;

XIX - Rü naũ'ũ i we'gu uũ natchiũanearü na namaã nacua'ũca' i ngemaũgü i meũgü i de'áarügü rü inaũ'ũ i nacümagü na tüna naãũca' i pora i mugüwa ngemaũ na tü'ũ nangemaũca';

XX - Rü naũ'ũ i ngema ucuẽ i nagu iuũ naca' na yeerawa naũũ i ñanecüma rü ta i ngema nawa' ingemaũ rü nüna idau'ũ i ma'ũ i no'rü ügüwa na tama naauãtchiũ rü nüna idau'ũ i ngema ta'cü ingeũ i ñanewa;

XXI - Rü naũ'ũ i mugü rü ucuẽ i nagu iuũ naca' i namagü i we'gu uũ natchiũanearü;

XXI - Rü naũ'ũ i puracügü i tatüarü daruũ rü aviãoarü ngutchi-ca rü üyeaneearü;

XXIII - Rü naca' idau i puracügü rü yaücutchiũ i nucleargü i ngeũrüwamare neũũ rü naũ'ũ i ngema taegü i aẽ'cacüarü natchi-ga i ngema na naca' idau'ũ rü naca' idau'ũ i uru rü mina rü wena naca' idau'ũ na yeeraãcü i ngemaũãũ rü inaũ'ũ'ũ i ngemaũgü rü namaã rü naca' itaeũ i minério nuclear rü ta ngema i nawa neũũ i norü iũũ rü nhaã mugü nü'ũ icua'ũãcü rü inangemaũãcü:

a) Guũma i puracü i nuclear i naane i natchiũanewa' rü tá tanayau naca' i ngema ngümü rü ngeguma marü congresso nacional nayauguwa ni'ĩ;

b) Rü naca' ica'ũ mugü nawa'eũãcü rü pora iãũ nüna i nge-ma namaã taeũ rü naca' taeũ rü tü'ũ nangemaũ i radioisótopogü na naca' idau'ũca' rü nangemaũ naca' i toetchigawa rü ngema ta'acü íũũwa.

c) Rũ naca' íca'ũ mugü nawa'eũãcũ rũ pora iãũ nũna i ngema iũgũũ rũ i ngema namaã taeũ rũ naca' taeũ rũ tũ'ũ nange-maũ i radioisótopogũ na naca' idau'ũca' rũ nangemaũ naca' i ngema üũtchigamaã icua'ũ (médico);

d) Rũ ngema ianegũ ta ni'ĩ namaã icua'ũ na ta'cũ i tchieũ ngupetũũ nawa i ngema nucleagũ rũ tautama nangemaũ na nagagu yiũ i ngema ta'cũ ngupetũũ;

XXIV - Rũ meã nanuũ rũ nũna idau rũ naũ'ũ rũ nangugũũ rũ nũna idau'ũ i ngema puracũ;

XXV - Rũ inaũ'ũ i naane rũ na nhuãcũ yiũ i nacũma naca' na naũ'ũ i puracũ na naca' nadaũ'ũ i metal i megũũ rũ ngema rũ wũiwa nangemagũãcũ ni'ĩ;

XXVI - Rũ meã nanuũ rũ nũna idau'ũ na ínapoũ'ũ rũ meã nayau'ũ i tũmatchiga ya duũ'ã'ta i ngema mu ingemaũãcũ.

Art. 22. Nanawa'eũ na yangueẽũ norücatama i Uniao na naũ'ãũ i mugü natchiga:

I - Rũ mu i naca' i ngema ianecũã rũ na naca' rũ namaã itaeũ rũ pocu rũ ngema nagu iuũ muãcũ rũ na ngeerüeca' idau'ũ rũ waiũmũgũ i toeruũ rũ tatũgũ rũ cua'gũ na buanecũgu iuũ rũ natchicagũ rũ puracũarũ;

II - Tama tũmaarũ yiũ i ngemaẽgũ notürũ guãma namaã icua'ũ;

III - Naca' íca'ũgũ i ianecũã'arũ rũ tchuraragũ i ngeguma aũ'cũ-maũ tũ'ũ ãune'gu rũ i nguneũ i nge'arũarũwa;

IV - De'ágũ rũ nhuãcũ naũ'ũ i poragũ rũ informáticagũ rũ ngema nũ'ũ iuũ i yaguũ i natchicawa (telecomunicação) i äga-gũũwa (radiodifusão);

V - Puracũ i nagu yangeũ i ngemaũgũ;

VI - We'gũ nuũ i diêrutchiga rü ngugüтчiga rü naegagũ rü wũ'i aicuma i we'guũ i metalgüarũ;

VII - Cua'gũ i nacüma i nagu yaõũ i aicuma iĩũ rü naütchicüü rü nataiũguũ na tomana nangeũ i natanügü urüe'na meũgü (valores)

VIII - Naca' rü namaã itaeũ i to i natchiũanewa rü nügü tanüwa i estadugü.

IX - Nagu iuũ i ucuêg'ü naca' na namaã icua'ũ i ngema ta'acü ingeũ i natchiũanearũ;

X - Mu i türegüarũ rü ngema nagu iuũ i nataawa rü de'áwa rü tatügüwa rü daunawa rü daunaanewa ngemaũ i natchicawa.

XI - Namagü i ngemaũgü nawa ngemaũ rü ngema ta'cü i ngeũ;

XII – Nhema naane i migü nawa' nhemaũ rü muna rü togü i ngemaũgü i megüũ i minaarũ rü metal nawa meẽũ (metalurgia).

XIII - Natchiũane i nagu ibuũ i nge'tá nawa' nangemaũ i mu i taca' iĩũ rü mu tü'ũ muũ rü ianecüã' i mugüũ cua'ũ (cidadania) rü to i natchiũanewa neũe rü meã wũ'i natchiũanewa tangemaũ (naturalização);

XIV - Duũ'ũgütucumü i maiyugü;

XV - To i natchiũanewa i û'ê rü to i natchiũanegu ücue rü ücutchiga rü tü'ũ iãũ ya duũ'ê ya gutchinüê rü tama nü'ũ icua'ũarũ ta'üthitchiga;

XVI - Meã naũũ i nacüma i puracü i âtanüũ i natchiũanearũ rü nawa ingemaũ naca' i ngema puracü i nü'ũ icua'ũ;

XVII - Meã naũũ i mu poragüarũ rü Ministerio Público do Distrito Federal arũ rü Naanegüarũ (Territorios) rü Naanewa i Guã-

ca' iĩñarü poũruũ (Defensoria Pública dos Territorios) rü meã
naũũ na namaã icua'ũ i nhaãgürũũ.

XVIII - Nacüma na nü'ũ icua'ũ i natchiga na nhure yiĩũ i norü
mu i duũ'ũgü rü nacüma i nhaã naanetchicüna'ã rü ngu'tchiga i
natchiga i ma'ũ na ngetá nenaũũ rü nhuãcü íyaĩũ rü nangemaũ i
nhaã naane i nhaã natchiũanearü;

XIX - Nacümagü na namaã inguũ'ũarü rü nayauũtchiga rü na-
maã icua'ũ na namaã inguũ'ũ duũ'ũgüaũ;

XX - Nacümagü na nanameẽũ na wüiwa nangemagüũ rü nacü-
ma na te'égü nanguũ;

XXI - Guũma i mugü i nagu iũũ i natucumü i meã nuĩarü rü
we'guũ íngemaũ rü ngemaũgü i ngeárüaũ rü namaã icua'ũ rü ca-
tchiga rü ngema ta'cüarü ügüthçiga rü natau'ũma i puracügü rü
naũ'tanũũ i tchurara i dau'ruũgüaũ rü ta i naünegü i tchuraragü i
ngüeçruũ iĩũ ngeguma ta'acü tü'ũ ngupetügüaũ;

XXII - Polícia Federalni'ĩ namaã icua'ũ rü policiagü i rodovia-
riaarü (nama i botchicuũ nagu inhaũ) rü ferroviária Federalgü
(nama i feru naca').

XXIII - duũ'ũtucumuarü poũ;

XXIV - mugü i nagu iũũ i taca' iĩũ rü ngema nawa' nenaũũ i
cua' i natchiũanearü;

XXV - Duũ'ũgü pane.

XXVI - Puracügü i nucleargü i ngeũrüũũmare i ngemaũ i nhaã
naanewa ngemaũarü.

XXVII - Guũma i mugü i nagu iũũ i licitaçãoarü rü con-
tratação i guũma i nacüma'wagü rü naca' na we'gumare
duũ'ëgümaã icua'ũ rü yigümaãtama icua'ũ mu nawa'eũacü

rü ngema nüauüacü i Uniao rü Estadogü rü Distrito Federal rü Municipiogü rü naga nañüü i ngema marü imeü i art. 37wa rü XXI rü naca' i empresa i duü'ügüaü i aë'cacüarü rü duü'ügütucumügü guüüacü meã namaã icua'ü i ngema artiguaü ngemaüacü i 173 rü § 1º rü III;

XXVIII – I'napoü'ü i naane rü ínapoü'ü i naane i daunawa nge-maü rü ínapoü'ü i tatügü rü ínapoü'ü i ianecüã'cüma rü ngema ta'cüarü ügüitchiga i natchiüanetucumüarü;

XXIX - Guüwa nü'ü iutchigaü i na ta'cümaã itaeü rü ta'cüca' itaeü;

XXX - Nüna idau'ü rü namaã icua'ü i duã'tatchiga.

Wüitama deagütucumü. Mu i ngueëruü rü name tá na pora nüna naãü i Estado na mugü naüü natchiga i ngema ngemaügü i nhaã artigowa nadaü.

Art. 23. Na namaã inacu'ü i guüwa' rü Uniãoarü rü Estadoarü rü Distrito Federalarü rü Municipioarü ni'í.

I - Uãeãcü nüna idau'ü na namaã ingüü'ü i Constituição rü mugü rü ngema duü'ügü nawa'eüacü inaüü rü namaã ingüü'ü rü ngema nanatüwatchigü nayauü i duü'ügü;

II - Nüna idau'ü i ma'ü rü nangemaü i ngu'eë tûmaca' ya duü'ã'tá rü nüna idau'ü rü nangemaü i mu i tü'ü ingiü ya duü'ëgü ya imeëchic;

III - Nüna idau'ü i documentogü rü puracügü iüü rü togü i meügü i meü i natchiga rü artístico rü nacümaãcü rü monumentogü rü ngema natchica i nü'ü idau'ü (paisagem) nhaã naanewa ngemaü i meëtchiü rü ngema natchica i nawa ingüü nucümaü'ü i duü'ügüchigaca';

IV – Natchu'uü i bumüitchiga rü narütau'üitchiga rü nange-cümaeëü i ngema puracü iüü i artearü rü togü i meügü i meü i natchigaarü rü artistico rü nacümaãcü;

V – Nawa’ nanangemaẽü na ngemanhaãcü nangemañca’ rü nagu iücuñ i nacüma rü nangemañ i ngu’ i taãẽü nawa icua’ü rü nangemañ i cua’gü rü nangemañ i guñma i cua’ rü nangemañ i naca’ idau’ü rü nangemañ ingewacañ’tchigüñ.

VI – Nüna idau’ü i natchica i ma’ü nawa ngemañ rü pora iüñ na tama inaguñrañ’ü i nacümaãcü naauãtchianeñ;

VII – I’napoñ’ü i nañecügü rü ngema naẽügütucumü rü ngema nañ i megü’ütücumü;

VIII – Rü natautchaẽü nayaũtchigüẽü rü naüñ i wocaarü yaeẽ rü meã nanuñ na nhuãcü inaññ i ona;

IX – Rü natautchaẽü i na we’gu naüñ i pegüthchicaarü üthchiga rü namemaẽẽü i ngema na ingemañ i nawa’ i ma’üñ rü nüna idau’ü i ma’ü i no’rü ügüwa’ na tama naãuãtchiñ.

X – Pora iüñ rü nü’ü ioo’ü ngema nagagu i ngearü diëruã’tchiga rü ngema ügü i tü’ü oo’ü rü natautchaẽü na iücuñ i duñ’ügü-tanüwa i ngema natchicagü i tama tautchagüñarü.

XI – Naüpaneñ rü iyaümücüñ rü nüna idau’ü na inaññ i ngema mu i ta’ca iññ na naca’ idau’ü i ngemañgü rü nango’ẽü i nge-mañgü i megüñ i de’áarü rü mineralgü i no’rü naanewa’;

XII – Naü’ü na nangemañ rü iyaücutchiñ i política i ngu’ i taãẽü nawa’ icua’ñarü naca’ na namaã icua’ü i ngema nagu iuñ (nama).

Wütama deatucumü. Mugü i ngueẽruñ rü tá nanangemaẽẽ i mugü i nagu iüñ naca’ na wüiwa napuracüẽñrñ nügütanüwa i União rü Estadogü rü Distrito Federal e yima Municipiogü rü na nangema’ü na nü’ü nadau’ü na nawüiguñ-ca’ i no’rü üthchigüthchiga rü na meã nangema’ü i natchiñanearü tawa.

Art. 24. União namaã inacua’ rü Estadogü rü Distrito Federal na mugü naüñ i nawa’ nangemañ i natchiga:

I - Mu i naca' nanaütanüü rü na diërumaã nacua'ü rü pocutchiga rü mea namaã icua'ü rü ngu' i natchiga i ianecüã'cüma.

II - Nangugüü na nhure ta iuüü.

III - Natucumü naca' rü nhu'ma namaã itaeü icua'ü

IV - Naütanüü i puracügü i forensearü (mugümaã icua'ügüüarü);

V - Naü'ü rü nagu'eëü;

VI - Naïnecügü rü naeügü i naca' idau'ü rü tchoni iyauü naeü-gütucumü rü guüguma tü'ü nangemaü i ngema nhama naanewa ngemaü rü inapo'üü i nhatüane rü ngemaügü i megüü i ngemaü i nhaã naanewa ngemaü rü nüna iadau'ü i natchica i ma'ü nawa ngemaü rü namaã icua'ü i ngema auãtchiane;

VII - Na nüna idau'ü i natchiga i ngema nanatüwatchigü nayauü (patrimônio histórico) nacümagü rü artístico rü turístico rü ngema natchica i nü'ü idau'ü i nhaã naanewa;

VIII - Na meãma namaã itacua'üca' ngeguma tchieü taü'gu namaã i ngema natchica i ma'ü nawa ngemaü rü nagu'eëë rü meügü rü mu i naca' iüü i meü i artísticoarü rü meëtchiü rü natchiga rü turístico rü natchica i nü'ü idau'ü i nhaã naanewa ngemaü (paisagístico);

IX - Ngu' i taãëü nawa icua'ü rü nacümagü rü ngu'tae rü meã üü i iäewae i nawa yigü iüü rü cua'gü rü guüma i cua' rü naca' idau'ü rü iüthigüü rü ingewacüüthigüü;

X - Naüü rü meã yaiäcüüü rü juiz yeerewa nangeü ngeguma i'raü ta'acü ngupetü'gu;

XI - Na nhuäcü naü'ü na nangugüaü i ngema ngema'ü ya yima ngugüruü;

XII - Natucumü i mu i duũ'ũgütucumüarü po'ũruũ rü nūna idau'ũ rü ma'ũarü poũ;

XIII - Íyaümücüũ i ngema mu i taca' iĩũ rü ngema tü'ũ ipoũ'ũ ya duũ'ã'ta i ngetanüäcũ;

XIV - Nūna idau'ũ rü duũ'ũtucumüwa tü'ũ ingemaeẽũ ya yiema duũ'ẽgü ya nawa'ee na tü'ũ rüngüẽẽũ (imeẽtchie)

XV - Na nūnadau'ũ i buũgü rü nhumatchi nge'tüũũgü rü paũgü;

XVI - Meã nuũ rü mũ i tü'ũ ingiũ rü mugü i taca' iĩũ rü mugü i tü'ũ muũ ianecüã' i daruũarü;

§ 1º Rü mugütucumüarü tawá na nü'ũ a ngautchaũ'ũ rü União namaã inacua' rü naca' inanaũ ta na naüaũca' i guũma i mugü i nagu iuũ;

§ 2º Rü União namaã inacua' na naüaũca' i mugü natchiga i guũma i mugü i nagu iuũ rü tama inaüüitchiãũ i ngema mu i ngueẽruũ na namaã inacua' i Estado;

§ 3º Inatauma i mu i federal naetüwa i guũma i mugü i nagu iũũ rü Estado rü tá nanaũ na namaã inacua'ũ i mugütucumü i nguũ na nü'ũ naĩnũũca' i norü wüitchigü i nacüma.

§ 4º Mu i federal rü ta yicama ngema nenaũũ naetüwa i guũma i mugü i nagu iũũ rü nitchüãtchi i ngema mu i Estadual'ãũ ngutchaũ'ũ i ngema tama namaã inawe'guũwa.

CAPÍTULO III

ESTADOARÜ FEDERADOGÜ:

Art. 25. Meã nügü nanu i Estadogü rü namaã nügü nacua'eẽẽ i Constituiçãogü rü mugü i marü nayaugũ rü nagu nadawenũũ i nhaã Constituiçaoa neũũ.

§ 1º Rü inaiüüthigü ni'ĩ i naca' i Estadogü i ngema na namaã inacua'güũca' na tama nü'ũ natchuuũca' i nhaã Constituiçaoa.

§ 2º Estadowa nangema na notacü'ma nango'eẽẽaũ urüe'na ngena na natautchaecẽaũwa i ngema puracügü iüü i natchica i gás idamaũ'güũarü rü ngema muãcü rü natchu'u nanaũũ i mu i paãtchitama iĩũ naca' norü mugüthiga.

§ 3º Ngema Estadogü nü'ũ natautthagü tá i mu i ngueẽruũwa na naüa'ũ i naane i iane ya taũne nawa ngemaũ rü ianegütucumü rü iragũũ i naane rü üũ i natucumüwa ngema municipiogüarü üyetchigüwa naca' nayanguũ i ngema meã nuũ rü ngema we'gu üũ rü guãma ya duũ'äärü me iĩũ i puracüarü ü.

Art. 26. nügüwa nayaücutchi rü nangema i natanüwa i Estadoarü megũũ

I – I de'ágü i düetüwa ngemaũ urüe'na nhatüanetatüũwa rü ngema iyagũũ rü igoũ'tchiũgũũ (burawe) rü guũthicawa rü nüna idau'ũ na namaã inguũũ rü ngemawa rü muãcü rü nge-
ma puracüwa tchopetüũ i Uniãoarü;

II - Naanegü rü capaũ i oceano iĩũ rü tatüthipenügü i namaãgü inacua'ürü rü inaüthiũ i ngema União namaã icua'ũ rü Municipiogü urüe'na norü tamaẽ'pü;

III - Capaũgü i tatüwa rü nataagü rü tama Uniãoowa nangema;

IV - I naanegü i tauema nagu ätchiũ'ũ rü tama meã nü'ũ na-

cua' i natanüwa i ngema Uniãooarü.

Art. 27. Deputadogüarü mü i ngutaque'e i mügüarü rü tá nayangueẽ na tamaẽ'pücüna inawe'añ i Estado i Deputadogüarü Câmarawa rü nü'ñ yangau'ñ i norü mü i 36 rü tá niünagüthigü na nhureepücüna yiññ i deputado ferederalgü i 12arü yeera.

§ 1º rü 4 ya tauncü tání'ñ i porawa nangemañ i Deputado Estadualgü rü inaü 'ñ nawagü i mügü nhañ Constituição arü rü natchiga i nacüma ina tü'ñ iunetañ i votowa rü tama yabüyeẽañ i mü rü ngema puracü i nawa nangemañ rü naãtanüñthigü rü natauma na porawa nangemañ, rü inaca'ñ rü nagutchañ rü nawa nügü nangemacẽañ i poragü i ãneñ.

§ 2º Natanü i Deputado Estadualgüarü i aẽ'gacü iü 'ñ rü .. i müwa norü ügüthigü i ngutaque'e i mügüarüwa rü nü'ñ icua'ãcü i guñwa 75 i ngema marü üñwa rü naca' türü i Deputado Federalgü rü nagu idawenü'ñ i ta'acü i ngema marü i'ü' i artigugü 39, § 4º, 57, § 7º, 150, II, 153, III, e 153, § 2º, I.

§ 3º ngutaque'e i mugüarü namaã inacua' na naüañ i natchiga i norü mü i natchiãwa ngemañ rü daruñ rü puracü i ü'ñ i norü secretaria namaã icua'ñ rü nameẽañ i wüithigü i ngema na namaã inacua'ñ i ngema puracü.

§ 4º I mu inanaü tá natchiga i ngema duñ'ñgüarü ügü nawa na yeera naü'añ i mü i ngema estadual.

Art. 28. Ngema unetatchiga i Governador rü Vice-Governador ya Estadoarü rü naca' na porawa nangemañ rü 4 ya tauncügü ni'ñ rü tá naü nüñrañcü ya yüü ya outubruarügu i norü nüñrañ'ñ i turnuwa rü norü gu' ya yüü ya outubruwa i norü tare i turno ngeguma nangemagu rü nüñrañ'cü ya tauncü nayagu'ñ na porawa nangemañ i ngema no'rü nüñrañ'güñ rü nanayauañ rü tá nangupetü i 6 ya janeiruwa ya tauncü ya naweama neücüwa rü nü'ñ idawenüñ i nhuree'pü'cünaarü yeera i ngema marü iü'ñ i art. 77 i nhañ constituiçãowa.

§ 1º Rû tá narütau i na porawa nangemañ ya Governador ya nügüü iyaïcêcü i to i namaã nacua'ñ i puracü urüe'namaã inacua'ñ i puracü i duñ'ügüarü i nawa nü'ñ naunetägüü we'guäcü urüe'na tama we'guäcü rû namecêñ i ngema no'rü iññ i meñ inaüñ i concurso públicowa rû nü'ñ idawenü'ñ i ngema marü we'guäcü iü'ñ i art. 38, I, IV e V.wa ngemañ.

§ 2º Ngema norü natanügü i Governado rû Vice-Governador rû wü'ma-tütaeruügü(os secretários) i Estadoarü rû tá ngema ügü i ngutaque'e i mugüarü i muwa' tá ni'ñ yaññ rû nü'ñ idawenüñ na ta'acü marü we'gu üñ i art, 37, XI, 39, § 4º, 150, II, 153, III, e 153, § 2º, i wa ngemañ.

CAPÍTULO IV

MUNICIPIOGÜARÜ

Art. 29. Ya municipio rû tá nagu niñ i ngema mù na nhuäcü yaññ i (orgânica) rû naca' tatau i tare i turnowagü i i'rañ i 10 i nguneütchate'ewa rû nangupetüñ i norü tare i tamaë'pütucumüwa i natanüügü ya Câmara Municipal i nü'ñ niutchigatá rû nayauañ i ngema mügü i nawa nenañ i üñ i nhaã i constituiçãoowa rû Constituição e ngema Estado namaã icua'ñ rû nhaägü tá i mügü i nagu iññ:

I - Prefeito rû vice-prefeito rû vereadorgüarü unetatchiga rû naca' i 4 ya taunecü na porawa nangemañ nawa' na we'gu naca' ína-ca'ñ poraäcü rû wüigutama íññ i guñma i natchiñanewa (país).

II - Prefeito rû vice-prefeitoarü unetatchiga rû nañ nüñrañ'cü ya yüügu ya outubroarü ya nañpa ya taunecü yagu'ñ na porawa nangemañ naca' i ngema na nanawa'eñ na nangupetüñ rû naññ i mügü i art. 77arü ngeguma nangupetü'gu nawa ya municipiogü ya 200 milarü yeera i unetatanüügü nü'ñ ngemane.

III - Prefeito rû vice-prefeitoarü posse rû nüñrañ'ñ i ngeneñ ya

Janeiro ya taunecü ya ngéma neücügu nawa i ngema unetatchiga;

IV - Naca' i Câmara Municipalgüwaarü nucutchiga rü tá nagu tadawenü i norü au'ügu naücuü i:

- a) 9 i weriadugü ni'igü nawa ya yima Municipiugü ya nhi-mata 15 mil nagu ätchiüügüne;
- b) 11 i weriadugü ni'igü nawa ya yima Municipiugü ya 15 mil arü yeera nagu ätchiüügüne rü nhimata 30 mil nagu ätchiüügüne.
- c) 13 i weriadugü ni'igü nawa ya yima Municipugü i 30 mil arü yeera nagu ätchiüügüne rü nhumata 50 mil nagu ätchiüügüne;
- d) 15 i weriadugü ni'igü nawa ya yima Municipugü i 50 mil arü yeera nagu ätchiüügüne rü nhumata 80 mil nagu ätchiüügüne;
- e) 17 i weriadugü ni'igü nawa ya yima Municipugü i 80 mil arü yeera nagu ätchiüügüne rü nhumata 120 mil nagu ätchiüügüne;
- f) 19 i weriadugü ni'igü nawa ya yima Municipugü i 120 mil arü yeera nagu ätchiüügüne rü nhimata 160 mil nagu ätchiüügüne;
- g) 21 i weriadugü ni'igü nawa' ya yima Municipugü i 160 mil arü yeera nagu ätchiüügüne rü nhu'mata 300 mil nagu ätchiüügüne;
- h) 23 i weriadugü ni'igü nawa ya yima Municipugü i 300 mil arü yeera nagu ätchiüügüne rü nhu'mata 450 mil nagu ätchiüügüne;
- i) 25 i weriadugü ni'igü nawa ya yima Municipugü i

450 mil arü yeera nagu ätchiŭgüne rü nhimata 600 mil nagu ätchiŭgüne;

j) 27 i weriadugü ni'igü nawa ya yima Municipugü i 600 mil arü yeera nagu ätchiŭgüne rü nhu'mata 750 mil nagu ätchiŭgüne;

k) 29 i weriadugü ni'igü nawa ya yima Municipugü i 750 mil arü yeera nagu ätchiŭgüne rü nhu'mata 900 mil nagu ätchiŭgüne;

l) 31 i weriadugü ni'igü nawa ya yima Municipugü i 900 mil arü yeera nagu ätchiŭgüne rü nhimata 1.050 mil nagu ätchiŭgüne;u'm)

m) 33 i weriadugü ni'igü nawa ya yima Municipugü i 1 milhão rü 50 mil arü yeera nagu ätchiŭgüne rü nhu'mata 1 milhão rü 200 mil nagu ätchiŭgüne;

n) 35 i weriadugü ni'igü nawa ya yima Municipugü i 1 milhão rü 200 mil arü yeera nagu ätchiŭgüne rü nhu'mata 1 milhão rü 350 mil nagu ätchiŭgüne;

o) 37 i weriadugü ni'igü nawa ya yima Municipugü i 1 milhão rü 350 mil arü yeera nagu ätchiŭgüne rü nhu'mata 1 milhão rü 500 mil nagu ätchiŭgüne;

p) 39 i weriadugü ni'igü nawa ya yima Municipugü i 1 milhão rü 500 mil arü yeera nagu ätchiŭgüne rü nhu'mata 1 milhão rü 800 mil nagu ätchiŭgüne;

q) 41 i weriadugü ni'igü nawa ya yima Municipugü i 1 milhão rü 800 mil arü yeera nagu ätchiŭgüne rü nhu'mata 2 milhão rü 400 mil nagu ätchiŭgüne;

r) 43 i weriadugü ni'igü nawa ya yima Municipugü i 2 mi-

lhão rü 400 mil arü yeera nagu ätchiũgüne rü nhu'mata 3 milhão nagu ätchiũgüne;

s) 45 i weriadugü ni'ĩgü nawa ya yima Municipugü i 3 milhão arü yeera nagu ätchiũgüne rü nhu'mata 4 milhão nagu ätchiũgüne;

t) 47 i weriadugü ni'ĩgü nawa ya yima Municipugü i 4 milhão arü yeera nagu ätchiũgüne rü nhu'mata 5 milhão nagu ätchiũgüne;

u) 49 i weriadugü ni'ĩgü nawa ya yima Municipugü i 5 milhão arü yeera nagu ätchiũgüne rü nhu'mata 6 milhão nagu ätchiũgüne;

v) 51 i weriadugü ni'ĩgü nawa ya yima Municipugü i 6 milhão arü yeera nagu ätchiũgüne rü nhu'mata 7 milhão nagu ätchiũgüne;

w) 53 i weriadugü ni'ĩgü nawa ya yima Municipugü i 7 milhão arü yeera nagu ätchiũgüne rü nhu'mata 8 milhão nagu ätchiũgüne;

x) 55 i weriadugü ni'ĩgü nawa ya yima Municipugü i 8 milhão arü yeera nagu ätchiũgüne;

V - Ngema no'rü natanügü i prefeitu rü vice-prefeitu rü wümatü-taeruügü (os secretários) i municipiuarü rü tá ngema ügü i câmara municipauarü i mùwa tá ni'ĩ yaũũ rü nü'ũ idawenüũ na ta'cü marü wegu üũ i art, 37, XI, 39, § 4º, 150, II, 153, III, e 153, § 2º, I. wa ngemaũ.

VI - Ngema norü natanügü i weriadugü camara municipaugü tani'ĩ namaã icua' rü ngema nangemaũ rü wüitchigü i porá inaũüwa i mugüarü üruũ naca' i ngema nge'ma ne'üтчigüũ rü nü'ũ idawenüũ na ta'cü marü wegu üũ i nhaã constituiçauwa rü nü'ũ idawenü'ũ i ngema nanguũ i nawa nü'ũ icua'ũ i marü

ũĩ i lei organicaarü cua'wa rü nhaãcü i norü au'ũgu naüçugũĩ:

- a) Yima municipiogü ya nhu'mata 10 mil nagu âtchiũgünewa rü ngema no'rü natanü i iaũ'ũ i weriadugü rü namaã tá nawüigu i 20% i deputado estadualgüarü natanü.
- b) Yima municipiogü ya 10 mil rü wü'i nhu'mata 50 mil nagu âtchiũgünewa' rü ngema no'rü natanü i iaũ'ũ i weriadugü rü namaã tá nawüigu i 30% i deputado estadualgüarü natanü.
- c) Yima municipilwa ya 50 mil rü wü'i nhu'mata 100 mil nagu âtchiũgünewa' rü ngema no'rü natanü i iaũ'ũ i weriadugü rü namaã tá nawüigu i 40% i deputado estadualgüarü natanü.
- d) Yima municipiowa' ya 100 mil rü wü'i nhu'mata 300 mil nagu âtchiũgünewa' rü ngema no'rü natanü i iaũ'ũ i weriadugü rü namaã tá nawüigu i 50% i deputado estadualgüarü natanü
- e) Yima municipiowa ya 300 mil rü wü'i nhu'mata 500 mil nagu âtchiũgünewa' rü ngema norü natanü i iaũ'ũ i weriadugü rü namaã tá nawüigu i 60% i deputado estadualgüarü natanü
- f) Yima municipiowa' ya 500 mil arü yeera nagu âtchiũgünewa' rü ngema no'rü natanü i iaũ'ũ i weriadugü rü namaã tá nawüigu i 75% i deputado estadualgüarü natanü.

VII - Ngema guũwa nagu nagu'eẽũ namaã i weriadugüarü natanü rü natautama i porá na nü'ũ naüpetũĩ ngema marü ngugũĩ i 5% i município yauũ i diẽru.

VIII - Weriadugüarü i tama itchieẽe naca' i norü inügü rü dé'ägü rü naca' nadau'ũ i na naüaũ na porawa' nangema'ũ i guũwa nge-ma municipioarü tawa.

IX – Tchu'gũũ rü tama namaã wüigũũ i mügüarü üwa ngema yangegumaraũtama i marü íme'ũ i nhaã constituiçãoowa ngemaũ naca' i congresso nacionalwa ngemagũũ rü nawa i constituição

i Estado namaã icua'ü naca' i ngema Assembleia Legislatiwowa (Ngutaque'e i Mügüarü) ngemagüü.

X - Prefeitoarü na meãma nangugüü nape'ewa i ngema Tribunal de Justiça) natchica' i mugü nawaeüäcü.

XI - Meã nanuü i puracü iüü i mugüarü ü rü nüna daugüü i Câmara Municipal arü;

XII - Ngema wüigu iüü i natücumügüarü i tü'ü iwe'güü i municipal arü meã we'gu üüwa;

XIII - Duü'ügüarü ügü nanaüü i mu i nagu nainüü ngema naca' tûmarü i municipioarü me iüü rü ianearü urüe'na wü'itucumü i âtchiügüüarü i nawa na nügü nango'eëcü i i'raüthci i 5% i ngema nü'ü unetagusü;

XIV - Na narütaüü i prefeitoarü porá i nawa nangemaü i ngema ingemagüü i art. 28 rü i wü'itama i dé'âchimüü i aüüwa (parágrafo único);

Art. 29-A. Ngema guüwa nagu'eëü i porá i mügü iüü (Poder Legislativo) i municipalarü rü yaücutchiü i weriadugüarü natanü rü toomatchigü i inagueë tûmagu ya duü'ë ya tama puracüe rü yiema duü'ë iyauatüe (pensionista) rü na tautama i porá na nü'ü naüpetüü ngema nhaagü i marü ingugüü i ngemaü nawa' i ngema nü'ü unetaü i marü ngugüü i diëru i ngema iütanüüarü rü ngema naüpetüëcü i marü iutchigaü i § 5^owa i art. 153arü rü art.158 rü159wa i nhaã constituiçãoarü rü meã mugüäcü naüü i ngema naüü i nüiraü'üwa.

I - 7% naca' ya municipiogü ya nü'ü nangemane i nhu'mata 100 mil i duü'ütücumü nagu âtchiügüne;

II - 6% naca' ya municipiogü ya nü'ü nangemane i duü'ütücumü i natanüwa i 100 mil rü 300 mil nagu âtchiügüne;

III - 5% naca' ya municipiogü ya nü'ũ nangemane i duũ'ütü-cumü i natanüwa i 300 mil rü 500 mil nagu ätchiũgüne

IV – 4,5% naca' ya municipiogü ya nü'ũ nangemane i duũ'ütü-cumü i natanüwa i 500 mil rü 3 milhões nagu ätchiũgüne;

V - 4% naca' ya Municipiogü ya nü'ũ nangemane i duũ'ütücumü i natanüwa i 3 milhões rü 8 milhões nagu ätchiũgüne;

VI - 3,5% naca' ya municipiogü ya nü'ũ nangemane i duũ'ütü-cumü i 8 milhões rü daunawa nagu ätchiũgüne;

§ 1º Câmara Municipal rü tautama nanagu'eẽ i 70% arü yeera i norü diẽru inayauũ i ütanüpanemaãgu rü yaücutchiaũ i ngema gu'eẽ nagu i norü weriadugüarü natanü.

§ 2º Naüaũ na natchieeaũ na namaã inacua'ũ ya mucipalarü prefeito;

I - Naüaũ na nü'ũ naüpetüũ i ngema unetaarü yeera i nhaã artigo marü nü'ũ iunetaũ;

II - Tama yamuãũ i ngema üpetü nhu'mata ngema nguneũ i 20 ya wü'itchigü ya tawemacü; urüe'na

III - Yamuaũ i i'ramaeũ nüna i ngema guũma i mú i marü ngu-güũ i natanügüwa (Lei Orçamentaria) ngemaũ;

§ 3º Naüaũ na natchieeaũ na namaã inacua'ũ Presidente ya Camara Municipalärü rü tama naga naĩnũũ i § 1º i nhaã artigoarü;

Art. 30. Municipiogüwa nangema:

I - Mugü naüũ i ngema natchiga i ngema natchicaarü me i ñũ.

II - Uangueũeaũ i mügü i federal rü estadual i nawa íngemaũ;

III - Naüaũ rü nanutaqueeũ i ngema iütanüũ i namaã nacua'ũarü

rü nhuma nhama ínaüüürüü i norü natanü rü tama natchieëü i norü mu na naäü i norü contagü rü nü'ü yautchigaü i ngugüthçigagü i ngema nguneügü i marü mugüwa ngemaü;

IV - Nauü rü meä ni'üü rü nagutchaëëü nanangoü o natchica i municipio namaä icua'ü rü nüü i dawenüü i mugü i estadual arü;

V - Meä nanuü rü inaäü i notacüma urüe'na inaäü i ngema mügüwaäcü urüe'na aëe'cacü nü'ü cua'äcü i ngema puracügü iügüü i duü'ügüarü me iüü i ngema natchicawa rü ya'ücutchiäü i ngema duü'ë ya muëü tomana gaü i nü'ü nangemaü i nümaüthçi i woetama ingemaü.

VI - Namaä icua'ü i namaä ngema wüigu i üü i cua'äcü iüü rü Uniãoarü diëerutchiga rü Estadoarü rü ngema iä'üthçiü i ngu' i taäë nawa icua'ü i buätaarü rü norü ügü i ngu'.

VII - Inaäü i namaä ngema wüigu i üü i cua'äcü iüü rü Uniãoarü diëerutchiga rü Estadoarü rü ngema puracügü iüü naca' na nayauü(nüna ida'ü) i duü'ügüarü ma'ü.

VIII - Natautchaëëü na yeerawa' nauü i nawa' ngemaü rü nü-güwa nangemaëëü i naanearü mugü ngema nagu yaüü nawa' i we'gu üü rü namaä nacua'ü i no'rü ü rü no'rü natucumüthçigü rü ngema nha'tü i nawa' nangemagüü i ianewa 'ngemaüarü;

IX - Natautchaëëü na yeerawa nauü na nüna nadau'ü i ngema nanatüwathçigü nayauü i nacüma iutchigaü i ngema natchicawa rü nü'ü nadawenüü i mügü rü ngema ügü na nüna ínadau'ü i federal rü estadual.

Art. 31. Ngema na Municipiona nadau'ü rü tá naü i Poder Legislativo Municipalwa rü nawa i ngema to i namaä icua'üäcü rü nawa' i nacüma i Poder Executivo Municipal arü aiepewa' ngemaü rü ngema mugücümaäcü.

§ 1º Ngema na Camara Municipalmaä inacua'ü i to i natucümü rü

tá naũ i Tribunal de Contaaru i Estadoaru ngüẽmaã ni'ĩ urüe'na Conselho urüe'na Tribunal de contagü i Municipiogüaru i ngema inangemaũwa.

§ 2º Ngema naũpa üũ inaweũ rü natücumü i nü'ũ cua'ũ i natchiga i contagü rü nü'ũ niu ya tauncüwatchigü ngema prefeito iãũ na nanawae'ũ rü tá nayange' na yeeraãcü nameũ ngeguma tare i terco i Camara Municipaltanüũgü nawae'gügu.

§ 3º Ngema contagü i municipiogüaru inangemagü tá i 60 i ngüneũ-gügu wü'i ya tauncüthigü rü inamemareũ naca' i ngeũrüũĩma-re i ngema inaãgüũ nanaütanüãũ rü naca' na meã nangugüãũ rü nagu naĩnüũ rü ngeũrüũ tá nü'ũ tautchaũ i na nagu yadé'ãũ i mügü nawa'eũãcü rü ngema mügüaruwaãcü.

§ 4º Natchu'u ni'ĩ naũũ i ngugüthica (tribunal) rü Conselho urüe'na natucumü i Municipiogüaru contagü.

CAPÍTULO V

DISTRITO FEDERALARÜ RÜ NAANEGÜARÜ

SEÇÃO I

NATÜCUMÜ I

DISTRITO FEDERALARÜ

Art. 32. Distrito Federal rü nanatchuu i norü yaue i municipio-güwaãcü rü tá namaã inacua' i lei organicawa rü naca' tadau' tarewaãcü i i'raũ i natchate'ewa i irüi'ramae i gu'mepü (10) i ngüneũ rü nangupetüũ i

tare i terço i Câmara Legislativaarüwa rü nü'ũ ya utchigaũ tá rü nayauaũ i ngema nawa nenaũ i mú i marü ingemaũ i nhaã constituĩaowa.

§ 1º naca' ya Distrito Federal rü inanaãgü ni'ĩ mugüarü cua'gü i iũüchiũ naca' i Estadogü rü Municipiogü.

§ 2º Ngema unetatchiga i governador rü vice-governadorarü rü meã nangugũ i mûgü i art. 77arü rü Deputadogü i Distritalgü rü namaã nawüigu i governadogü rü deputado estaduagü naca' na porawa nangemaũ rü nawüigu nanataĩ i norü nguneĩgü.

§ 3º Naca' i Deputado Distritalgü rü naca' ya Câmara Legislativa naüaũ i ngema marü ímeũ i art. 27wa.

§ 4º Mú i federal we'gu nanaũ tá natchiga na naüaũ i Distrito Federal arü governowa' i darü i iãnegüwa rü darü i mugüarüwa i darü i tchuraragüwa rü i naüne i tchurara i bombeiorwa.

SEÇÃO II NATÜCUMÜ II

NAANEARÜGÜ

Art. 33 Ngema mù rü we'gu nanaũ tá natchiga i meã nanuũ i namaã icua'ũ rü ngema mù i taca iĩũãcü i naanegüarü.

§ 1º I naanegü rü natautcha na yayaueĩ Municipiogü nawa naũĩ tá i ta'cü nawa ngemaũ i ngema marü ímeũ i Capítulo IVwa i nhaã Tituloarü.

§ 2º Ngema contagü i Governo Territorioarü rü naga naĩnü tá i Congresso Nacional namaã i ngema natchiga i ngo'ũ i nüira üũ i Tribunal de Conta i Uniãoarü.

§ 3º Naanegü i Federalgüwa i nü'ũ nangemaũ 100 mil arü yeera i ät-chiũgüũ rü naetüwa ya governador ya iãegacü i nhaã constituiçãoã-cü rü nangema tá i natücumü i ngema mu i taca' iĩũ i nüira rü norü tare i nacümaãcü ta nangupetü i yeerawa nangeũãcü rü Ministerio Públicotanüũgü rü poũruũgü i públicogü i federalgü; ngema mu we'gu nanaü natchiga i unetatchigagü naca' ya Câmara Territorial rü namaã inacua'ũ na nameẽeaũ.

CAPÍTULO VI

NAWE'ÄTCHIEËŨARÜ

Art. 34. I União rü tama nügü tá nawa nangemaẽe i Estadogü rü bai i Distrito Federal notürü naca' ni'ĩ:

I - Namaã nanguũ i ngema we'guũ i natchiũanearü;

II – I nata'ütchiãũ i ngema tama nü'ũ icua'ũ i tama ínacaãgu nayaücuũ urüe'na wü'ine ya unidade ya Federação e towa yaĩgu;

III - Inaüaũ i nacüma i mu ngeguma aũ'rima i poraũ i tchieũ ngupetü'gu i duũ'ũgütanüwa;

IV - Nayanguẽe na natautchaũ i naüaũ i puracü i ngeũrüümare i poragüarü ya wü'inetchigü ya Federaçãowa;

V - Wena meã nanuũ na meã diêrugüetichigamaã nacua'ũ ya wü'inetchigü ya Federação rü:

a) I'yatchaãtchiẽeũ i ngema ütanüetichiga i ngetanüarü i üũ ya tare ya taunecüarü yeera idamareũ;

b) Nanaü nanaãaũ nüna ya municipiogü i diêru iyauũ i nge-ma i'ütanüũwa i nhaã constituiçãoowa ngemaũ i ngema marü

üñ i nguneñtchiãwa rü muwa.

VI - We'gu nanaü na naüañ ngema mu i Federal iñ rü we'gu'uã-cü urüe'na ngema mugü nameñeñãcü;

VII - Nawe'guñ rü yangueñãñ i ngema mugü nawae'ñ i ngema nhaãgü marü i'ngemañ i marü üñarü:

a) Nacüma i guñ i duñ'ñgüarü me iññacü rü nacüma i wegu üü i tü'ñ iweññacü rü mugü i duñ'ñgü nawae'ñãcü;

b) Mugü tümaca' ya duñ'ñ ya aãeñ;

c) Municipal rü nügümaãtama inacua'ñ;

d) Nango'eãñ na nhuacü tümamañ na puracüñ ya yiema diëru i nhema i natucumügü i diretu rü indiretuwá i tchocu (direta e indireta).

e) Naüañ i ngema rüi'ramaeñ i nü'ñ namuñ i ngema diëru iyauñ i impostowa inguutchiñ i estadualgüarü rü nü'ñ nacua'ñ na ngema na tü'ñ naüpetüñcñwa netaññ naca' na nameññ rü yañtchigüñca' ingu'eñ rü ngema ügüwa rü ngema puracü iññ i duñ'ñgüarü ma'ñarü.

Art. 35. Estado rü tama nügü ta nawa' nangemacñ ya norü municipiogü rü ba'i i União Municipiogüwa i naane i Federalwa notürü naca' ni'ñ ngeguma:

I – I'nangemagu na naütanüañ rü nata'ugu i pora i añ'ñgagu yañgu rü tare ya taunecüwa' yadamaregu i ngema üñ i ngetanü;

II - Tama nango'ëgügu i ngema iugüñ na nhure yiññ (conta) i'ngetanüñ i mugücümañcñwa';

III - Tama nangemagu na naüañ i ngema rüi'ramaeñ i nü'ñ namuñ i ngema diëru iyauñ i muncipal arü na nameññ rü yañ-

tchigüüca' i ngu'eêe rü ngema ügüwa rü ngema puracü iüü i duü'ügüarü ma'üarü;

IV - Tribunal i Justiçaarü inanaã na nanatautchaeeãü na naweaü na nawe'guüca' rü yangueãü i ngema mugü nawa'eü i marü i'ngemaü i Constituição Estadualwa nü'ü naunetaü na we'gu nanaüü na naüãü ngema mu rü we'gu üacü urüe'na ngema mugü nameêeüwa;.

Art. 36. Mugü naüü na nawe'atchieêü rü nawarica tani'î:

I - Ngema i'nagupetüüwa i art. 34, IVarü rü ngema naca' ícaü i Poder Legislativoarü urüe'na Poder Executivoarü i i'raüwa iüpetüü urüe'na ngemá itchaatchiü urüe'na ngema nü'ü muü na naca' inaca'ü i Supremo Tribunal Federalarü tchi naügu na i'raüwa naüpetüü na tama nawe'guü namaã i Poder Judiciario;

II - Ngema i'nangupetüüwa na tama naga nañnüü i we'gu üacü urüe'na ngema mu nameêaüwa' rü ngema nü'ü muü na naca' inaca'ü i Supremo Tribunal Federalarü rü Superior Tribunal de Justiçaarü urüe'na Tribunal Superior Eleitoralarü;

III - Nanatautchaeeãüarü rü Supremo Tribunal Federalwa rü na nawe'aü i Procurador-Geral i Repúblicaarü rü i nagu yanguatchiüwa i art. 34, VIIwa rü na ínangupetüü na nü'ü nayaoöü na naüaü i mu i federalarü.

§ 1º Aê'gacüwa neüü i mu i inawe'atchieêü rü naca' nayaíeê tá i ngema äüthiü rü ngema na nhuguaü yiüü rü na nhuacü iyiî i no'rü ü rü tchi nawa nangema rü naüe'gaãüta yima paatchi namaã icua'cü rü tá Congresso Nacional arü ngugüwa nangemaü urüe'na Estad-arü Assembleia Legislativoarüwa i 24 i ngoraã'ü.

§ 2º Ngeguma tama i'yaïã'cüügu ya Congresso Nacional urüe'na ya Assembleia Legislativa nanaüta i ca tama we'guüacü i ngematama i 24 i ngoraãü.

§ 3° Ngema i'nangupetüñ i art. 34 rü VI rü VIIarüwa urüe'na art. 35 rü IV rü nayange' na nangugüañ i Congresso Nacionalwa urüe'na Assembleia Legislatiwawa rü aë'cacüwa neññ i mu inanaü na inaü-cuñ na iyatchaätchieññ i ngema üñ i ngema tama namaã wüiguñ i i'üñarü rü tchi ngema mu marü namegu na wena naüañ na norirüñ nameäcü yiññ.

§ 4° Ngema na nagagu inawe'ätchieññ rü inayatchaätchi rü aë'cacü-gü i ngema no'rü namaã inacua'ña yaguñ rü nhaägu rü tá nawoegu rü natautchañ na nagutchaecññ i mugüäcü.

CAPÍTULO VII

NAMAÃ ICUA'Ü I GUÜ I DUÜ'ÜGÜARÜ

NATÜCUMÜ I

GUÜMAWE'GUÄCÜ INUÜTCHIÜ

Art. 37. I namaã icua'ñ i guñ i duñ'ügü we'guñ rü tama we'guñ i ngeürüüñmare i poragü i Uniãoarü rü Estadogüarü rü Distrito Federalarü rü Municipiogüarü rü naga ta nainü mugüäcü i ngema marü i'ngemañarü i ngeerüe ya duñ'ëca'mare rü meñ i nacümagüthçiga rü ngema nü'ñ iutchi-gaüthçiga rü pora iüñ na guñgu meñ iüñ rü ngegumarüñ ta i nhaäwa:

I - Ngema namaã icua'ñ i puracügü i ätanüñ rü guäca iññ i puracügü rü tagucüä'gü rü nü'ñ nayangaugü rü nanüäcuañ i ngema marü ngemañ na naca'ínaca'ñ i mugüwa' rü ngegumarüñta naca' i ngema to i natchiññanewa' neññ rü mugüäcü;

II - Ngema inaññ na to'rü yiññ i ngema namaã icua'ñ i puracüwa' urüe'na ngema puracü i ätanüñ i güëca' iññwa' rü ngema

marū meŭwa'rica i naŭpa ūŭ i ngema nawa' wūigu yigū iūŭ i guāca' iŭŭwa' i ūwa' urŭe'na ūwa rū titulowa i ngema woetama inangemaŭācū rū nagu'ŭraŭ'ŭ i nacūma i namaā icua'ŭ i puracū urū'ena puracū i ātanūŭ i ngema marū iutchigaŭācū i mugūwa rū nameēŭ i gutchinūŭ na nayaūgūegagūŭ naca' i namaā icua'ŭ i puracū nawa i natūcumū i namaā icua'ŭ rū nūgū ngo'eēŭ i mugūwa' na natautchaŭ na nū'ŭ naunetaŭ i puracū rū nhu'matchi inanata'ūtchi;

III - Na ngema na nhugaŭŭ nameŭ i wūigu yigū iūŭ i guāca' iŭŭwa rūta tare ya taunecūgū tani'ŭ rū wūie'pū'cūnatama naūnagū i wūiguŭtama i norū período;

IV - Ngema na tama naūnagūŭyane na nhugaŭŭ yīŭŭ i marū ingemaŭ i catchigawa i editalwa rū yiema ngupetūe ngema yigū wūigu iūŭ i guāca iŭŭwa i ūwa' urŭe'na ūw'a rū titulowa' rū tá tūmaca' naca tūirama natchiga na ngewacaŭ'ŭ i nawa' ngupetūe i ngema yigū wūigu i'ŭŭwa na tūgūaŭŭ tayaŭeēŭ i ngema namaā icua'ŭ i puracū urŭe'na ngema puracū i ātanūŭ rū ngema nawa' tangemaŭ i puracūwa;

V - Ngema puracū iūŭ i nagu yaŭŭ rū marū iūŭ naca'tama woe i puracūtanūŭgū nawa' ingemagūŭ i ngema namaā icua'ŭ i puracūarū na nawa nangemaŭ rū namaā icua'ŭ i puracūgū i duŭ'ŭgūtucumū i namaā icua'ŭwa' rū yangueēēaŭ puracūtanūŭgūmaā i nawa' ingemagūŭ i puracū i ngemawa yaŭgu rū ngema rūi'ramaeŭ na marū nayanguŭ na nhure yīŭŭ i marū ingemaŭ i mugūwa' rū nameēŭ na nawa' nangūŭ rū naāaŭ i ngema namaā icua'ŭwaricatama rū natchi'ca i ngema namaātūrū icua'ŭ rū ngema nū'ŭ cua'ŭ na nhuācū nū'ŭ nangeēŭ;

VI - Aicuma nawe'guni'ŭ naca' i guāca' i puracūtanūŭ i ianecūā' i mu i naca' iŭ'ŭ na nū'ŭ natautchaŭ na wūiwa nangemagūŭ na i'napoŭŭaŭ i ngema natanūŭgū arū me iŭŭ;

VII - Mu i naca' iŭŭ na tama nayauaŭŭarū rū naŭ tá ni'ŭ i mugūwa rū ngema marū nagu naunetaŭ i no'rūtama i mugūwa;

VIII - I mu rü namaã nanguü ta ngema marü ngugüü na nhure yíü i namaã icua'ü i puracügü rü ngema puracü i ätanüü i guãca' iü tümaca' ya duü'ätägü ya nawe'ee na tangüecëwacü (imeëtchic) rü nü'ü naunetaü ta i nawa' nü'ü nacua'ü i nhuäcü i tümarü ücutchiga i puracüwa';

IX - I mu inanaüta i ücutchitchigawa' i tempo i marü nagu nunaüwa na nayauaüca' i ngema tanawae' i paaätchitama iü i meëtchiü i woetama naca' iüüarü i guäarü me iü;

X - Ngema no'rü natanü i puracütanüüügü i guãca' iü rü ngema natanü inameeëü i § 4º i art. 39arü rü natautchata na nawa' itangemaü urüe'na ya ügatchi'gu i mugü i naca'tama woe iüüwa' rü nü'ü idawenüü i ngema nüirama inaügüü i norüca'tama i wü'itchigüwa' rü marü we'guü na guüwa'ma wena nü'ü idauü ya wü'itchigü ya taunecü rü guüguma ngematama i nguncügu rü tama ya toraü i ngema natchigatchimüü;

XI - I ngema natanü rü ngema inaägüü i ätanüü i nawa nagemagüü i namaã icua'ü i puracüarü rü puracü iüü rü puracü i ätanüüügü i guãca' iü i we'guü i namaã icua'arü rü aë'cacü namaã icua'ü naca' i norü duü'ügü rü ngema nawa inaügüü rü natanüüügü i ngeüüüümare i poragü i Uniãoarü rü Estadogüarü rü Distrito Federalarü rü Municipiogüarü rü ngema iyatchaätchieëü na porawa' nangemaü i nawa nü'ü iunetaüarü rü toomatchigü i aë'gacü i namaã icua'güü rü ngema nü'ü nguü'ü rü ngema ütanü i wü'itchigü i tēpuwa urüe'na to i ya naraü'ü i ütanüthiga rü nangugüü na nügüna nanuätchiäcü urüe'na tama rü yaücutchiü i ngema iyauü i duü'ëgüarü urüe'na ngeüüüümare i towa neü'ü rü tama natautchata na no'rü yeera yíü i ngema inaüü i ätanüü i wü'i tawemacüthigüwa' rü ya naraü'üwa i Ministrogü i Supremo Tribunal Federal arü rü na ngemaäcü naüüü i norü üye i Municipiogüwa rü Prefeiturarü natanü rü Estadogüwa rü Distrito Federalwa rü Governador arü natanü i wü'itchigü ya tawemacüwa i Poder Executivoarü tawá rü Deputado Estadualgü arü natanü rü Distritalgü i Poder Legislativoarü tawá rü Desembargadorgü i Tribunal i Justiçaarü rü inanaücueë i 90, 25% i natanü

i wü'itchigü ya tawemacüwa' rü ngema ya naraü'ü i Ministrogü i Supremo i Tribunal i Federalarü i Poder Judiciarioarü tawá rü naüü ni'î nhaã na inaücuü naca' i Ministerio Públicutanüüügü rü naca' i Procuradugü rü naca' Defensor Públicugü;

XII - Ngema natanü i namaã icua'ü i puracü i Poder Legislati-voarü rü Poder Judiciarioarü rü tautama name na Poder Executi-voarü yeera yiüü naütanüü;

XIII – Natchu'uni'î na nawa nangemaü urüe'na nawüiguü i ngeürüümare i ya naraü'ü i na inangutchiü i ngema natanü tüma-ca' ya duü'ë i puracü iüüarü i guäca' iüüwa';

XIV - Ngema na naunagüü i ngema na diêrutchiga i puracü-tanüü i guäarü nü'ü ingugüü tautama niugü rü ba' i nügüna nanu-atchiäü na naäüca' na naunagügüü i yicama nawenagü;

XV - Ngema naäü na naätanüü rü natanü i ngema nawa' ngema-güüarü i namaã i cua'ü i puracüarü rü ngema puracü i ätanüü i guäca' iüü rü tama inii'raätchi ni'îgü rü nameëü i gutchinüü i ngema marü we'guä iüü i norü yauye i XI rü XIV i nhaã arti-gowa rü art. 39 rü § 4° rü 150 rü II rü 153 rü § 2° rü I;

XVI – Natchu'u ni'î na natutaque'eü i namaã i cua'ü i puracü i i'ätanüü i guäca' iüü rü notürü naca' ngeguma nangemagu i namaã nameëü i orariowa' rü nü'ü idawenüü i ngeürüümare in-gemaüwa i ngema marü imeü i norü yauye i XIwa:

- a) I ngema tarearü i namaã icua'ü i puracü i nguëruüarü.
- b) I ngema wü'iarü i namaã icua'ü i puracü i nguërüarü namaã i to i cua' urüe'na ngema cua' i naca' ingüü;
- c) I tarearü i ngema namaã icua'ü i puracü urüe'na ngema ätanüü i puracü i norütama i iüü i nawa' na ngemaü i cua' i ma'üarü rü i namaã i nawa nangemaü i meä meëëügü;

XVII – Natchu'uü na nanutaque'eüa muüthchiü i puracü i ätanüü rü puracü iüü rü nawa' nangema i aë'cacü namaã icua'ü rü ügü rü ngema inau'güü i puracü i guãca' iüü rü duü'ügütucumü inaguüraü i diëru i meüarü i ngema na to namaã icua'ü rü duü'ügütucumü i namaã icua'ü i we'guwa rü tama we'guäcü i poder públicuwa.

XVIII - Namaã icua'ü i ngema meügütucumü rü no'rü puracü-tanüügü i daruügü rü nü'ü nangemata i ngema nawa' nangemaü i natchi'ca i nü'ü nacua'üäcü rü ngema mü i taca' iüücümaäcü rü ngema nawa' nenaüü i natchiga rü tooma i natchicagü i namaã icua'güü i mugücümaäcü.

XIX - Ngema mu i woetama naca' iüüwarica rü natautcha nanaü'ü i aë'cacü namaã icua'ü rü pora nüna naäü na naüaü i ngema inauü i puracü guãca' iüü rü duü'ügütucumü inaguüraü i diëru i meüarü rü üüarü rü nawa inangemaü i mugü i nguëruü i nhaä no'rü gu íngemaüwa' rü nü'ü inataü i no'rü natchi'ca i nawa íngangemaü;

XX - Ngema mugü iüüwarica na pora nüna naäü i wü'itchigü íngemaüwa na naüü na to namaã icua'ü yima marü íngemane i nü'ü iutchigane i íciso i nüiraü'üwa rü ngegumarüü na nawa' íngangemaü ya ngenerü'nemare ya yima nüicatama i iüüne ya inau'üne;

XXI - Nameeäü i gutchinüü ngema íngangemaüwa i naca'tama iüü i mugüwa rü i puracügü rü puracügü i nawa íngemaü rü taegü rü toguena naäü rü tá nügümaã nanameeë nawa' i na nangugüäü na nhure yíü inaaü (licitação) i guãca' iüü rü nawe'guü na nawüiguü i ngema nawa' tangemaü ya gua'nema ya yiema nü'ü ügüe rü ngema unetamaã i marü üü na tü'ü namuü i ütanüthiga rü marü namaã ingüü'ü i nawa i ngemaü na nawa nangemaetchaüca' i ngema uneta ü'ü i mugücümaäcü rü inaaüta i ngema na tüna naca' naca'ü i na nü'ü icua'ü i nacüma i cua' rü diërumaã meã icua'ü i tama ingeü na nawe'guüca nayagueëü i ngema tü'ü namuüarü.

XXII - Namaã icua'güü i ngema iütanüügü i Uniãoarü rü Es-

tadogüarü rü Distrito Federalarü rü Municipiogüarü rü ngema ügü i'ngemaü na meã yaïa'cüü'ü i Estadoarü iüü i ngema puracütanü'ügü i nawa'ngemagüü i woetama no'rü iüü i nawa'ngemaü i puracü rü nü'ü nangema'ta i ngemaü imegüü i nüira naca'ütchi iüü na nauaüca' i no'rü ügü (atividade) rü nanaü'ta i ngema inaügüü meãma inguüüacü rü ngegumarüü ta namaã i na nawa ingema i ngema wücutchi rü ngema ngo'eëëtchigaarü daruügü rü mugüwaäcü urüe'na ngema meã imeëü.

§ 1º I ngema iüüarü utchiga rü iäü'tchiü i ügü rü puracügü rü puracügü i nawa'ingemaü rü ngema nü'ü iutchigaü i natucumü i guäca' iüü rü na nawa'e nü'ü nangemaü nacüma i taäeü nawa icua'ü rü utchigatchiga urüe'na ucuë'tchiga na we'gu yaüü i ngema megüü na wüiwa nangemagüü (social) rü tautama name na nawa nangema i nae'gagü rü cua'ruügü urüe'na natchicüna'ägü i meãma nango'eë-güü i yeerawa nagaü i ngema wü'itchigü i duü'ü i aë'cacü urüe'na puracütanüüügü i nawa'ngemagüü i puracü i guäca' iüü.

§ 2º Na tama we'guäcü naüü i marü ingemaüarü i icisogü II rü IIIwa nanaüta na tauwama nameü i ngema ü rü pocu i aë'gacügü namaã icua'ü i mugücümaäcü.

§ 3º I mugüta naga tü'ü naïnüee nhuäcü nawa'tangemaäcü ya yie-ma tü'ü nangemaë i namaã itacua'ü i guäca' iüüwa i we'gumareü rü tama we'gumareü rü meã nanuü naca'türü:

I - Ngema naca'ica'ügüü i nawa ngemaü na naaãü i puracü i nawa ingemaü i guäca' iüü i guüwama rü iwe'guü na nüna idau'ü i puracü i nawa ingemaüarü na tü'ü iyau'ü ya yiemä tü'ü nangemaë (usuário) rü ngema na nü'ü iüü i wü'itchigü i tēpuwa i düetüwa rü ai'epewa rü nayanhuraü' i ngema puracügü i nawa ingema'ü.

II - Yiemagü tü'ü nangemagüë na nagu taücuü na tiwücutchiü i ngema namaã icua'üwa rü ngema nango'eëü i natchiga i ngema namaã icua'gü üü rü nü'ü idawenüü i ngema marü ingemaü i art. 5º rü X rü XXXIIIwa;

III - Ngema naga iñüü na tü'ü namuü i nawe'üarü i namaã narüuwanü i ngema tama uâêäcü üü urüe'na tchi'ri namaã iäcü-maü i ngema nawa'ingemaü i puracü rü puracü i ätanü urüe'na ngema puracü iüü i namaã icua'ü i guäca' iñüwa.

§ 4° Ngema ügü i tchieü i namaã icua'üarü rü nügüwa' nanange na iyatchaätchiü i ngema meü i we'guü i politicoarüwa' rü narü-tau i ngema puracü i nawa' nangemaü i guäca' iñü rü ngema meü-güarü rü tama natautcha rü nanatae'gueê naca' i ngema meügü i ngemaü i nacümaäcü rü na naünagüü rü iyai'raätchiü i ngema mugüwa' marü iutchigaü rü tama natchiee i ngema pocutchiga-arü ü i nawa'ingemaü.

§ 5° I mugü nanaüta na nhugua'ü yiüü i mugü na naüpa nü'ü yauü meã naca' ngema tchu'uü i mugüwa' i ngeerüe'mare ya namaã icua'e i'üü rü puracütanüü i nawa' ngemaü urüe'na tama rü ngema naüü i tchieü naca' i meügü i ngemaü i guäca' iñü rü nameêeü i gutchinüü i ngema ingemaü i ügü na nataegueeü.

§ 6° Ngema duü'ügü imeü i ngema meü i we'guü i guäca'arü rü ngema ngema meü i we'guü i nüicatamaarü rü inaüü i puracü i nawa' nangemaü i guäca' iñü nanangaügüta naca' i ngema tchieü i no'rü namaã icua'ü rü ngema na ngemanhaäcü yiüü rü nanaügü i no'rü tamae'pü' rü i'nawe'gu i ngema meü i we'guü na nataeguü na namaã narüuwanüü i ngema namaã icua'ü i ngemawa'gü i ngema nü'ü tacua'äcü taüü i tchu'uü i mugüwa urüe'na taüetüü.

§ 7° Mu rü tá inanaü natchiga i ngema naca' i'caügü rü ngema iyai'raätchiêëgü tümaca'ya yiema nawa' ngemagüe i namaã icua'ü i puracü urüe'na ngema puracü i ätanüü i namaã icua'üarü i we'gumareü rü tama we'gumareü ina tautchaeü na nagu taücuü i natchigagü i tümaca'tama itautchaü.

§ 8° Ngema na nügümaätama inacua'ü rü ngema marü nangugüü na nhure i'yanguutchiü rü dïerutchiga i natucumü i namaã icua'üarü rü ngema ingemagüü i namaã inacua'üarü i we'gumareü rü tama we'gumareü rü tá name na nü'ü natanetaü i ngema nügümaã na-

meëëüwa rü meã i'ngemaütá natanüwa i no'rü namaã icua'güü rü pora i guãca' iüü (poder público) rü nü'ü nangemaüca' i ngema nü'ü yangautchaü'ü i nawa nangemaüca' i ngema nagu iunetaü na nü'ü iyangau'ü i ngema i'üüarü rü naca' i natucumü i namaã icua'ü urüe'na ngema ingemaü rü mugüwa inangemaü nanaüaü i natchiga:

I - Na nhuguäü yiüü nataiü i ngema imeëüarü na nawa ingemaü;

II - Namaã icua'ü rü ngema nagu nanguü i nawa nü'ü icua'ü i na nü'ü i iüü i ngema iüü rü ngema meü i we'guü rü tü'ü muügü rü ngema ya ngegüü (ngema namaã icua'eü) na nangaügüäü.

III - Ngema wü'itchigü ya düü'ëarü natanü.

§ 9º Ngema marü ingemaü i iciso XIwa nanaü i ngema ínaü'ü i guãca' iüüwa rü düü'ügütucumü i guüüüacü meã namaã icua'ü rü ngema norü na to namaã icua'güü rü inayau'ü i ngema megüü i Uniãoarü rü Estadogüarü rü Distrito Federal arü urüe'na Municipiogüarü naca' i ütanüchiga i ngema wü'itchigü ya düü'ëgu nagu'eëü urüe'na naü-tanüaü na nhure nagu guü' i guüüwa.

§ 10. Natchu'uni'ï na ngematama to ingupetüüwa na naünaügüü i natanü ngema i'tchaüüäcü yauatüü i art. 40arüwa íngemaü urüe'na arti. 42 rü 142arü i namaã i natanü i ngema puracü i nawa' i'ngemaü rü puracü i ätanüü urüe'na puracü iüü guãca' rü nawe'ätchieëü i ngema puracü i nawa ingemaü na nügü nanuätchiü i nhaã Constituiçãocü rü ngema puracügü i nawa' ingemaü i nawa tü'ü naunetagüü rü ngema puracü i nawa' ingema'ü i ätucumüüwa i mugü nangoäcü na natautchaü i tü'ü yaücutchiü rü tü'üta i'naü'üchüü.

§ 11. Rü tama tá niugü ngema nagu yaücuü na nagu iyanguutchiü i natanüchiga i inciso XI nagu idé'äü i nhaã artigoarü rü ngema i'ragüü iüyetchigü i ngema nawa' nangemaü i nacüma na nataegueüaü ingoöcüma iutchigaü i mugü i nagu iüüwa' marü ngupetüü i Congresso Nacionalwa' rü nangemaüäcü i nacüma i nhaã natchiüane-arü rü inaüaü i guüma i poragüca' rü natucumügü i nügümaätama icua'güäcü iüü.

§ 12. Naca' na nü'ü iyangau'ü i ngema iüü we'guäcü i inciso XIwa i nhaã artigoarü rü inatautcha naca' i Estadogü rü naca' i Distrito Federal nangemaeëãü i no'rü tawa rü na'wa i ngema imeëëü i na'wa ngemaügü i Constituiçãogü rü Lei Orgânica rü nhama wü'itama i üyeruü rü ngema natanü i wü'itchigü ya tawemacü i Desembargadogüarü i nawa' ngemaü ngugüthci'ca i mugüäcü (Tribunal de Justiça) rü nagu inaücu 90, 25% i wü'itchigü ya tawemacü i Ministro do Supremo Tribunal Federal arü natanü rü tama inanaü i ngema iüü we'guäcü i nhaã parágrafowa i Deputado Estadualgü rü Distritogü rü Weriadugüarü natanü.

§ 13. Yima puracütanücü i guäca' iüümaã icua'cü i puracü i namaã icua'üarü i nawa ingemaetchaü rü ta name ni'ï we'na i' nameëü naca' i ngema iüü i puracü i nawa' ingemaü i ngeüüü inaüü na ngeta' nenaüü rü ngema namaã inacua'güü rü íngema na namaã nawüigugü i nagu naü'cuü i ngema na íyaöëë i norü nacüma i nü'ü ngemaü i nü'ü idau'üwa urüe'na naãëwa' rü na yo'ni na nawa' inangemaü i ngema nhaã ingemaüwa' rü ngema na nü'ü nangemaügücüüwa' na i' nameü rü na ngeta' yauü i norü ngu' inaca' i' naca'ü naca' i ngema nawa' ingemaü i puracüwa' nangu rü namaã ingü'ü'ü i natanü i ngema puracü i nawa' ingemaü i nori'íitchiarü.

§ 14. I ngema na tüna naaãü na ítchaü'ü namaã i ngema namaã íngemaü i tēpu na inaã'üarü i ngema puracü i nawa' ingemaü i marü üpetüü rü puracü i ätanüü rü ta i Regime Geral i Previdencia Social arü rü tá nanaü na íyatchaãtchieëãü na nawa' ingemaü rü nanaü'ü i ngema nü'ü iu'ü na naã'üarü tēpu.

§ 15. Natchu'uni'ï i ngueëruü i ngema ítchaüü i puracü tanuüü i guäca' iüüarü rü ngema natanü i ütanüü wü'itchigü i tēpuwa' i puracütanüüarü yuwa ya yiema nawa' ngemagüe i tama ngema íüü we'guäcü i §§ 14 rü 16 i art. 40arüwa üpetüü urüe'na i tama marü iutchigaü i mugüwa iüü i yaoëëü i norütama i nagu iüü i mugütucümü i puracütanüü'ü ipoü'üarü.

§ 16. Ngema natucumügü rü ngema i'ngemagüü i namaã icua'ü i guãca'arü rü wü'ietchigü urüe'na wüigutama rü nanawa'e na naüü na naü'ü iüü i ngema ügü i ãë'gacü namaã icua'ü i guãca' iüü rü nge-gumarüü ta namaã i no'rü utchigatchiga i ngema ngemaügü i nü'ü iüüarü rü nü'ü yangau'ü na nhuãcü íyanguutchigüü rü mugücümaãcü.

Art. 38. Naca' i puracütanüü i guãca' iüü i namaã icua'üarü i we'gumareü rü nügümaãtama icua'ü i mu nawa'eüãcü rü nawa inaügüü rü nawa' i ngema nawa' tü'ü taunetaü i porawa ingemaü iüüwa rü inanaü i nhaãgü imemaregüü:

I - Inanameeë i nawa tü'ü taunetaü i porawa' ingemaü i federal arü rü estadual arü urüe'na distrital arü rü tá niügatchi nüna i no'rü puracü i nawa' nangemaü rü puracü i ätanüü urüe'na puracü iüü;

II - Na yeerawa ngiü nangeü i dïeru i prefeitoarü i porawa nangemaü rü tá niügatchi i puracü i nawa nangemaüwa rü ngema puracü iätanüü rü e'na puracü iüü rü inaã'tchica na nü'ü i unetaü naca' i norü natanüтчiga.

III - Na yeerawa' ngiü nangeü i dïeru i weriaduarü i ngema na porawa nangemaüwa' rü nangemagu i namaã wüiguü i ngoragü rü tá nü'ü tacua' i meü iüü i no'rü puracü i nawa' nangemaüarü rü ngema puracü iätanüü orüe'na puracü iüü rü tama nanatchieë natanü i puracü i nawa' nangemaü i nawa tü'ü naunetagüüarü rü cü tama nangemagu na namaã nawüiguü rü ta inaü i mugü i nagu iüü i íciso i üi'raü'üarü;

IV - Ngeürüümare i'ngupetüüwa i ngema namuü na nüna yaü-gatchiü naca' i ngema nawa tü'ü taunetaü i porawa' i'ngemaü i'üüwa rü no'rü puracü i nawa' nangemaüarü tëpu rü ta niugü naca' i guüma i ngema mugüwa íyanguutchiü rü notürü naca' nanatautchaë na nü'üta ya ngau'üca';

V - Nhuäcü nagu nangurũüwa iũü ya yiema nawa' ngemaẽ i nge-
ma mugütucumü i puracütanũü'ũ i'poũ'ũ rü nawa' tangemaet-
chata na nawa' tangemaũ i ngema nhuäcü i nagu iũü rü i ngema
i'ngemaũ i federativoarüwa' neũü.

NATÜCUMÜ II

PURACÜTANÜÜGÜ I GUÁCA' IĨÜARÜ

Art. 39. I União rü Estadogü rü Distrito Federal rü i Municipiogü
nanaügügüta i norü ta i namaã inacua'üwa rü ngema nhuäcü nagu iũü i
mugü i wüitama meũ i nawa' ingemaũ rü meã we'guũ i puracü i nü'ũ icua'ũ
naca' i puracütanü'ũ i namaã icua'güũ i guäca' iĩüarü i we'gumareũ rü
aẽ'cacü namaã icua'üarügü rü ngema ügüũ i guäca'gü iĩüarü;

§1º Rü na wüiguũ i nhuguacü tá ni guũ i nguneügü rü nhu'matchi
toomatchigü i nawa i tchocuü i ngema ñeru, rü nüũ ta na dawenü:

I – Rü nhema guũma i puracügü rü na nawe'e na na ngenagüũ i
norü gu'tcha i wüitchigü i natchicawa' rü nhu'mathi nia nguẽẽũ
i nhema puracü;

II – Rü nawaei tia' nguẽẽũ i nguũma i nhema naca'i na cagüũ
naüpa na ta puracüũ yiema duẽẽ.

III – Rü wüitchigü i puracügü rü nüũ na nhema i norü nacümagü.

§2º Rü união rü nhumatchi estadugü rü distritu federal rü na nawe'eta
na naü'güũ i nguẽpataũ naca' i puracü tanuũgü i governu arü (servi-
dores públicos) rü nüũ na cua'güũca' i yeeraacü erü nanawa'eta na
nüũ na nhemaũ i cua' i guũma i puracütanüũ na naüpa na puracüẽ i

governu aũ, rü nhu'matchi tama na tchu'u na toomatchigü i estadugü rü nhumatchi universidadegü maã wüigu na puracüeũ.

§3° Naca' i iũ i guũma i puracü tanũũgü i governu arü, rü narü ümatü i art. 7°, IV, VII, IX, XII, XIII, XV, XVII, XVIII, XIX, XX, XXII, rü nhumatchi XXXwa' rü mugü nüũ i u'uãcûta tüũ ni deetchi ya duẽẽgü i wüitchigü i puracüwa'.

§4° Rü nhema i nawa' nhemaũ i pora, rü nawa' i nhemaũ i nhema puracü, rü ministrogü i estadu arü rü nhu'matchi secretariugü i estado rü municipal arü, rü gu'cü ga tawemücü rü tüũ na yaugü ya yiemaraũẽtama ya dieru, rü tauacü tatama nana yaugü i toomatchigü i dieru rü tauacü tatama nüũ na üpetü i nhema marü unetaũ, rü narü ümatü i art. 37, XIwá.

§5° Mu i união arü, rü estadugü rü distritu federal rü nhumatchi municipiogü rü nawa' na me na ta nana weãtchiẽẽgü'ũ i nheĩrũũta rü ãmaẽũ rü nhu'matchi rü iramaẽũ yaugüũ i dieru i natanüwa' i puracütanũũ i governu arü (servidores públicos) rü na nawa'ei niã nguẽẽgü'ũ i nhema rü ümatü i art. 37, XI.

§6° Rü poragü executivo, legislativo, rü nhu'matchi judiciário rü gu'cü ga taunecü rü ta düe'ẽtüwa' nana nhemagüẽ i nhure i dierü na yaugüũ rü nhu'matchi nhure na yaugüũ i puracütanũũgü i governo arü (servidores públicos) i wüitchigü i puracüwa'.

§7° Mugü i união arü, estadugü arü, distrito federal arü rü nhu'matchi mucicipiogü arü na nawe'e na mugü na ügüũ tûmaca' ya yie-ma dierü i'üe, na nhuacü ta tûmamaã na puracüeũ, rü wüitchigü i poragü rü nawa' name na tûmamaã na puracüeũ ya yie-ma dieru na puracütanũgüũ tûmamaã narü nguẽẽgüũ na yeerawa' na uũca' i puracü rü nhu'matchi na puracütanũũgüũ narü nguẽẽũ na mẽã nüũ na cua'güũca' urüe'na yie-ma dieru tûmamaã nana ügüũ na mẽã puracüe tüũ ta ganhariũ.

§8° Rũ puracũtanũũgũ i governu arũ (servidores públicos) nawa' nhemagũũ i nhaã natucumũ rũ tá tũũ na yaugũ ya norũ dũeru i §4° wa' ãe'gagũũ i ãẽca'cũgũ ãcũ tama.

§9° Rũ tauãcũta wũi puracũtanũũ i governu arũ (servidor público) rũ tũũ na yau ya dũeru ya paãtchiruũ i ãẽ, nheguma marũ tama nawa' na nhemagu i nhema natchi'ca i paãtchi nawa' na puracũ'ũ.

TÍTULO IV

NHUACÜ NÜGÜ NANUŨ I NGEMA MUGÜMAÃ CUA'GÜŨ

CAPÍTULO I

NGEMA MUGÜ A NGUUTCHIËGÜŨ

SEÇÃO I

NGEMAAË'GACÜGÜ I MUGÜMAÃ CUA'GÜŨ I NGEMAGÜŨA

Art. 44. Ngema mugü i nguutchiëgüŨ rü ta nanaügü namaã i Congresso Nacional rü ngemagü ta ni'ĩ natücumü i Deputadugü rü nhu'matchi Senado Federalgü.

Wüitama i wümatü. Ngema wü'itchigü na mugüna na nadugüŨ rü ta nü'ũ nangema i ägümücü ya taunecü naguŨ ta ni'ĩ.

Art. 45. Ngema Camara i Depuatadogüarü rü natücumü ni'ĩ i nge-ma tümape'ewa ngemagüŨ ya yiema duñëgü rü nhu'matchi nü'ũ tauneta-güŨ ngema tümaarü mue'pügu ni'ĩ i ngema wü'itchigü i Estado rü natchica rü nhu'matchi Distrito Federalwa.

§ 1º Norü mu i Deputadogü rü na duã'tagüpe'ewa nangemagüŨ i Estado rü Distrito Federalwa rü tangema mugüwa nü'ũ yauũã-cü ta ni'ĩ duã'tagüarü muguta ni'ĩ yaũũ ngema nü'iraũũ i nagu nü'ũ naunetaguũgu ta ni'ĩ iyangegüãũ nangemaacü tautama i wü'itchigü i natchica rü nta nü'ũ nangemaũca' i naime'wa rü

tamae'pü' urüe'na ye'era yaĩũ i ngema Deputadogü.

§ 2º Wü'itchigü i ngema natchica i nawa na ma'ẽũ rü nü'ũ naunetata i ägümücü i Deputadogü.

Art. 46. Senado Federal rü ngema ni'ĩ i natücumü i Estadogü rü Distrito Federalmaã cua'güũ i mugü nü'ũ iuũäcũ nhu'matchi mumaeũ nü'ũ unetagüũ niĩgü.

§ 1º Wü'itchigü i Estado rü Distrito Federal rü nü'ũ nauneta ta i tamae'pü i Senadorgü rü ta naime'wa rü ägümücü ya taunecü nagutichigüũ ta ni'ĩ.

§ 2º Ngema namaã cua'güũ i wü'itchigü ni Estado rü Distrito Federal rü wenaarü togü niĩgü nawena i nãgümücü ya taunecüitchigü rü wü'ĩ urüe'na tare i no'rü tamae'pü naguũ.

§ 3º Wü'itchigü i Senador rü ta nü'ũ nangema tare i natchicüü i nguẽẽtaewa i ngemagüũ.

Art. 47. Ngeguma tama mugüwa nü'ũ yauũäcũ yaĩ'gu rü ngema ngeta nü'ũ iyauũwa i ngema natücumügüwa rü ta ngema rü mumaeũ nü'ũ unetaũ äcü ta ni'ĩ natanüwa i ngema ngemagüũ i ngema natücumü.

SEÇÃO II

NGEMA NO'RÜ PURACÜ I CONGRESSO NACIONAL

Art. 48. Congresso Nacional me'ewa nangema wü'igu namaã i Presidente da Republica rü tama aicuma naca' iĩĩ rü nhaã mugüwa nü'ũ niuta meã nawa i art. 49 rü 51 nhu'matchi 52 wa rü nü'ũ niu na taa'cügü yaĩũ i ngema União namaã cua'güũ nawa aicumaüitchima i ngema nawa nangemaũ:

I - Nüna nadauü na ngeta nenaüü ta i ngema ngüëgü rü nhu'matchi nhuäcü ta meä ya nuutchiäü i ngema ngüëgü;

II - Naüäü i taunecügüarü rü nnhuäcü meä nangugüäü rü nangu-güäü wü'i taunecüthigügu rü nhuäcü naäü i ngetanügü i ngua-nearüma rü naüäü napa'a yangutanüü;

III - Negma nangemaëäü rü toacü yaüatchiäü de ngema acüma-ma i ngemagüü i tagucaä'arü naane nadaugüü;

IV - Naügüäü nanhuäcü ta namaä napuracüëü i ngema nhaä natchiänewa rü ngeta itangemagüüwa rü wü'itchigü inatücumü-güwa i nanaügüäca';

V - Natchiane i tagucaä'güarü iüü rü ngema naetüwa ngemagüü rü de'agü rü natügü rü nhu'matchi ngema União arü iügüü;

VI - A ücutchiäü rü yayaueäü rü nüguna inatchoüëäü i ngema naane i Territoriogü urüe'na Estadogü Assembleia Legislati-vaü naüüiraäcüma;

VII - Paaatchitama yaügatchiäü i natchica i ngema ngeta inange-maüwa i Governo Federal;

VIII - Naoemareäü i ngema taa'cü taüü;

IX – Rü namaä cua'ü i wüitchigü i poragü, porá namaä cua'ü i mugü (judiciário), rü porá namaä cua'ü ya duëëgü (ministério público) rü porá namaä cua'ü ya duëëgü ya gutchaüwá nhema-güe i tagu cüa'gü (defensoria público), rü wa'imugü, rü porá we'gu na nüü i mugü, rü nhumatchi porá i namaä cua'ü i duügü rü nhumatchi mugü distritu federal arü rica, (ministério do dis-trito federal).

X – Rü na üü rü a tomaraüëëü rü nhumatchi na ôëëü i natchica rü puracügü rü nhumatchi puracü i governu arü (função públi-ca) rü nüü ta na dawenü rü narü ümatü i art. 84, VI, b wá;

XI - Naüãũ rü naocãũ i Ministeriogü urüe'na ngema natchica i namaã inacua'güũwa i guãca'ma iĩũ;

XII – Rü nhema nüũ i ãnüũ i yawaarüwá rü i nüũ i dauũ i worua tchametüwá;

XIII – Rü dieru mã puracüũ, na ta trocaũ ya dieru tagucu'arü togü i natiane arü mã, rü namaã cua'ũ i dieru rü nhumatchi nhuaãcü na puracüeũ;

XIV – Rü dieru, rü na nhure ta ti ãũ ya dieru i ãatüe, rü nhumatchi nhure ta niũ i governo federal arü ngetanũ;

XV – Rü na weãtchiẽũ i nhure diure ta tuna yaugüũ i ministru i supremo tribunal federal arü, rü narü ümatü i arts.39, §4º; 150, II; 153, II, 153, §2º, I wá.

Art. 49. Congresso Nacional me'ewa ngemagüüthiũma rü namaã inacua'ũ rü nhaã niĩgü:

I - Aicümaüthima nawe'ãtchieãũ i ngema nagu yade'agü i naümatügüũ rü nügümaã nawã'tagüũ i to i natchianegümaã na nügümaã ya ngegüãũ rü nügü nayangai'güũ i aücümaũ naca' ngemaũgü i nhama natchianearü;

II - ãẽ'gacüũ namuũ (Presidente da República) na nü'ũ yauũ na nügü nadai'ũ rü nügümaã nü'ũ natchueũ nügümaã nameeũ rü ngema to i natchiane arü poragü (tchurara) na ngema nangemagüũ i nahã natchianewa rü numa nange-magüũ paãtchica'tama nhama mugüwa nü'ũ ümatüũãcü urüe'na mugüetüwa ümatüũãcü;

III - ãẽ'gacüũ namuũ (Presidente rü Vice-Presidente da República) na pa'aatchi ina tchoũũca' ngeguma nangupetügu i 15 i nguneũ naguũ;

IV - Naüaü na nüna nadaugüü ngeguma taacü aücümaü ngupe-tügu urüe'na ãê'gacüna pora naaü ngeguma gutchaügü ngupe-tügu i ngeürüümare i aücümagüü i ngemagu;

V - Iyatchaãtchiêãü ngema taacü i mugü i ãê'gacü (Poder Ejecutivo) ü'ü i tama aicüma mugüwa ümatüümaã wü'iguü urüe'na ngema nangupetüêütchiü i ngema mugüarü ügüruü i natücumü ügüü;

VI - Paãtchi yaügatchiãü i ngeta inapuracüeüwa ngemagüüwa;

VII – Rü na i Deputado Federalgü rü senadoresgü tüna yaugüü ya wüigue tama ya dieru rü nüü ta dau rü narü ümatü i arts. 37, XI, 39, §4º, 150, II, 153, III, nhumatchi 153, §2º, I, wá;

VIII – Rü na weãtchiêëü i nhure ta tiüü ya dieru tüna yaugüe i tagu arü naane maã cua'ü (presidente) rü norü to'wetchacüü (vice presidente) rü nhumatchi ministrogü i estado arü, rü nüü ta daugü rü narü ümatü i arts. 37, XI, 39, §4º, 150, II, 153, III, rü nhumatchi 153, §2º, I, wá;

IX - Aicumama ya nguutchiêgüãü wü'itchigü taunecügu i ngema ãê'gacü (Presidente da República) na taacü inaüü ngema naütchaüü na ãê'gacü yaüü;

X - Nüü yadaugüaüü rü nüna nadauü rü name'êãü nawa i ngeürüümare i inangemagüüwa i ngema Poder Ejecutivoarü rü nhu'matchi ngema yawamare nüna daugüü;

XI - Nüna nadauü rü namaã meã nacua'güü i ngema naügüü i ngema nagu yaüü i ngema guüma i poragü rü nhu'matchi toamatchigü;

XII - Guügutama yangegüãü ngema naügüü na gewacaügüêãü i ngema nawe'güãü nawa i radio rü televisãogü;

XIII - Naca' na daugüüta i 2/3 naguü i ngema mnatücumüwa ngemagüü tanüwa i Tribunal de Conta e Uniãoarü;

XIV - Na yauäüta i ngema nagu nañnüeü rü naügüthçaüü i nge-ma naüüta i nügütucumüwa i ngema (Poder Executivo);

XV -Na yaugüäüta i ngema norütama iüü rü guëmaca' nacagüü na me'üwa tanange'etchigüüca';

XVI - Naügüäü i duüëgüarü nanewa i ngema na me'üwa nange-etchigüäü i ngema de'agü rü nü'ü nacza'güthçaüü i ngema taacü i ngemaügü rü i aütanügüü;

XVII - A nguutchiëgüäü naüpatama na me'üwa nangegüäü i ngema naane i guanearüma iüü i ngema ye'era rü tamaëü i (dois mil e quinhentos hectares.) rü ye'eraü;

XVIII - Nü'ü yauü ngeguma taacü tchieü ngupetügu i ngema naa-ne i guanearü iüüwa nhama nhaä mugüwa nü'ü yauüruü arts. 167-B, 167-C, 167-D, 167-E, 167-F e 167-G i nhaä Constituiçãowa;

Art. 50. Ngema nge'ta mugü inaügüüwa i ngema Deputadgü rü nhu'matchi Senado Federal rü ngeürüümare i nawa ngemagüü rü ta mnüna naugü i ngema Ministro do Estado i ngeürüümare i ngerma mugümkaä cua'güüütawa ngemagüü i äë'gacü rü nhu'matchi ngema namaä cua'güü i ngeta nenaüü i ngüëë i ngema megüü arü ügüruü nangemaäcü yanguut-chiüca' i ngema nagu namaä nañnüëü rü ntauacütama towaamamare nanan-geetchigü ngeguma tama meä nü'ü yaugügu

§ 1º Ngema Ministro i Esdtadoarü rü ta nü'ü narüu nape'ewa ingema Senado Federal rü nhu'matchi Deputadogümaä ta na taacü inaügüü i ngema i ngema wü'itchigü i namaä cua'güü i norü Ministeriowa

§ 2º Ngema natücumü i Deputadogü rü nhu'matchi Senado Federal rü nanaügüta i wümatüü i natchiga i de'aü i Ministerio i Estadoarü

urüe'na ngeũrũmare i duũũgü i ngema nhaã caput i mugüwa rü
aicumama nü'ũ nanaũëgü i ngema tama meã iĩũ rü nuna naãgüta i
30 i nguneũgü na ngemaãcü tama ngema naügümaãũca'

SEÇÃO III

DA CÂMARA DOS DEPUTADOS

NAWA NAÜGÜÄŨ I DEPUTADOGÜ

Art. 51. Rü naca'gü rica tatama inaügü i Deputagü:

I - Nü'ũ nanaũëgüta i 2 rüe'na 3 i ngema natucumüwa' na naü-
güãũ na ãë'gacügü nanacagüũ (Presidente) rü nhu'matchi (Vi-
ce-Presidente) na rü nhu'matchi ngema Ministro i Estadogüarü
na nacagü'ü naca' i ngema puracügü.

II - Ya ngegüãũ na nhuãcü rü ngeta' taũũ i ngema ãë'gacüme'ewa
ngemaũ i puracügü ngeguma tama nango'ëãgu i ngema inaũũ rü ta
60 i nguneũ naguũ ta ni'ĩ iyangü'ëgüãũ i ngema mugüarü üruũgü.

III - Naügüãũ nanhuãcü tanapuracüẽ i nügütanüwa.

IV – Rü ta we'gu nügü na nuũ na nhuãcü na puracüẽ rü na
nügümaã na cua'güũ na naügüũ rü na natomaraũëëũ urüe'na
nana ðëgüũ i puracügü rü natchi'cagü i puracü arü rü na naügüũ
i mugü naca' i dieru ta na yaugüũ rü nia nguëëgüũ i mugü rü
ümatüũ naca' i nhema dïerü.

V - Nü'ũ naunetagüũ i ngema natücumü i Conselho i Republica-
arü nhama nhaã artigowa nü'ũ yauũãcü art. 89, VII.

SEÇÃO IV

SENADO FEDERALGÜARÜ

Art. 52. Senado Federalgüme'ewa tanangema:

I - Nayangegü mugüwa nü'ũ yauũãcü i namaã i ãẽ'gacü i Presidente rü nhu'matchi Vice- Presidente i República arü i ngema tchieũ inaügügüũ rü ngegumarüũta i ngema Ministro i Estado-arü rü nhu'matchi ngema Comandantegü i guũma i natucumügü i (Marinha, Exercito rü Aeronauticagü) ngema tchieũ naügü i nawa iĩgüũ;

II - Nayangegü mugüwa nü'ũ yauũãcü i namaã i Ministro i Supremoarü rü nhu'matchi Tribunal Federal rü ngema natucumü i Conselho Nacional Justiçaarü rü Ministerio Publico rü Procurador Geral i Republicaarü rü nhu'matchi Advogacia Geral i Uniãoarü i ngema tchieũ naügüũ na nü'ũ nüẽgüũ;

III - Ta nü'ũ naunetagüũ guũtanüwa nawa i ngema na ngeũrüũ ta yaĩũ rü nawena nü'ũ yaugüũ na tacüca' yaĩũ na nü'ũ naunetagüũ;

a) ãẽ'gacü i mugümaã cua'güũ i nhaã Constituiçõowa nü'ũ yauũ;

b) ãẽ'gacü i Presidente da Republica ta nü'ũ nauneta i ngema Ministro i Tribunal de Contamaã cua'ũ;

c) ãẽ'gacü i territorio nadauũ;

d) ãẽ'gacü i Banco Centralmaã cua'ũ;

e) ãẽ'gacü i Procurador Geral iĩũ;

f) namaã cua'güũ i ngema mugüwa' ümatüũ nü'ũ iu'ũ;

IV - Ta nü'ũ naunetagü'ũ guũtanüwa nawa i ngema na ngeũrüũ i

nagu narü ñnüëŭ i ngema namaã cua'güŭ i ngema taarü ngu'ã'güŭ
i ngema ta ngemagüŭ;

V - Nü'ŭ na naüëgüta ina ngeta nenaŭŭ i ngema ngüëgü na na-
maã napuracüëŭ i naca' iŭŭ i União rü nhu'matchi Estadogü rü
Distrito Federal rü Territoriogü rü nhu'matchi Municipiogü;

VI - Nanguutchiëgüta i ngema âë'gacü i Presidente da Republi-
ca nagu rü inüŭ ngemaäcü meã nüna nadaugüŭ na tama aŭrima'
nangetanügüãŭca' i União rü Estadogü rü Distrito Federal rü
nhu'matchi Municipiogü;

VII – Na naügüta i ngema nacümagü na nhuäcü meã na nangu-
gügüãŭ nameã yanuutchiãŭca' i ngema ngüëgü naca' União rü
Estadogü rü Distrito Federal rü nhu'matchi Municipiogü i nge-
ma namaã i cua'güŭ rü nhu'matchi toomatchigü i natucumügü i
ngema Poder Publico i Federal arü nüna idaugü'ŭ;

VIII – Na naügüta i ngema nacümagü nangeta yacua'ëgüãŭ na
nüna naägüãŭ i União i ngema ngüëgü i to i'natchianegüca' rü
nhu'matchi numatama ngemagüŭca';

IX - Na nangemaëgü na nüna nadaugüŭ nangeta nenaŭŭ i ngema
ngüëgü naca' i puracügü nayanguëgüãŭ i ngetanügü i Estado-
güarü rü Distrito Federal arü rü nhu'matchi Municipiogüarü;

X - Inayatchaätchiëgü i guŭtama urüe'na norü ngeŭrŭŭ rica i
ngema tama mugügu aicuma i ŭŭŭ i ngema Supremo Tribunal
Federal;

XI - Nayanguutchiëgü i no'rü muwa na nü'ŭ naunetagüŭ rü
inaüütchigüãŭ i popera i ngema mü i Procurador Geralwa neŭŭ
naŭpa nayanguŭ i ngema nawa inangemaŭ;

XII – Na naü'ta na nhuäcü nügümaã napuracüëŭ i nügütanüwa;

XIII - Nanaügüta i ngema nacümagü natchiga nanhuäcüta yaŭŭ

na nũna nadauũ rü naũãũ ya nguutchiẽãũ urüe'na yagu'ẽãũ i nge-
ma puracügü i ngema nawa inangemaũ rü nhu'matchi nanhuã-
cũta nü'ũ naũtanũãũ i ngema nacümagü i ngema nü'ũ yau'ũãcü i
mugüwa' nanhuãcü ta ya ngegüãũ mugü nü'ũ i u'ũãcü rü namaã
nacua'güũ;

XIV - Nü'ũ naunetagü i natanüwa i Conselho i Republica arü
nawa i nhaã art. 89, VII nü'ũ iu'ũãcü;

XV - Nanaügüta na nũna nadugüũ guũgutama na nhuãcü iyaũũ
i ngema norü puracügü i ngema nacüma i Sistema Tribunal Na-
cional na nhuãcü inangemaũ e ngema natucumü na nhuãcü yan-
gegüãũ rü nũna nadaugüũ na ngeta naũũ i ngema ngüëgü i União
rü Estadogü rü Distrito Federal rü nhu'matchi Municipiogüarü;

Wü'i de'atucumü. Ngema nawa nü'ũ nadaugüũ i iciso I rü II rü i'napuracü
rü i'ngemata nawa i Supremo Tribunal Federal me'ewa nanapo'cugüãũ
i ngema norü 2 rüe'na 3 i norü mu i nü'ũ unetagüũ na tautama wena to i
puracü yayauũca' i 8 ya taunecü naguũ na tauacütama ngeta' napuracüũ rü
nhu'matchi toomatchigü i po'cugüta ninguẽ.

SEÇÃO V

DEPUTADO RÜ SENADORGÜ ARÜ IĨ

Art. 53. Ngema deputadogü rü Senadorgü rü tauacütama tchieũ na-
maã quiugü rü tauacütama napocue i ngeũrüũ i norü de'agüca' rü nhu'ma-
tchi nü'ũ naunetagüũca'.

§ 1º Ngema Deputadogü rü Senadorgü rü ngema na marü nü'ũ
naãpaneũ rü guũtama i ngema naügüũ rü ta Supremo Tribunal ta
ni'ĩ i ngema namaã i cua'güũ i ngema gu'tchinũ inaügüũ.

§ 2º Ngema na nü'ũ naüpanegüãũ i ngema natucumü i Congresso
Nacional rü tauacütama napo'cue notürü ngegumata tchieũ i tauacü-

tama naütanügüegaü ya iü. Ngeguma rü ta to i namaã cua'güüwa ta na namugü naguü i 24 i hora naguügu na ngema i na ngemaüwa rü ta na po'cuwa namugüä urüe'na tama.

§ 3° Ngema na name'wa nanguü rü na yaugüäü i ngema na inaaü-güäü i Senador urüe'na Deputado naca' i ngema tchieü inangupe-tüëü nawena na nü'ü naãpaneü rü Supremo Tribunal ta nü'ü nü'ü nacua'ëë nawa i ngema ina ngemaüwa ngema nawa naüü i natu-cumü rü ta rü mumacü nü'ü naunetagü rü na ngemaäcü ngema ya-gu'ëgüäüca' i ngema naüü.

§ 4° Na naca' inacagüü na inaeügüäü rü na nadaugü nawa i ngema ngeta inangemaüwa i 45 i nguneü naguü rü tauacütama ye'erawa na nangeü i ngema namaã i cua'güü.

§ 5° Rü ngema na inaeügüäü rü ta ngema nangemaügu ta ni'ï iyaguü.

§ 6° Ngema Deputadogü rü Senadorgü rü tauacütama ina nauegü i ngema natchiga rü tauacütama ta ya yiema duüëgü ya tümagu yaö-güe na tana yauü i ngema natchiga i ngemaü.

§ 7° Ngema nawena taarü yaücuü nawa i ngema natanüwa i ngema tagucaã'güarü naane nadaugüü wootchita ngeguma nügü nadaigu rü namewa ta nangema i ngema ngeta inangemaüwa.

§ 8° Na napoüägüü i Deputadogü rü Senadorgü na nüna naägüäü rü ta nüna na nayaugü namaã i 2 rüe'na 3 naguü na nü'ü naunetagüü natanüwa i ngema inangemaüwa ngeguma tama no'rü puracüwa inangemagüäcüma (Congresso Nacional) rü ta nayanguëgüama i ngema na napocuü rü naütanüäü i ngema tchieü na naüü.

Art. 54. Deputadogü rü Senadorgü rü tauacü ta na naügü:

I - Na nüna naägüäü i napane:

a) Na naüta rü nawa nangemata namaã i ngema duüü i nü'ü naãpaneü na mugüwa nangemaü i namaã nacua'ü puracügü-

tucumü notürü ngeguma aicumama yanguẽã'gu rü namaã na wü'igugu;

b) Na nayau rü na naüta i puracü urüe'na nawa napuracü i ätanüñ rü ngegumarüñta i ngema nawa' inamuutçigüñ i ngema nañpa nawa nangemañ;

II - Nagu nayangucutchiñ:

a) Na no'rü yo'ra yaññ rü nuna daugüñ urüe'na namaã cua'güñ ngema name'wa ngemagüñ namaã i ngema nü'ñ äpaneñ i guaneca' iñ urüe'na nama nacua'ñ na nü'ñ naätanüñ;

b) Nawa nangema i puracügü i ngema i muutçigüñ ngema nhaãwa nü'ñ yau'ñ inciso I "a";

c) Nü'ñ nangüññ ngema ngeñrññ natchica e ngema nhaãwa nü'ñ yauñ inciso I "a";

d) Na namaã nacua'ñ i ngeñrññ i puracü i numa na nawe'eñ;

Art. 55. Na nayaugüñta nuna i ngema na Deputado urüe'na Senador yaññ;

I - Na tama yanguẽãñ i ngeñrññ i ngema nuna natchu'güñ i nhaã artiguwa nü'ñ yauñ;

II - Neguma nü'ñ nangemagu nayadaeãñ rü nü'ñ nacua'gügu na tama namaã nawü'iguñ namaã i ngema nacüma na namaã meã nacua'güñ;

III - Ngeguma tama nge'ma ya ngo'ñgu'gu nawa' i ngema ngutaque'e i l rü e'na 3 e'pücüna i ngema ngutaque'e ngema ngeta inangemañwa notürü ngeguma nügüca' inaca'gu urüe'na no'rü puracüwa nañgu i nge'ta inamugüñwa;

IV - Nuna nayaugü rü paatchi nayamugatchigü i ngema mugü

na namã nacua'ü;

V - Ngeguma Justiça Eleitoral nü'ü naüëgu nhama nhaã mu-güpane nü'ü yauüäcuma (Constituição);

VI - Ngegumata aicumama naüägu i ngema tchieü i ngema nawa inangemaü ingema uaü;

§ 1º Tama namaã nawü'igu i ngema nacüma i ngema mugüwa nü'ü yauüäcü yaïgu wootchitama ngema nawa nü'ü yauüäcü i nacüma-gü na nhuäcü yaïürü nü'ü na ye'eragu i ngema ngema nü'ü yauü i ngema natucumü arü mugüwa' nü'ü yauüäcü yaïgu i Congresso Nacional rü tomaäcümare ngema nangemagu;

§ 2º Ngeguma tama meã nango'gu i iciso I, II rü VI ngema na marü tama ngema nangemaü rü ta Camara i Deputadogüarü urüe'na Senadorgü arü ta ni'ï i ngema nü'ü iuü rü ngema mumaeü ta ni'ï i ngema nü'ü ya nguëü i ngema natucumüwa nangemaü ta ni'ï i Congresso Nacionalwa inapoüü;

§ 3º Ngeguma nhama iciso III rü nhu'mata Vwa ümatüüäcü yaïgu na marü tama ngema nangemaü rü namaã cua'güü ta ni'ï i ngema Congresso Nacionalwa inapoügüü na ngemaäcü inapoügüäüca';

§ 4º Na nügüca' inaca'ü na i'naüüca' ngema rü ta nawa' na nanguë na i'naüüü nawa i ngema no'rü puracü nhama nhaã artiguwa nü'ü yauüäcü rü ta ta nüna na nayaugü na ngema nangemaü na nawa nü'ü icua'ü §§ 2º e 3º.

Art. 56. Tautama nüna na nayaugü i ngema norü puracü i Deputado urüe'na Senador

I - Na nawa yaücuü i ngema na Ministro i Estadoarü yaïü rü Distrito Federal rü Territorio rü Prefeitura i Capital arü yaïü urüe'na namaã nacua'ü paätchica'tama i puracügü äë'gacügüarü;

II - Na paätchi iyatchaätchiü nawa i ngema nawa nangemaü

naca' nayada'weũ rü na tama na ya'umetanũĩ naca' i norütama
ngemaũgũ rü tauacütama nangupetü i 120 i nguneũ na tama nge-
ma nangemaũ nawa' i ngema ngutaque'e;

§ 1º Ngema naweama üũ rü ta naca' nacagü na ngemaãcü tama
na tautchicaũca' i ngema na ngema nangemaũ nhama nhaã artigu
urüe'na ngema na nangupetüũ i 120 i nguneũ;

§ 2º Nangemaũ i natchica rü tautama i naweama iücuũ rü ta nü'ũ tau-
neta nangemaãcü naüãcuũ i ngema natchica' naĩpa na 15 ya tawemü-
cü na tauũ nayagu'ũ i ngema nangema nagemaũ norü puracüwa;

§ 3º Nhaã ĩciso Iwa na nü'ũ yauũ rü Deputado rü Senador rü ta nü'ũ
nauneta na naya'umetanũĩ na nawa inangemaũ;

SEÇÃO VI

NGUTAQUEEGÜARÜ

Art. 57. Congresso Nacional rü nangutaqueegü wü'itchigü ya tau-
necügu i Capital Federalwa nagu i nguneũ i no'rü tare i nguneũ 2 ya tawe-
macü ya fevereiroarügu nhu'matchi nguneũ i 17 ya tawemacü ta julho rü
nhu'mata no'rü wii nguneũ 1º ya tawemacü ya agostoarügu rü nhu'matchi
22 ya tawemacü ya dezembrogu.

§ 1º Ngema ngutaque'e i nhaã nguneũgügu nguũ rü niügatchi i
nüiraũĩ i nguneũ i nagu i puracüũgu ngegumata tchawurü urüe'na
yü'ügu rü nagu iyatchaãtchiũgu nangugu.

§ 2º Ngema ngutaque'e i mugümaã cua'güũ naüũ rü tauacütama
i'nitchaãtchi naĩpa na yanguutchiẽũ i ngema naca' nge'ma nange-
magüũ na nhuãcüta yaĩũ i ngema ngüẽẽgü.

§ 3º Ngema toomatchigü i nhaã Constituiçãowa nü'ũ yautchaũũ

rü Camara i Deputadogüarü urüe'na Senado Federal rü na ngutaque'egü ta wü'igu na ngemaãcü.

I - Nawa naügüã i ngema ngutaque'e i mugü nawa naügüũ

II - Naügüãũ na nhuãcü ta nügümaã napuracüẽ i ngema tare i natchi'cagü

III - Na yaugüãũta na aicumatama napuracüũ i ãẽ'gacü i Presidente rü Vice-Presidente i Repúblicaarü;

IV - Nü'ũ i cua'ũ nanatchu'uũ na tama ngeũrüũmare iuũ

§ 4º Wü'itichigü inatchi'ca nügü inameẽũ nanaügüãũ i ngema ngutaque'e i 1º i fevereirogu nawa naügüũ na mugü naügüũ na ngemaãcü natchocuĩca' i ngema natucumü rü nü'ũ naunetagüũ i wü'itichigü i namaã cua'güũ i tare i taunecü nagutchigüũ na ngemaãcü yangegüãũ i ngema puracü na naügüũca' arü we'na i puracügü;

§ 5º Ngema namaã cua'güũ i Congresso Nacional rü ta namaã nacua' i Senado Federal rü toomatchigü i ngema ngemagüũ rü nügü nitchopetüetanü namaã i Camara i Deputadogüarü rü Senadorgü arü;

§ 6º Rü nhaãcü tanaü ngeguma nügü na naugügu tama norü ngeneũ yaĩgu;

I - Namaã cua'ũ i Senado Federal rü ngeguma ta naüã'gu na i'napo'ũũ rü no'rü natchianeũ inapoũũca' na nüna nadauũca' ngeguma ãẽ'gacü i ngucutchigu (Presidente rü Vice-Presidente i República;

II - ãẽ'gacü Presidente i República rü Presidentes i Câmaraarü rü nhu'matchi Deputadogü rü Senado Federal arü rü ngeguma na ngemagu i ngemaũ i paarü i ãũ rü duẽẽgüca'iũ rü na nawa'e i guũma i ãe'cacügü arü wü'neta, i ngema congresso nacionalwá ngemagüũ;

§7º Rü na wüiwa' na ãũ i ngutaque'e i taũtchiũwá rü congresso nacional rü ta niãnge' na nagu ya deagüũ i nhema marü naca'wüiwa

na ñüricatama, notürü nheguma §8°wa nagu i deañ nangupetü'gu
rica tama na tooma i natchigagu ya deagüñ, rü tauacü tatama tüñ na
yagü ya ñeru nagagu i nhema ngutaque'e.

§8° Rü nheguma marü inanhemamaregu i wüi i mugü i paatchiruñ i
ñü, i nhema i nguneñ nagu na nguñgu i nhema taütchiñ i ngutaque'e
nüetchama mare ta nawa' ni ücu i nhema ngutaque'e.

SEÇÃO VIII

MUGÜ YANGUUTCHIGÜÜARÜ

SUBSEÇÃO I

MUGÜTUCUMÜ

Art. 59. Mugü ya nguutchiëñ rü nhaägü ni'ñ ngema naügüñ;

I - Tomaäcü naügüñ i ngema mugü;

II - Mugü ya nguutchiëñ;

III - Mugü i i'ngemagüñ;

IV - Mugü i äë'gacü üñ;

V - Mugü i paatchica'tama iñgüñ;

VI - Mugü i mugümaä cua'güñ ügüñ;

VII - Mugü inameëgüñ

Wü'i de'atucumü. Mugü ya nguutchiëñ rü ta naü nameä na nuñ rü naüñ
nawü'matüñ naü'etüñ rü yanguutchiëñ i ngema mugü.

SUBSEÇÃO II

TOMAÃCÜ NAÜGÜÄŨ I NGEMA MUGÜARÜ

Art. 60. Ngema mugü i guũe'tüwa' ngemaũ rü ta tomaãcü nayaü'ât-chi nawa' i ngema na nhuãcü nagu naĩnüeũ.

I – 1 rü e'na 3 i no'rü iraũ i natucumü i Camara i Deputadogüarü urüe'na Senado Federal

II - Presidente i Repúblicaarü

III – No'rü ngaĩarü ye'era i ngema mugümaã cua'güũ nawa i wü'itchigü i natchica i nü'ũ yauũ nügümaã wü'igu i nügüwa' i ngema natucumü;

§ 1º Ngema mugü i ye'erawa' ngemaũ rü tauacütama tomaãcü naingutchiẽ ngeguma ãẽ'gacü naca' cagu na nüna nadauũ i ngema natchica;

§ 2º Ngema nagu naĩnüeũ rü ta nü'ũ naunetagu i wü'itchigü i natchi'cawa i Congresso Nacionalwa rü tare'ecüna rü ngeguma marü 3 urüe'na 5 i ngema ngemagüũ natucumüwa;

§ 3º Ngema na tãocü ya ügüãũ i ngema mugü i ye'eraũ rü ta n-nawe'gü na yanguutchiũca' nawa' i ngema wü'itchigü i natchi'ca i Deputadogu rü Senadorgü rü nü'ũ niugüta nanhuretechigü yaĩũ i ngema namaã naüpetüũ;

§ 4º Tauacütama ni'ĩ naügüãũ i ngema ĩnü i tãocü iĩũ rü yagu'etchaũũ:

I - Na nhuãcü ya yauyetchigüũ i Estado;

II - Ngema na nawa naügüũ rü tauemaãta nü'ũ cua'ũ ni'ĩ rü guũguma i uũ ni'ĩ rü ya wena arü ngupetüũ ni'ĩ;

III - Nügüna ya yaueũ i ngema poragü;

IV - Wü'itchigüca' iĩũ i mugü;

§ 5º Ngema nawa' nü'ũ yautchaũũ i nagu naĩnügũũ na tōocũ naũ-güãũ i ngema mugü rü tautama nanayaugü ngeguma tautama ngema nori' nagu naĩnũẽũãcũ yaĩgu nawa i ngema mugü.

SUBSEÇÃO III

MUGÜARÜ

Art. 61. No'rü ügü na ngewaca'ũũ i mugü nawa nangemaẽgũũ rü ngeũrũũmare i ngema natücumüwa ngema urüe'na namaã i cua'gũũ depu-tadogü rü Senadorgü urüe'na Congresso Nacinal urüe'na Presidente i República rü naca' i Supremo Tribunal Federal rü toomatchigü i ngema namaã cua'gũũ i guanema ya duũẽgu i de'aũ nhama nhaã mugü i ye'eraũwa nü'ũ yauũãcũ ta ni'ĩ naũgüãũ.

§ 1º Nügümaã ricatama i Presidente i Republica i mugü naca' iĩũ:

I - Inaücutchigüta urüe'na tomaãcũ nanaügüta rü na nangemaẽ i ngema nhaã nüna daugũũ i naãne;

II - Nanguutchiẽgüta natchiga:

a) Naügüãrũ i natchica i puracüarũ na nüna nadaugũũ na ye'eraãcũ nü'ũ naũtanügüãũ;

b) Ngema namaã cua'gũũtucumü i mugügu iũũ ngema namaã cua'gũũ na ngeta' nayaugüãũta i ngema ngüẽ namaã naügũũ na nüna nadaugũũ i wü'itchigü i naane;

c) Puracütanũũ i Uniãoarũ iĩgũũ rü wü'itchigü naanearũ rü nü'ũ nangema i wü'itchigü i mugü na ngemaãcũ meã yange-güãũca' na nü'ũ naũtanügüãũ i ngema marũ tama puracüẽũ;

d) Meã nanuãũ i Ministerio Público rü Defensoria Pública i Uniãoarũ i ngema nacümagü nameã yaũũca' i Ministério Público rü Defensoria Pública i Estadogüarũ rü Distrito federal rü wü'itchigü naanearũ

§ 2° Guãwama nenaŭgu i ngema porá rü ta Camara i Deputado-güarüwa ta na nawe'gü i ngema mugü i nagu naŭnüëŭ rü ta na nayaugü i na duŭëgü ta nü'ŭ unetaŭ nawa i Estadogü rü nawa ta taügüŭ nangemaäcü yaŭgüŭ i wü'itchigü.

Art. 62. Ngeguma ta paatama ya nguutchiŭca' rü Presidente i Republicaarü rü ta nanayau i nacüma i paatchica'tama iŭŭ nhama mugüwa nü'ŭ yaugüŭäcü ngemaäcü paama Congresso Nacional nayauŭca'.

§ 1° Rü tautama nanayau nacüma i paatchica'tama iŭŭ nat-chiga i ngema:

I - Nagu iuŭ i:

- a) Nangeŭrüŭ i ntachianewa netaŭŭ rü ngetacä'ã tiŭŭ mugü nuna cudauŭruŭ rü natucumü i nuna daugüŭ mugü nanaca'ta na daugüŭ;
- b) Mugü i pocuarü na ye'erawa' nangegüäŭ na ngemaäcü nügü naügüŭ i mugüwa;
- c) Na nhuacü ya ŭgüŭ i ngema Poder Judiciário rü nhu'mat-chi Ministerio Publico na ta'cütchigü yaŭgüŭ i ngema natanüwa' ngemagüŭ;
- d) Nagu narü ŭnüëŭ na nhuäcü ya nuŭtchiaŭ wü'itchigü ya taunecügu na nuna naägüäŭ i norü ngu'ëruŭtchigü notürü nhama mugüwa nü'ŭ yaugüŭäcü i art. 167, § 3°wa';

II - Nü'ŭ nadaugüŭ na pocugüäŭ i ngema ai'rüŭgü i ätanüŭ i ngema ta nutaque'eŭ urüë'na ngeŭrüŭmare i ngema namaä tangugüŭ;

III - Nanguutchiëŭta nawa i mugü;

IV - Marü nangemagu nawa' i ngema nagu na ŭnüëŭ i mugüwa' rü ta nayanguutchiëgü i Congresso Nacionalwa rü Presidente i

Republica arü rü nanaüta nayanguĩca’;

§ 2º Ngema nanaügüãũ paaatchica’mare i namaã cua’güũ rü ye’era narü aũtanümaetama erü ngema erü marü mugüwa ümatügüũ nawa’ i nhaã arts. 153, I, II, IV, V, e 154, II, rü tautama aicuma na aũtanü ngeguma mugüũ naĩgügu i norü gu’wa nangugu nanaümatügüãũ;

§ 3º Ngema mugü i paatchica’tama iĩgüũ rü nhaã mugüwa nagemagü §§ 11 rü 12 rü tanayanguẽ i ngema wü’matüũ ngeguma tautama mugüũ nanguutchigu naĩpa i 60 i nguneũ § 7º ngeguma namaã nawü’igu’gu rü Congresso Nacional rü naya nguẽeta nanaüãũ nawa’ i wü’i i napane i mugügu i uũ i nawa’ nangemagüũ;

§ 4º Ngema nagu naunetaũ rü nü’ũ niutchaũ i § 3º na naunagüitchigaũ na pãatchica’tama yaĩũ rü taarü nayaugüãũ ngeguma we’na arü natchocu’gu i Congresso Nacional;

§ 5º Na ngema nanaügüãũ i wü’itchigü i natchica’ i nawa nangemagüũ i Congresso Nacional rü ta nügümaã ricatatama ni’ĩ rü nawa ta ni’ĩ i ngema mugümaã cua’güũ nangemaãcü ngema mugü i ye’eraũwa nangeetchigüãũ;

§ 6º Ngeguma ngema mugü i pãatchica’tama i iũ yaĩgu ngeguma tama na yaugüãgu i 45 i nguneũgu nawe’na nanaunatchigaũ rü ta nanaügü na paama naũũca’ i ngema wü’itchigü i natchica’watchigü i Congresso Nacional rü nanayaugüarü we’na na ngemaãcü we’na arü ya ücuũca’ nawa i ngema natchica na nguutchiẽgüãũ;

§ 7º Wü’ie’pücünatatama naünagügü na ngemaãcü nangemaũca’ i ngema no’rü pora rü inangemaũ i naguũ i 60 i nguneũ rü ngegumata tauuma nü’ũ uneta’gu rü ta ngema nayacua’ẽgü i ngema tare i natchica i Congresso Nacionalwa Ngemagüũ;

§ 8º Ngema guũma i paatchica’tama iĩgüũ rü ta nü’ũ nangema na naügüũ na nawa’ na nü’ũ naunetagüũ i Camara i Deputadogüarü;

§ 9º Name’wa tana ngema i ngema taretucumü Deputadogü rü

Senadorgü na nü'ü nadaugüü i ngema mugü i paatchica'tama iüü nanaüpanegüäü naüpa na nü'ü nadaugüü nawa' i to i ngutaque'e i wü'itchigü i natchicawa' i Congresso Nacionalwa ngemagüü;

§ 10. Rü ta ngema nayapo'yepe'egü na wena na wü'matügüäü i ngematama i mugüü inadaugüüwa i ngema mugü i pãatchica'tama iüü i ngema tama nayaugüü na mugü yanguutchiü naca' na tama ngema nagu naunetägüügu yanguü;

§ 11. Ngema na tama we'na na wü'matügüäü rü naüpanegüäü na mugüü yanguutchiü rü ngema nü'ü ya utchaüü ni'ï na § 3º ngeguma tama 60 i nguneü i ngugu rü nüna nayaugü i ngema no'rü pora na mugü i pãatchica'tama yaüü nawa' i ngema na mugü i ye'eraüwa' nange'etchigüäü nhama mugüwa nü'ü ya uüäma ya iüta;

§ 12. Ngema namarü nangupetü i ngema nagu naüñüëü i mugü na nameëgüäü i no'rü wü'matü na marü we'guü'ü yau'ü rü marü aicumatama inangema rü inapora'ã na ngemaäcü wü'i i mugü nayaüüca' i ngema;

Art. 63. Tauacütama na ü'nagütanü i ngema nü'ü ya uüäcü:

I - Ngema äë'gacü nagu rü inüü i no'rüüтчimaiüü i Presidente i Republicaarü rü ta erü nhama nhaä art. 166, § 3º e § 4º; nü'ü ya uüäcü ta ni'ï;

II - Nagu narü inüü na nanhuäcü ta na nuaü i ngema nüna dau-güü i Camara i Deputadogüarü rü Senado Federal arü rü Tribunal Federalgüarü rü nhu'matchi Ministerio Publicoarü;

Art. 64. Na nügümaä ya de'agüü rü naca' nadaugüü i ngema nagu naüñüëü i äë'gacüwa neüü (Presidente i Republicaarü) Supremo Tribunal Federal rü Tribunal Superiorgü rü ta Camara i Deputadogüarüwa ta ni'ï inaüü ingema inügü;

§ 1º - Äë'gacü Presidente Repúblicaarü rü ta nüna naca' paata-ma na nü'ü nadaugüüca' i ngema inügü i nawa neüü;

§ 2º Rü ngegumata § 1º i Câmara i Deputadogü rü Senado Federal tama nü'ũ nacua'tchaũgügu i ngema no'rü inü rü ngemaãcü ngema wü'itchigü rü ta 40 i nguneũ naguũ ta ni'ĩ nü'ũ iyaũũ na guĩma i mugümaã cua'güũ na naca'ũ i ngema natchi'cawa ngemagüũ rü tautama nü'ũ nangema i na ngema mugü i taũwa nü'ũ yauũ äcü nayaũ rü nhu'mata ta guĩma nawa ügü rü na yaugüãũ;

§ 3º Ngema na nü'ũ yadaugüũ na tomaacü naügüãũ i ngema mugü i Senado Federal rü Camara i Deputadogüarüwa' rü nü'ũ nangema i 10 i nguneũ naguũta ni'ĩ rü na ye'eraãcü nü'ũ nacua'güũ i ngema nüira nü'ũ yautchaũũ i ngema nape'ewa ü'ũ i mugüwa;

§ 4º Ngema na nüna naãgüãũ i ngema nguneũgü § 2º rü tautamani'ĩ ngeguma i yatchaãtchitanügu yaĩũ i ngema Congresso Nacional rü tautama nawa' ta yaĩũ i ngema nagu narü inüẽũ nanaügüthchaũãũ;

Art. 65. Ngeguma ngema nagu narü inüẽũ ta yanguutchigu i ngema natchi'cawa rü ta togüta nü'ũ nadaugü i wü'ie'pücünatagama rü nhu'matchi nayamugü tana ya nguutchiũca' rü ta ngeguma ngema natchi'cawa' nangupetü'gu rü ta ngema nayacua'ëgü marü i ngema nagu narü inüẽũ.

Wü'itchimaũ i de'agü Ngema ñnü tomaãcü ya üãtchiẽũ rü we'na tatama arü ngema ngeta' inaügüãũca' rü inamugüãũca' na tae'gu.

Art. 66. Ngema natchi'ca i nagu iyagu'ëgüãũwa rü nü'ũ naunetagü rü ta naca' nayamugü i ngema ãẽ'gacü i Presidente i Republicaarü na ngemaãcü ye'erawa nangegüãũca' rü aicumama yanguutchiegüãũca' urüe'na tama nananguutchieũca'.

§ 1º Ngeguma ngema ãẽ'gacü i Presidente i Republicaarü nayauã'gu i ngema inü i guĩma urüe'na ngeürüũ ricatama i tama mugü nü'ũ iu'ũäcüyaĩgu urüe'na tama guane ya duũëgüca' yaĩgu rü tautama nanayau urüe'na norü ngüruũ ricatatama nayau i nagu i 8 hora nagu'ũ nangemaãcü nawã'taãũca' i ngema Presidente i Senado Federal na tacüca' nawã'taãũ;

§ 2° Ngema nangeũrũũ rica nayauũ rü ta nagu nide'a i guũgutama i nawa i ngema de'atchimaũ i ĩciso nameã naũãũca';

§ 3° Ngema na marü nangupetũũ i uneta i 15 i nguneũ naguũ rü tama nangaũã'gu rü nü'ũ niutchaũ na Presidente i Republicaarü na tama naũtchaũãũ;

§ 4° Ngema na tama naũãũ rü ta nü'ũ nadaugü i ngutaque'ewa wü'igu i nagu'ũ i trintaarü nguneũ na ngema nayauãũ marü rü na tama ta nayauãũ nawa i ngema na nü'ũ naunetagũũ i ngema rü mu-maeũ i Deputadogü rü Senadorgü.

§ 5° Ngeguma tautama nangemagu na tama nayauãũ rü ta nimu i ngema nagu inaĩnũẽũ nanaũãũca' i ãẽ'gacü i Presidente i Republicaarü;

§ 6° Ngema na marü ngema yagu'ũ na tauacüma nü'ũ iunetaũ rü ngema na nhure inguneũ nayaĩũ nawa i nhaã § 4° rü tama nayauãũ rü nagu nanaũgü i ngema nguneũgü nhu'matata nawa nangu i norü gu' na nü'ũ naunetagũũ;

§ 7° Ngeguma ngema mugü rü tama nanguutchigu nawena i ngema 48 hora naguũ i Presidente i Republicaarü rü nhaã nuã ngemaũãcũta ni'ĩ § 3° e § 5°, rü Presidente i Senadoarü me'ewa nangema naya nguutchiẽgũãũ ngeguma tama ngema yaĩgu rü ta Vice- Presidente ta ni'ĩ i ngema ye'erawa nangeũ rü naũũ;

Art. 67. Ngema guũguma natchiga iĩũ ngema inügü i ngema mugü tama yautchaũũ rü ta nawa nangema na wena arü to i inü naũgũũ namaã i guũma i ngema natücumü i ngeũrũũmare i natchica i ngema Congresso Nacionalwa ngemagũũ;

Art. 68. Ngema mugü na ãẽ'gacüme'ewa naũeẽgũãũ rü tana naü i Presidente i Republicaarü nüna naca' nacaãcü i ngema Congresso Nacionaltucumü;

§ 1° Tautama ãẽ'gacüme'ewa nangema i ngema naũũ i woetama

Congresso Nacional arü iññ erü no'rü ricatama ni'i ngema Camara i Deputadogü rü Senado Federalgüarü ngema na naügüññ i ngema mugü i yanguññ rü tautama ngeñrññnamare nawa i nhaa:

I - Namea nanuññ i ngema mugüarü ügürüñ rü Ministerio Público na ta'cü yaññ i nawa nangemagüñ i wü'itchigü i ngema ngemañ;

II – Nangetaca'ã' yaññ i ngema mugü i wü'ietchigüca' iññ rü na ta'cüwa ya ü'tchigüñ;

III - Naügüññ i guñma i taunecügu i nacümagü na nangugügüññ i guñma i ngema naügüthchaññ;

§ 2º Na ãe'gacüme'ewa naüecügüññ rü ta nü'ñ nangema i wü'i i po-pera i nü'ñ iuñ i Congresso Nacionalwa ne'muñ rü nawa nü'ñ niu ta tacü yaññ i ngema üñ rü norü puracü iññ i nawa' nangemañ;

§ 3º Ngema napane i nawa' nü'ñ yauñ rü ta nü'ñ niu na nü'ñ nadauñ i ngema inügü i Congresso Nacional rü nhaa nü'ñ niuta na nü'ñ naunetagüñ wü'icana tatama na tama na yauñ i ngeñrññ i tomaacü ya nguutchietchaññ.

Art. 69. Ngema mugü i no'rü nguëruñ iñgüñ rü mumaeñ me'ewa ta ni'i i naüpetüñ aicumaüthitama.

CAPÍTULO II

MUGÜ I NGUÊGÜŨ ARÜ

SEÇÃO I

ÃÊ'GACÜ I PRESIDENTE RÜ NHU'MATCHI VICE-PRESIDENTE I REPÚBLICA ARÜ

Art. 76. Ngema mugü i nguêgüũruũ rü ta name'wa na ngema i Presidente i Republicaarü namaã naãmücüũ i Ministerio i Estadoarü;

Art. 77. Ngema na nü'ũ iunetaũ rü naca' i dauũ i ãê'gacü Presidente rü Vice-Presidente i República arü rü guũgutama i nawa' na ügücü ya yü'ügu ta ni'ĩ i outubrogu i ngema no'rü ügü rü ngeguma nawü'igu'gu rü no'rü gu' ya yü'üguta ni'ĩ wenarü nangupetü ngeguma nangemagu i nawa yaguũ na ngema na nangema ãê'gacü yaĩũ;

§ 1º Na nü'ũ i unetaũ i ãê'gacü i Presidente i Republicaarü rü namaã tatama wü'igu ni'ĩ ya wü'cutchiũ;

§ 2º Ngema ta nawa nü'ũ naunetagüũ i Presidente urüe'na ngema naca' dauũ rü ngema wü'i i natucumüwa' ta rü mumacarü duũũãũ ta ni'ĩ ngema tama i ugüũ taewama ü'ũ rü tama meũ ngema ta ni'ĩ i guũwa' ngugüũ na nü'ũ naunetagüũca';

§ 3º Ngeguma tautama nawa' nangugu na no'rü ügügu tatama üpetüũ rü taarü we'na nangema na nü'ũ naunetagüũ i 20 i nguneũwena nainauũũ na nhure nawa ügüũ rü ngemata nü'ũ nadaugü nangeũrüüğü yaĩgüũ ngema tare i rü mumace nawa ügüũ taarü ni'ĩ i wena nügü ügüũ rü ngema ta ni'ĩ i ngema rü mumacarü duũũãũ ta ni'ĩ i ngema ngupetüũ;

§ 4º Ngeguma naĩpa nayu'gu na wena arü nawa nanguũ na nü'ũ naunetagüũ urüe'na tama nanawe'egu urüe'na tauacüma naca' nada'ugu muğüwa nü'ũ yauũãcü rü ta ngema rü mumacũ ta ni'ĩ i ngema ngupetüũ;

§ 5° Rü ngeguma ngürüätchi nangemagu i tare na nügümaã wü'iguü i nawa i ngema wenaarü naca' nadauguü rü ngema rü yamaeü ta ni'ï i ngema üpetüü

Art. 78. Äë'gacü i Presidente rü norü Vice-Presidente i Repúblicaarü rü natchocuta nawa'ta i wü'i i ngutaque'e i Congresso Nacional nü'ü yauäcü na aicumaütchitama i napoüäü rü yangüëäü i ngema mugü i ye'eraüwa nü'ü yauü nü'ü na dawenüäcü i ngema mugü rü naüäü nameü tü'ü nangemaëgüü ya tagucä'ä'gü nü'ü nangüëü i ngema guüma i ngema nawa' nangemaü i nhaä tagua arü nane;

Wü'i de'atücumü. Ngeguma na ngupetü'gu 10 i nguneü nayaücuü i Presidente rü Vice- Presidente ngeguma ngürüätchi ta'cü nü'ü ngupetügu tama yaücu'gu rü tautama ngema nangema ngema natchicawa ngemaü;

Art. 79. Presidenteü tanaütchi'cüü ngeguma tauacü yaücugu rü ta ngema Vice- Presidente ta ni'ï i natchicüü iücuü;

Wü'i de'atücumü. Ngema Vice- Presidente i República ngema no'rü to i puracü inaüü ta ni'ï i ngema mugüwa nü'ü yauüäcü rü ngeguma nuna nau-gügu i Presidente rü numa ta ni'ï natchicü ngema nangemaü;

Art. 80. Ngeguma tauacüma i Presidente rü Vice-Presidente rü ngeguma tama ngema nangemagu natchicawa rü naca' tanacagü i ngema natchicawa Presidente i Camaraarü urüe'na Senado Federal arü urüe'na Supremo Tribunal Federal arü ngema ta ni'ï i namaä i cua'güü;

Art. 81. Ngeguma tauuma ngema ngemagu nawa i ngema i Presidente rü Vice – Presidente arü rü ta we'naarü nü'ü naunetagü i 90 i ngu-neüwena naya wä'naü arü ngema natchica:

§ 1° Ngema tauma ngema ngemaü tare taunecüwe'na rü ta naca' nadauguäü na nü'ü naunetagüü i 30 i nguneüwe'na i Congresso Nacional nhama mugü nü'ü iuüäcü;

§ 2° Ngeguma ngema ngupetü'gu ngema nü'ü naunetagüü rü ta-nayanguëë i ngema nguneügü iyaüü nape'ena;

Art. 82. Ngema na Presidentewa nangemaũ rü 04 ya taunecü naguũ ni'ĩ rü ngema rü naüğü i 05 i janeirogu nawena na marü nü'ũ naunetagüũ;

Art. 83. Ngema Presidente rü Vice-Presidente i Repúblicaarü tauacütama Congresso Nacional ngema namugu rü tauacü ngema naü rü tauacütama 15 i nguneũ ngeta' nangemamare rü ta ngürüãtchi inamuutchi nawa' i ngema nawa' nangemaũ.

SEÇÃO II

NGEMA NAÜÜTA I PRESIDENTE I REPUBLICAARÜ

Art. 84. Naca' ni'ĩ woetama i Presidente i Repúblicaarü:

I - Nü'ũ naunetaũ rü i'na muutchiãũ i Ministro i Estadoarü;

II - Naüãũ namaã i ngüẽẽ i Ministro i Estadoarüğü na nuna na-daugüũ i guũma i ãẽ'gacü i Federal namaã cua'ũ;

III - Naüğüãũ na mugü naü'ũ ngeguma Constituiçãowa nü'ũ yauũãcü;

IV - Naüãũ rü yanguẽãũ rü nango'ũguẽãũ i ngema mugü rü naüãũ i popera i nü'ũ iuũ na ta'cü aicumaãcüütchi inaũũ;

V - Nawã'taãũ i inüğü i ngewacaũ i mugü ngema tama aicuma mugügu iũũ;

VI – Nange'ma nawa i ngema wümatüğüũ natchiga:

a) Naüãũ nameã nanuãũ nanhuãcü inapuracüũ i ãẽ'gacü tama nangupetüẽãũ i ngema inaãũ rü tauacüta nanaü rü tauacü nanaoẽ i ta'cü duũẽgüca' i ngemaũ;

b) Nãõẽãũ i puracüğü ngeguma i ngemaũ ngeguma na tau-

guma nawa i ngema ta'cü ngema;

VII - To i natchianegümaã wü'iwa nügü nangemaëgüũ rü yaoõe
nagu i ngema nua ngemagüũ i wü'itchigü i natchianearü;

VIII – Na üãũ nügümaã wü'igu nügümaã napuracüeũ nawa i to
i natchianegü wü'igu namaã i Congresso Nacional;

IX - Naüãũ nangeürüũ ta ni'ĩ i to i'natchianegümaã napuracüũ
rü nhu'matchi nügümaã ricatama;

X - Naüãũ nameã naüãũ na tau'uma tchieũ ngupetüũca';

XI - Congresso Nacionalmaã nü'ũ yauũ nata'cü naütaũũ na
ngemaãcü naüãũca' i mugü nü'ũ yauũ na ta'cü i ngupetüũ nhaã
natchiüãne rü naca' inaca'ũ napaa yangüũca' rü inaaũũ ngegu-
ma tama nawe'gugu;

XII - Nü'ũ nangetchaũũ i ngema ta'cü i nhuguãcü tchieũ i ngu-
petüũ namaã ngema mugüwa yadagüũ i puracü na'wa ngemaũ;

XIII - Naüãũ nameã nanuãũ i nhama natchiane arü dauruũgü
nü'ũ naunetaũ nata'cü namaã cua'ũ i wü'itchigü Marinha rü
Exército rü nhu'matchi Aeronáutica, i ngema ta namaã i
cua'güũ rü naca' tatama iĩgüũ;

XIV - Nü'ũ naunetaũ nanaũũca' nayanguutchiũca' i Sena-
do Federal rü Ministrogü i Supremo Tribunal Federal rü
nhu'matchi Tribunal Superiorgü rü Governador i Território-
gü rü Procurador-Geral i Repúblicaarü rü nhu'matchi ngema
banco centralmaã cua'ũ rü toomatchigü i puracütanüũgü nge-
ma mugüwa nü'ũ yauũãcü;

XV - Nü'ũ naunetaũ nagu nadawenüãcümaã i art. 73 i ngema
Ministrogü i Tribunal Conta Uniãowa ngemagüũ;

XVI - Nü'ũ naunetaũ i ngema ãẽ'gacügü i aicumaüitchitama

namaãcua'güũ ngema Constituiçãoa nü'ũ yauũãcü i ngema ta
nûna dauũ i guũma i ngema ta'cü ngupetüũ i Uniãowa;

XVII - Nü'ũ i ngema natucumü i Conselho da República arü
nhama nhaã art. 89,VIIwa ümatüũãcü;

XVIII - Naca' na namaã nacua'güũ i Conselho da República rü
Conselho de Defesa Nacionalmaã cua'güũ;

XIX - Naümatügüãũ ngeguma nangupetü'gu na nügü na-
dai'ũ rü nü'ũ nacua'ẽũ ta'cü i ngupetüũ ngeguma iyatchaã-
tchigu i ngema mugü ügüũ rü duũügüca' naca'ũ i guũma i
nhaã natchianewa ma'ẽũ i duũügü na ngemaãcü inapo'ügüã-
ca' i nhaã natchiane;

XX - I yatchaãtchiẽãũ ngema na nügü nadai'ũ Congresso Nacio-
nal nü'ũ iuũãcüma;

XXI - Rü naãũ i ngema nawa tü'ũ nacua'ẽũ tûmaca' ya yiema
meũ üe naca' i nhaã natchiane;

XXII - Naüãũ ngeguma mugüwa nü'ũ yauũãcümaã yaĩgu i nge-
ma to i natchianewa neĩũ i tchurargü na nua narü tchoũ nhaã
taguarü nanegu na pâatchitama nua nangemagüũ;

XXIII - Congresso Nacionalwa namuãũ i ngema ta'cü ta-
naügü'ü gucüma i taunecügu na nhuãcü tanaügüãũ i na-
cûmagü rü nangugüãũ i ngema nanawe'ẽũ nhaã Constitui-
çãowa nü'ũ yauũãcü;

XXIV - Guũma i taunecügu Congresso Nacional naãũ i 60 i ngu-
neũ naguũ nawe'na nayawã'naũ nanaügüãũ i norü puracügü i
nhure i ngüẽ naügüũ ya taunecü ya ngupetücûarü;

XXV - Nangemaãũ rü yagu'ẽãũ i puracügü i guaneca' iĩũ nha-
ma mugüwa ümatüũãcü;

XXVI – Nawüm’atüãũ i nacümagü i paatchica’tama iĩũ nhaã mugüarü porawa neũũãcümaã art. 62

XXVII - Nauãũ i ngema toomatchigü i Constituiçãowa ümatüũ;

XXVIII - Congresso Nacional na naca’ naca’ũ na naümatüãũ rü a nguutchiũ ngeguma taũma i gutchaũ ngupetügu nhama nhaã mugüwa ümatüũãcü arts. 167-B, 167-C, 167-D, 167-E, 167-F e 167-G;

Wüitam dea’tucumü. Presidente i Repúblicaarü nanaü i ngema nhaã nua ümatüũwa nü’ũ yauũ i iciso VI, XII rü XXVwa rü nawa ‘naügü i Ministros de Estado, rü Procurador-Geral da República urüe’na Advogado-Geral da União na nü’ũ nadaugü na ngetaãcüna taya ngegüãũ nügümaã i ngema wü’itchigü.

SEÇÃO III

NACA’ IĨÜ I PRESIDENTE I REPÚBLICAARÜ

Art. 85. Ngema tchieũgü i nawa iĩũ i Presidente i Repúblicaarü ngeguma tama yanguẽãgu i ngema Constituiçãowa’ ngemaũ urüe’na ngeguma tama nagu yaũgu;

I - Na ngemaũ nawa i União;

II - Rü nauãũ na mugü nauũ nawa’ i Poder Legislativo rü Poder Judiciário rü nhu’matchi Ministério Público rü ngema guũma mugüwa ngemagüũ i wü’itchigü i Estadogüwa;

III - Nauãũ nayanguẽãũ i guũma i naca’ ngema nangemaũ norü puracü iĩũ rü tûmaca’ ya duã’tagü;

IV - Nüna nadau ngema nhaã natchiãnewa ngemagüũ;

V - Meã namaã nacua'ũ i guũma;

VI - Naüãũ i mugü na nhuãcü ta namaã nacua'ũ;

VII - Ya nguẽãũ i ngema mugü rü nhu'matchi guũma ingema mugümaã cua'gũũ ügũũ;

Wüitama deagütucumü. Ngema guũma tchieũgü rü ta naetügu nangu wüi mugü rü ngema ta niĩ nüũ i uũ na nhuãcü ta ya üũ i ngema mü i pocutchiga.

Art. 86. Na aicumaãcü na Presidente i Repúblicaarü nauutchi-güãũ ngema 2 e'na 3 i natucumü i Camara i Deputadogüarü rü ta marü nangu naücu nainauãgüãũ nape'ewa i Supremo Tribunal Federal na ngemaãcü yanguẽãũca' i no'rü pocu ngema Senado Federal naca' nü'ũ i uaũũ rü nae'tüwa' tanangema i guũma i naca' inauãũgüãũ;

§ 1º Ta'cü ta ni'ĩ i ngema tauacütama naũũ marü;

I - Ngema i'ragümareũ i tchieũ naũüwa ngeguma inauãũgüã'gu nawa Supremo Tribunal Federal;

II - Ngema na marü nüna uutchigüãũ i ngema tchieũ naũüwa i Senado Federal;

§ 2º Ngeguma marü nangupetügu i 180 i nguneũ na marü inauãũgüãũ rü tama yaguegagu rü ta inanamuutchigü i Presidente tautama nangu natchieẽãcü i ngema nae'tüwa i ngemaũ i uaũtae;

§ 3º Ngema tautama nangupetüũ nawa' i ngema uaũ ngema tchieũ naũũca' rü Presidente i Repúblicaarü rü tauacütama napocu;

§ 4º Ngema na no'rü puracüwa'tama inangemaũ rü ta nawa' nange-ma i ngema tchiemareũ inapuracüũ;

SEÇÃO IV

MINISTRO I ESTADOGÜ ARÜ

Art. 87. Ngema Ministro i Estadogüarü rü nü'ũ naunetagüta i tagucaã'gü i 20 ya taunecüũ marü üpetügüũ rü wü'i i natucumüwa marü i puracüũ;

Wütama dea'gütucumü. Nawa ta ni'ĩ i Ministro i Estadogüarü naetüwa i ngema togü inaügüũ i nhaã Constituiçãowa nü'ũ yauũ i mugüãcü iĩũ;

I - Rü nayanguẽgüta i ngema mugüwa i nawa na ngema na nüna nadaügüũ na namaã nacua'güũ i ngema puracügü i nüna inadaügüũwa ngema ngeta nawa inangemagüũwa rü i'napoũgüãũ i ngema napane i Presidente i Republicaarü marü nagu wüegaũ;

II - Naügüãũta na nhuãcü ya ngegüãũ rü yanguẽgüãũ i ngema mugü rü ngema marü naüpanegüũ na nhuãcü nayangeũ;

III - Presidente i Republicaarüũ nawe'güãũ i ngema natchiga i wü'itchigü taunecü arü na nhuãcü inapuracüũ i Ministerio

IV - Guũguma naüãũ i ngema aicumama naca' ngema nangemaũ rü nü'ũ naüegüũ i Presidente i Republicaarü;

Art. 88. Mugü ta nü'ũ nanatautchaẽẽ na naüãũca' rü ya gu'ẽãũ-ca' i Ministerogü urüe'na ngema ngeta inapuracüẽũwa i guanema ya duũẽca' iĩũ;

CAPÍTULO III

PODER JUDICIÁRIOGÜARÜ

SEÇÃO I

DISPOSIÇÕES GERAIS

Art. 92. Poder Judiciário me'ewa nangemagü i nhaagü:

I - Ngema Supremo Tribunal i Federalarü;

II - Ngema Conselho Nacional i Justiçaarü;

III - Ngema Superior Tribunal i Justiçaarü;

III - Ngema Tribunal Superior puracüarü;

IV - Ngema Tribunalgü Regionalgü Federalgü nhu'matchi Juí-zgü Federalgü;

V - Ngema Tribunais nhu'matchi Juízgü ipuracügüarü;

VI - Ngema Tribunais nhu'matchi Juízes Eleitorais;

VII - Ngema Tribunais nhu'matchi Juízes Militares;

VIII - Ngema Tribunais nhu'matchi Juízes i Estados rü Distrito Federal nhu'matchi Territórios;

§ 1º Ngema Supremo Tribunal Federal rü Conselho Nacional i Jus-tiça arü rü Tribunais Superiores arü rü nü'ũ nangema i nawa inapu-racüeñ i Capital Federalwa;

§ 2º Ngema Supremo Tribunal Federal rü Tribunais Superiores rü nü'ũ nangema i natchica i guũma i taguarü naanewa;

SEÇÃO II

SUPREMO TRIBUNAL FEDERAL ARÜ

Art. 101. Ngema Supremo Tribunal Federal rü 11gü ni'ĩgü i Ministrogü nü'ũ naunetaũ natanüwa i duũũgü i 35 ya taunecüarü ye'era nü'ũ ngemagüũ rü 70 ya taunecüũ rü bumaegüũ i ngema aicumama mugüũ cua'güũ rü i me'egagü'ũ tama aũatchiegagüũ.

Wüitama deagütucumü. Ngema Ministrogü i Supremo Tribunal Federalgü rü ta nü'ũ naunetagü i Presidente i Republicaarü nawena nangupetüũ narü mumaeũ nü'ũ unetaũ i Senado Federalgü.

Art. 102. Name'wa nangema i Supremo Tribunal Federal i ngema guũma na Constituição na nadauũ rü nü'ũ nangemaũ:

I - Yadaëgüãũ na i'nauãũgüãũ aicumaacüüthima:

c) Ngema tama aicuma mugügu i üũ rü to inacümagu i ngemaũ i nawa' i ngema mugü i ye'erawa ngemaũ rü estadowa ngemaũ ngema tama meã mugü i ye'eraũgu yangegüũ towa-ama uutchimareũ;

d) Ngema tchieũ nacüũ i naca' cupocüũ rü tama meã yangüëgüãũ i Presidente i Republica rü Vice-Presidente i Republicaarü ngema natucumü i Congresso Nacional rü ngema no'rü Ministrogü rü Procurador Geralgü i Republicaarü iigüũ;

e) Ngema tchieũ nacüũ i naca' cupocüũ rü tama meã yangüëgüãũ rü Ministro i Estadogüwa tanangema Comandantegü i Marinha rü Exército rü nhu'matchi Aeronáutica rü ta nawa' nangema i art. 52, Iwa nü'ũ yauũãcũ ta ni'ĩ rü ngema

natucumü i Tribunalgü Superiorgü rü Tribunal i Conta i Uniãoarü rü ngema namaã cua'güü i ngema ngemagüüta-ma woe ta ni'ï i namaã cua'güü;

f) Ngema habeas corpus rü na'me'wa tacungema namea nawa cungemaüca' i ngema guüma i cuü i poüü rü cuna dauü rü habeas data rü meätama nü'ü nacua'tchaü na ta'cüca' rü nangeta' cungemaü rü ta'cü icuüü ngema naca' gü i ãë'gacügü i metcha i Câmara i Deputadogü rü Senado Federal rü Tribunal i Contagü i Uniãoarü rü Procurador-Geral i Repúblicaarü rü nhu'matchi nhematama Supremo Tribunal Federalarüwa';

g) Ngema tama meã cuyangeü rü cugü icupo'üü nape'ewa i Estado i to i natchianegüwa (União rü Estado rü Distrito Federal rü e'na Território) i mugügu quiüäcuma;

h) Ngeta nenaüü ngema na tama aicuma nügümaã napuracüëü i União rü Estadogü rü Distrito Federal urüë'na ngema toomatchigü rü ngemagüta namaã puracüëü;

i) Ngema to natchiane naca' ica'ü na inagäüthigüü;

j) Ngema habeas corpus rü ngeguma ngema tauacü ta'cü üü yaï i Superior Tribunal urüë'na ngeguma wü'i i ãë'gacü yaïgu rü name'waüthita ni'ï i Supremo Tribunal Federal urüë'na ngeguma ngema tchieü rü ngematama nangupetü'gu i ngema inangemagüüwa;

k) We'na arü nü'ü nadaugüü na marü tama ye'erawa nange-güäü i ngema naca' inauäütaegüü;

l) Na nügüna nawa nadauü na nüma rü wü'i i ãë'gacü yaïü i nü'ü meäma nü'ü cua'yaüü;

m) Nangema na nguëgüäü i ngema pocu i ngema tama aicumaüthi iüü rü ta name'gu nanügü na ngema na ye'erawa na ngeaüca';

n) Ngema naguũma i natucumü i ngema namaã cua'güũ
ngema nawa nangema na no'rü arü ngaũ arü ye'era i na-
tucumü na tama ngema nangemaẽgüãũ na'wa i ngema na
nawe'egüũ na yanguutchiũ i ngema ina meẽgüthchaũũ;

o) Ngema nanügümaã nautagagüũ i nügütucumüwa i
ngeũrüũ i nangemagüũwa rü Superior Tribunal rü Justiça
me'ewa ta nangema namaã inacua'ũ;

p) Na naca' i naca'ũ na nangemaũ i tümae'tüwa i de'aũta rü
tama aicuma mugügu i üũ ni'ĩ;

q) Ngeguma ngeta' nangetanü'gu rü ngeguma ta ngema na-
cüma rü ta Presidente i Republicaca' ta ya ïgu rü Congresso
Nacional rü Camara i Deputadogüarü rü Senado Federal rü
ngema guũme'ewa ta naüpetü rü Tribunal de Conta i União
arü i Tribunal Superioriogü urüe'na nawata i Supremo Tri-
bunal Federal;

r) Ngema na Conselho Nacional de Justiça maã ya ïgu urüe'na
Conselho Nacionalmaã urüe'na Ministerio Publicomaã;

II - Nangaũũ ngema nawa i'cu uũũũ:

a) Ngeguma habeas corpus urüe'na habeas data rü ngetanü-
ca' ya ïgu rü guũma wü'iwa tatama ni'ĩ i nameẽgüãũ nawa
i tribunal superior rü ta inanapo'ũ nawa i ngema ngetanügü;

b) Tchieũ natchianemaã cuü'gu:

III - Inauãũũ nawa i nacümagü ngema no'rü gu'wa nanange- güãũ i ngema uũũtaetchiga;

a) Ngeguma tama meã mugüwa nü'ũ yauũãcü yangegu;

b) Na tama cunayauũ i ngema mugüwa nü'ũ yauũ rü
tama cuyaõũ;

c) I'cuna uãũ mugügu cuyangeãcüma meãma ngema üma-tũũgu cyaũẽ'ẽgu;

d) Ngema na nagu cuyangeũ i mugü i meama nü'ũ cucua'ãcü

§ 1º Na i'cuca'ũ na ta'cüca' tama meã mugüwa ümatũũgu yange-güãũ rü ta Constituiçãoõ nadaugü ta mugü nü'ũ iuũãcü;

§ 2º Na ngema na aicumaũtchi yanguẽgüãũ nama Supremo Tribunal nawe'eũãcü tautama towa'ama nadaũtchiũ rü ta namaã nawü'iguũ i ngema toomagü nagu iĩũ i mugü i togü ngema namaã puracüẽũ rü nügüwa'tatama nangemagüũ ingema no'rü natchiga rü aicumatama nawe'guũ nama i guũma;

§ 3º Ngema guũtama nanhagüãũ rü nawe'i naweãũ i ngema mugüwa nü'ũ yautchigãũãcü na ngemaã+cü ngema Tribunal mea nayauãũ rü tama nayauãũ ngeguma 2 rü e'na 3 i natucumü tama nawe'egu;

Art. 103. Nü'ũ niugüta na tama aicuma nawe'guũ rü tama mugügu ya üũ nawa'ingema nango'ẽgüãũ na tama nawe'guũ;

I - Ngema ãẽ'gacü i Presidente da República;

II - Ngema ãẽ'gacügü i mugüwa puracüẽũ Senado Federalwa;

III - Ngema ãẽ'gacügü i puracügü i ngegüũ mugüwa ümatũũãcü Câmara i Deputadogüarü;

IV - Ngema ãẽ'gacügü i puracügü i ngegüũ i Assembleia Legislativa rüe'na Câmara Legislativa i Distrito Federalarü;

V - Ngema ãẽ'gacü i Estado rü Distrito Federal;

VI - Ngema Procurador-Geral i Repúblicaarü;

VII - Ngema Conselho Federal i mugü i pũũgüruügü i tagucã'ãgüarü;

VIII - Ngema naegagu i duüügü i Congresso Nacionalwa;

IX - Natucumügü i nügü nutaque'eü (poragü i puracünanüüca' rü e'na nhema natucumügü i i nha tagucã'äärüca');)

§ 1º Ngema Procurador-Geral i Repúblicaarü rü nawe'ina aicuma-meãma nü'ü rü inüü ngema naüüwa i tama aicuma mugügu i üü ngema na pora'äü i Supremo Tribunal Federal.

§ 2º Nanaueguäü na tama mugügu yaüü rü cuäü na tama meã nango'üca' rü nawe'ina meatama nango'ëäü rü nü'ü icua'üca' nangeürüüthigü yaüü i ngema wü'itchigü namaã cua'tchigüü i 30 i ngüneü naguüwa;

§ 3º Ngeguma Supremo Tribunal Federal nü'ü dau'gu na tama mugügu yangegüäü nawa' i ngema no'rü inügü rü ta Advogado-Geral i Uniãomaã nü'ü niu nangemaäcü nangaüäüca' i ngema tama mea nango'ëü;

Art. 103-A. Ngema Supremo Tribunal Federal nanaüta i wü' i wü'matüü nawa' nü'ü yacua'ätchiüca' namaã wü'igu i ngema 2 rü e'na 3 naguü i ngema natucumüwa ngemagüü nawe'na na nagu ya de'agüü rü ta na ngemaäcü namaã na muaneäü i guüma ngema namaã cua'güütanüwa nawa federal rü Estado rü municipiogü nangemaäcü mea nameëgüäüca' urüe'na ngema ya cua'ëgüäü nhama mugüwa ümatüüäcü;

§ 1º Ngema natchiga i ngema naümatüü rü tü'ü nü'ü nacua'ëtchaüü rü ta mea nü'ü niuutchi nangemaäcü tama tchieü i ñnüma nü'ü i dauca' na yicama rü tama meã nü'ü icua'cüraüca' rü toöcü ye'erawa nanguü;

§ 2º Tautama nagu nanatchieë ingema mugüwa nü'ü yauü i ngema ta'cü i ngema nü'ü yautchaüü i ngema mugüwa rü na tama meã mugügu yaüëgüäü rü ngematatama mugüwa' ngema'üäcü yaüü;

§ 3º Ngema namaã cua'güü rü ngeguma tama na yangüä'gu i ngema natchiga urüe'na tama aicuma meã nagu yangegu i ngema natchiga rü ta ngema nanaoë i guüma i ngema natchiga naügüü rü tooma i

nacümaãcü ta arü ya ngegüãŭ nhama ngema nü'ŭ yauŭãcü aiicu-
maütchima mugüwa ngemaŭãcü;

Art. 103-B. Ngema Conselho Nacional i Justiçaarü rü ta nü'ŭ nan-
gema i 15 naguŭ i no'rü mu rü tare i taunecü ta ni'ŭ ngema nangemagüŭ
urüe'na wena arü wü'i ya taunecü tanangemagü:

I - Ngema Presidente i Supremo Tribunal Federal arü;

II - Wü'i Ministro i Superior Tribunal i Justiça i nhema nüma-
gütama nü naunetagüü;

III - Wü'i Ministro i Tribunal Superior i puracügüarü nhema
nümagütama nü naunetagüü;

IV - Wü'i desembargador i Tribunal i Justiçaarü i Supremo Tri-
bunal Federal nü unetaü;

V - Wü'i juiz estadual i Supremo Tribunal Federal nü unetaü;

VI - Wü'i juiz i Tribunal Regional Federalarü i Superior Tribu-
nal i Justiçaarü nü unetaü;

VII - Wü'i juiz federal i Superior Tribunal i Justiçaarü nü unetaü;

VIII - Wü'i juiz i Tribunal Regional i puracügüarü i Tribunal
Superior i puracügüarü nüü unetaü;

IX - Wü'i juiz i puracü arü i Tribunal Superior i puracü-
güarü nü unetaü;

X - Wü'i i Ministério Público i Uniãowa' tanüü, Procurador-
-Geral i Repúblicaarü nü unetaü;

XI - Wü'i Ministério Público estadual, Procurador-Geral i Re-
pública nü unetaü nae'tüwa' nhema nae'gagü i instituição i esta-
dual arü nüü unaetagü'ü;

XII - Tare i pöuruügü (advogados) i Conselho Federal i nhema mugü i pöugüruügüarü i tagucã'ägüarü nüü unetagü'ü;

XIII - Tare duüügü i nü'ü nangemaü i cua'gü i mugüwa i (Câmara i Deputadogüarü rü to naca' i Senado Federal);

§ 1º Ngema norü namaã cua'ü rü ta Presidente i Supremo Tribunal Federalarü ngeguma na tau'gu na no'rü Vice-Presidente do Supremo Tribunal Federal;

§ 2º Ngema togü i ngema natucumü rü ta Presidente da República tani'ï i ngema nü'ü unetaü

§ 3º Ngeguma tama yangugu na nü'ü naunetaü i nhaã mugüwa nü'ü yangu rü ta Supremo Tribunal Federal ta ni'ï i ngema nü'ü unetaü

§ 4º Name'wa tanangema na nüna nadaugüü nanhuãcü nüna inadaugüü i ngema natucumü i mugümaã cua'güü nangemacü meatama yaüüca':

I - Naca' ngema na ngemagüü rü nü'ü yangüü na ta'cü ta üeü i ngema i na ngemagüüwa nüna nadaüü naca' na nügümaãtama nacua'güü rü ya nguëgüãü i ngema;

II - Nüna nadaugüü rü meã namaã nacua'güü i ngema nhaã art 37wa ümatüüãcü rü we'na arü tama nügü iyadaugütanü-tchigüü na ngemaãcü naügüãüca' na nhuguãcü tayaüü na-naügüã i ngema nagu naïnüeü rü yangugüëãü i ngema mugü naca' nangema nangemagüü;

III - Na yangüãü rü nü'ü nacua'güü ngema natucumüwa i ngema na nügümaã nautagagüü naca' i ngema we'wa nangegüthchaüü ngema duüügütucumü rü nügü nawa nadaugüü na ngemaãcü tautama ngeta nanangeetchigümareãüca';

IV - Ngema nangemaü i Ministerio Publicowa neüü ngürüãtchi ta'cü tchiemareü ngupetü'gu urüe'na nügü namaã inarü tamaregu ngema nawa nangemaü;

V - Wena nü'ü nadauü i ngema wü'matüü nawa na ngo'ëgüäüca' rü mea nagu ya ngegüäüca' i ngema natucumü nawa na wü'i taunecü i nguü;

VI - Naügüäü i 6 ya tawemacüguäü i natchiga na ta'cü inaügü rü guüma i natchicagüwa tomaäcüura i ngema mugümaä cua'güü ügüäcü;

VII - Naügüäü i ngema napane i wü'i ya taunecüthigügu nü'ü ya ugüäcüma na ta'cü ta naügü i ye'amaüratchigü namaä i poder Juidiciario i nhama i natchianearü na nhuäcü yaüü i no'rü puracü na ngemaäcü wü'iwa na naäüca' i ngema de'agü i Presidente i Supremo Tribunal Federalarü na ngemaäcü ya mugüäüca' i Congresso Nacionalwa na ngemaäcü ya wä'nagüäü i ngutaque'e;

§ 5° Ngema Ministro Superior Tribunal i Justiçaarü rü na naüta na Ministro Corredor yaüü naetüwa i norü puracü iüü nawa i ngema nagu naü i napane i Nguetanüü i mugüarü rü nhägü ni'igü:

I - Na yaugüäü i na nü'ü yaugüü uaütaegü yiema te'e nawe'e nawa i ngema mugüca' ngueü rü nangemaäcü tü'ü nangüëgüü nawa i ngema mugüthiga;

II - Naügüäü nayanguutchiëgüäü na nuna nadaugüü na guüma narü we'ätchiëgüü;

III - Ngema nawa' nü'ü i cua'güü na nü'ü naunetagüü i ngema mugüca' ngueü nayangegüäca' i ngema norü ngüëëgü nawa' i ngema mugü na daugüü nawa' ta i ngema Estadogü rü Distrito Federal rü Territoriogü;

§ 6° Nama'ä wü'igu Conselho na naü'güta i napane naca' i Procurador Geral i Republica arü rü nhu'matchi ngema namaä cua'güü i

Conselho Federal rü nhu'matchi nhema mugü i pöuruügü (advogado) i tagucã'ägüwa ngemagüü ;

§ 7° Ngema União rü ngemata Distrito Federal rü hhu'matchi territoriogü nanaügüta i nawa tü'ü nañnüëü i mugüarü na naca' i ca'üca' na yaugüãüca' rü toomatchigü i ta'cü i nawe'eü nawa i ngema Poder Judiciario urüe'na ngema tama mea naügüü i norü puracügü rü nangemaü i namaã cua'güü i Conselho Nacional i Justiçaarü:

CAPÍTULO VIII

DUÜÜGÜARÜ/ MAIYUGÜARÜ

Art. 231. Rü nü'ü tanayaugü i ngema duüügü / maiyugü ngema na nhuäcü inama'ëü rü nhäcü ngema nangemagüü nawa i ngema nacümagü ngema nawa yade'agüü i nagagü nagu yaögüãü rü nagu inamaëü i ngema mugü i norügütama i iügüü ngema no'rü naanegü i woetama nawa' nama'ëü rü nawa' nangemagüü rü ngema äë'gacü i (União) nü'ü i nawüëügüãü rü nüna idaugüü rü nü'ü i cua'ëü na nü'ü nangetchaügüü i guüma i no'rü ngemaügü i nü'ü ngemagüü;

§ 1° Ngema naane i woetama nawa' nama'ëü rü norügütama iügüü i ngema duüügü / maiyugü rü woetatama nawa nangemagüü rü taugutama nawa' i natchoüü na ngemaäcü naügüãüca' i ngema nüma nü'ü nacua'güü inatogüü rü tauacütama nüna tanayau na nüna nadaugüü i ngema nawa nama'ëü i ngemagü i ngema ngemagüü ngema nawa nügü yamuëgüü i nacümagü nhama numa nü'ü nacua'güüäcü i nawa i ngema nacümagü i nagu inama'ëü;

§ 2° Ngema naane i nawatama nangemagüü i Duüügü/Maiyugü naca'gütatama ni'ï rü norügütama ni'ï na ngemaäcü nawa

nayaugüãũca' i ngema nūma na nawe'egüũ namaã ye'erawa nügü nagagüũ i ngema waiümüwa rü natügüwa nataagüwa ngema inangemagüũwa;

§ 3º Ngema nanūna nadaugüũ i ngema de'agü ngema norü meũgü i pora nawa i yauũ nawa i nguũ nanayauũ i ngema megüũ i nawa i ngema duũũgü/maiugü rü tayanguutchi ngeguma Congresso Nacional nawe'eguricatatama nūnacagüãcū i ngema norü yoraiĩgüũ rü nü'ũ nangema namaã nacua'güũ rü nūna nadaugüũ nawa' i guũma ngeguma ta'cū nawa nayaugügu rü nhama nhaã mugüwa nü'ũ yauũãcūta ni'ĩ;

§ 4º Ngema nagu i yade'aũ i nhaã art. rü taucürüwama nü'ũ taüpetü rü tauacū tomaacū tayange tama ngema ümatüũãcū;

§ 5º Rü tauacūta tü'ũ nimugatchitanü ya yiema duũẽgü ya ngemacaã' iĩgüe ya maiugü i tūma arü naanewa ngeguma ta erü guãnema nacããcū yaĩgu i Congresso Nacional ega ta'cū i tchieũ ngema ngupetügu urüe'na dawegü i ngema tü'ũ ta tchieẽgüũ ngeguma nanawe'egu i ngema duũ i mugümaã cua'güũ-me'ewa tanaüpetügurica tatama rü nhu'matchi taarü wena tü'ũ nawoeguẽ tūmatchica'gü ngeguma marü iyatchaãtchigu i ngema tü'ũ tchieẽũ;

§ 6º Tautama no'rü ta ni'ĩ ngeguma tautama mugüwa nü'ũ yauũãcūta yaĩgu na nayaugütaũãũ rü nügüũgütaũ yaĩẽãũ i ngema naane e ngema nhaã artiguwa nü'ũ yauũ nanayaugüãũ i ngema ai'rüũgü i ngema waimüwa ngemagüũ urüe'na natügüwa rü tatügüwa ngemagüũ rü notürü ngeguma União arü inüwaãcū yaĩgu rü tautama não'ẽ'ãgu rü tanawe'e na União nü'ũ naütanüũ ngeguma tautama mugügu yaũãcū yaĩgu urüe'na tautama meũgu naĩnũãcū yaĩgu;

§ 7º Tautama naca' ni'ĩ i ngema naãne i marü norügütama iĩũ nhama nhaã art. 174, § 3º e § 4º.

Art. 232. Ngema duŋŋgü rü tooma i natucumügü i nügütanüwa inama'ëŋwa rü nügü ta inapo'ŋgü i ngema norü mugü nayanguutchiŋca' rü Ministerio Publico nawe'e na nü'ŋ narü ngüëgüŋ nawa i ngema norü mugüwa ümatüŋäcü;

Parceiros:

IDGLOBAL
Instituto de Direito Global

AGU
ADVOCACIA GERAL DA UNIÃO

MINISTÉRIO DA
JUSTIÇA

MINISTÉRIO DOS
POVOS INDÍGENAS

GOVERNO FEDERAL
BRASIL
UNIÃO E RECONSTRUÇÃO

Apoio:

MAKIRA-E'TA
DE DE MULHERES INDÍGENAS DO ESTADO DO AMAPÁ

E-mail:

AGU: lingua.indigena@agu.gov.br

IDGlobal: contato@idglobal.org.br

Makira E'ta: livd2025makira.eta@gmail.com

Endereço:

Escritório Makira E'ta:

Av. Boulevard Álvaro Botelho Maia 440, Sala

205, 2º Andar, Edifício Floriano Albuquerque, Centro, CEP. 69.025-070,

Manaus – Amazonas – Brasil

Whatsapp:

Coordenação Makira E'ta (Rosimere Arapaço): (92) 99367-7459